

0.
13

A
TISZASZABÁLYOZÁSI ALSÓ SZABÓLCSI
(JELENLEG ÉSZAK-BIHARI)

TÁRSULAT
KÖNYVE.

A TÁRSULATI PÉNZÜGY IRÁNTI TERVEZETTEL.
(A TERVEZET GRÓF DESSEWFFY EMIL MUNKÁJA.)

SZERKESZTETTE
KOVÁCS SÁMUEL
TÁRSULATI IGAZGATÓ.

DEBRECZENBEN
NYOMATOTT A VÁROS KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.

1859.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

(CHICAGO, ILLINOIS)

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
CHICAGO, ILLINOIS

CHICAGO, ILLINOIS

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

CHICAGO, ILLINOIS

CHICAGO, ILLINOIS

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

TISZASZABÁLYOZÁSI ÉSZAK-BIHARI

(VOLT ALSÓ SZABÓLCSD)

TÁRSULAT

KÖNYVE.

KIDOLGOZTA

KOVÁCS SÁMUEL

TÁRSULATI IGAZGATÓ.

DEBRECZENBEN

NYOMATOTT A VÁROS KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.

1859.

TEJÁRÓK ÉS KÖNYVEK

(KÖNYV-ÉRTÉKELÉS)

TÁJÉKOZTATÓ

1890. ÉVI

MAGY. AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

ATKÖNYV

ADATOK ÉS ÉRTÉKELÉS

ÖSSZEKÖTÖTT ÉS KIADVA

NYOMATOTT A VÁROSI KÖNYVTÁR

1890. ÉVI

Midőn a tekintetes Társulat folyó évi Január 29-én Debreczenben tartott Társulati Gyűléséből alólirottlnak köteleességül tevő, hogy a Tiszaszabályozás kezdetéről fejlődéséről viszontagságairól és eredményjéről, pénzügyi és természeti állapotjáról egy kimerítő és szükséges adatokkal ellátott jelentést adjon, véleményem és azolta is egyesekkel történt értekezésből merített tapasztalásom szerint leginkább két dolgot kívánt elérni nevezetesen:

1-ör. Akart e nagyszerű sok viszontagsággal végrehajtott, vagy végrehajtandó vállalatról, történetileg, magának épületes visszaelmélkedés, s a jövő kornak számolás és példa-adás végett, hiteles és egybefüggésben összeállított adatokat szerezni.

2-or. Akart kiadott pénzéről számolást, s e mellett kívánta látni a munka eredményt; de akart egyszersmind és legfőbbkép számolást tartani arról, mi kiadás néz még reá s minő munkák kívántatnak, s az eddigi munkák mikép fenttarthatók?

A Jelentést tevő Igazgató minden e részbeni kívánatoknak eleget tenni akar, esedezik egyszersmind kegyes türelemért, mert némely adatokat történetileg hosszasan is elő kell terjesztenie, nem lehet ily sok viszontagsággal ért eredményt egy pillanat alatt, úgy szólván photografirozni, szükséges lőn s tanúságos, de a jelentést tevő Társulati hivatal érdekében is állott részletesen számot adni a dolgokról a hogy történtek.

ELSŐ RÉSZ.

A Tiszaszabályozási eszme feltünése. A kezdet, a fejlődés, a szerkezet, s a jelen álláspont.

Évezred óta lakik a magyar a Tisza partjain, nem mondunk valótlan, ha azt állítjuk, hogy a Tisza kiválólag magyar folyam, hogy annak partjaira különösen magyar faj vette lakását. Kérdezhetni! miért haladt a Tiszaszabályozás megkezdése korunkig? mert meg kell vallani nem találhatni sok és jelentékeny adatot múlt századokból, mely e tárgyban tartósabb sikerü munkát mutatna.

A csörsz árka s némely a Tiszapartjain ezzel egybefüggésben vagy szétszórva lévő munka nyomok, inkább más mint szabályozási kezdetet, vagy építészetet mutatnak. Ezen sok százados mulasztás oka a nemzet viharos multjában a kedvezőtlen nemzeti és társaságos viszonyokban keresendő, míg egy részt be is kell vallani, hogy korunkig a magyar előbbi indolentiájának sok mulasztás rovathatik fel, ha nem is a közel, de legalább a régebben múlt időkől. Bár mi legyen a szabályozás eddig történt haladásának oka elég ahhoz, hogy korunknak tartatott fent az építészet a mesterségek és vegyészet, s a műtan ezen fáradhatatlan és sikeres korának, hogy a Tiszaszabályozás létre jöjjön, szívemelő önértés, hogy már némileg kivitel pontján, némileg derekas munkában érik az egész vállalat! —

A magas kormányi s az országos intézkedések egymás után rakták az alapot, melyen ily vállalat létesülhetett. — Az 179⁰/₁ évi 67. t.cikkben, hol az ország jövő felvirágzására, úgy szólván, tele marokból vetettek hazánk atyai, küldötség rendeltetett országosan a többek között kidolgozni a folyók szabályozása dolgában is mi lészen teendő. — A jelen században az 1807. XVII. t.cikkben rendelkezés tétellett a folyók kártékony áradásai ellen teendő munkálatoknál a részt

nem venni kívánó földbirtokosok elleni elégtételről az 183²/₁₀-diki országgyűlésen, úgy az 1840-kin kisajátítási, közmunka s más középítésre vonatkozó törvények alkottattak, melyek mind lassanként következtethették, hogy a szabályozás tényleg meg is kezdehessék.

De különösen életre jött a szabályozás eszméje általánosan az 1838-diki Pesti árvíz nyomán, mert ezen az egész országunkat megrendítő eseményre V. Ferdinánd királyunk az 183⁹/₄₀-ki országgyűlésre k. k. előadásai közé foglalta három k. k. előadásai között a Duna és egyéb folyamok szabályozását, és ezen atyai indítványra az ország R. Rei az 1840-ki országgyűlésen a 4-ik t.cikkben egy országos küldöttséget rendelt ki, mely e tárgyban véleményt adjon és adatokat gyűjtsön. — Ugyanazon küldöttség e jelentését az 184³/₄-ki országgyűlésre be is adta, és abban az ország R. Rei kívánságokhoz képpst a Tisza folyam szabályozása is tárgyalatik, itt jö elő az országos adatok között először a Tiszaszabályozás eszméje. Az 184³/₄-diki országgyűlés több mint egy évi szorgalmas munkálkodás után, az országban kifejlett két ellenkező iránynak egymás ellen sikeretlen vítt küzdelmei miatt, csak 13 törvénnyel gazdagítá Törvénykönyvünket, így a Duna és egyéb folyamok szabályozása tárgyában külön cikkben kötelező törvényhozása szinte úgy elmaradt, mint más sok üdvös intézkedések, melyek e gyűlés folyama alatt érlelődtek, de a IX. t.cikkben, hol a közmunkákról rendelkezik a törvény a 17, 18, 19, 20-ik §§-okban világos rendelkezések foglaltatnak a víz szabályozás átmetszései és töltések, a munkák és azok költségeiben részvét eránt.

Ezek mind megannyi anyagok és alapkövek gyanánt szolgálhattak a Tiszaszabályozásának, de meg kell vallani éppen a Tisza folyam külön szabályozása, mint jámbor ohajtás létezett csak ez ideig. B. Wenkheim József, B. Vécsey Miklós, Gróf Vay Ábrahám működtek ugyan a felső és alsó Tisznánál, Gróf Zichy Ferencz ő exelja is szemlét tartott itten, előmunkálatokat is tétetett, a királyi Helyt. Tanács pedig már elébb

is készítettett igen jeles térképeket, és tétetett terjedelmes méréseket, melyek a Társulatok működését felettébb könnyítendék, és egy Debreczen felé vonuló Tisza új mederről történtek beszédek, de mind ezek felett, úgy szólván, mint az írásban, csak mint Chaosz felett lebegett az Ur lelke.

Hazánk akkori időszaki és röpirati irodalma felkarolta ezen nagyszerű szabályozási eszmét. Az akkori lapok között különösen a gróf Dessewffy Emil által vezetett Budapesti Híradóban lett a Tiszaszabályozás eszméje kezdeményezve és igen terjedelmesen és több oldalról megvitatva. Vásárhellyi, Beszédes, Lám mérnökök és mások által itt lön megczáfolva azon eszme, mely a töltésezést mellőztetni, és a Tisza víztömegének egy részét a hajdani Ér folyó ágába vezetletni és Csongrádnál a Tiszába ömlesztteni javasolta. Mindezek igen sok világot derítettek ez ügyre, de mind csak a vitalkozás terén maradtak.

Életét a Tiszaszabályozás csak azon időben vette, midőn a magas Kormány az 184 $\frac{3}{4}$ -ki ki nem elégitő eredményű országgyűlés után, maga lépett a cselekvés terére és az országos Küldöttség javaslata nyomán, halhatatlan emlékü József Fő Herczeg Nádor Ispány rendeletére közös értekezésre hívtak össze számos Tiszavidéki birtokosok, és később a magyar királyi Helytartó Tanácsnál 1845. évi Aug. 16-án kelt legfelsőbb határozatnál fogva egy helytartósági Tanácsos elnöklete alatt egy külön bizottságot állított fel, és ennek feladatává lön mind az, mi a Helytartó Tanács teendőihez az országos közlekedések körébe vágólag tartozik; s midőn a Felség ezen Bizottság elnökévé következésképp valóságos b. t. királyi helyt. Tanácsossá Sárvári Felsővidéki Gróf Széchényi Istvánt kegyelmesen kinevezte, egyszersmind legfelsőbbileg elrendelte, hogy a nevezett Gróf mindazokban, mik az országos közlekedésbe vágólag előfordulnak, a körülményekhez képest királyi biztoskép működjék. — Ein Vogel trug ein Saamenkorn in ein Wüstes Land, und ward davon eine neue Vegetation. Ezen mondatot hallám egykor a főrendi országos

tárgyaláson a birtok s hivatalképesség ügyében Gróf Széchényitől mondatni, és az ő kineveztetése valósággal a Tiszavölgy sivár mocsáros vidékét az őstermelésnek visszaadta. — Mert a tisztelt Gróf ezen felsőbb intézkedés nyomán már azon 1845. év Sept. 6-áról 1-ső szám alatti levelében a Tisza folyó melletti hatóságokhoz hivatalos leveleket küldött, s megírta, hogy a legfelsőbb helyről benne helyezett bizalomnak úgy gondolja leginkább megfelelni, ha mindenek előtt ernyedetlen tehetsége jobb részét s főfigyelmét azon tájra fordítja, hol anyagi tekintetben főkép sínlik a hon, s hová ekkép segítséget legelsőben vinni kötelesség, nevezetesen a Tisza völgyére, hol legnagyobb számban üté fel lakhelyét a magyar vér, mely völgy czélszerű kézfogás és vállvetés által valódi paradicsommá emelkedhetnék, holott ma (a levél szavai) köztudomás szerént mind inkább sorvadásnak indul eleibe. Ehez képest jelentette a tisztelt nagy hazafi Gróf, hogy Sept. 27-kén a Tiszafelé megindul, és hosszabb körútja során October 8-ára estvére T. Dobra érkezését ígervén ide, a Dobi vízkirontás által érdekelt Hatóságokat képviselők általi megjelenésre meghívta. — Így ezen este 1845-diki Oct. 8-án T. Dobon a tisztelt Gróf körébe sereglettek a Gróf Andráshy Károly ur házában (ki éppen azon évben hasonló vízszabályozási tekintetből kezdett útjában Brüsszelben hirtelen meghalt, ki közbevetőleg legyen megjegyezve, épen szinte szándékolt már a Dobi gát létesítésére Társulatot alakítani), Szabolcs, Bihar, Borsodmegye RRei a NKun és Hajdú kerület és sz. kir. Debreczen város képviselői. Másnap Oct. 9-én nyílt Gyűlés tartatott s a tisztelt Gróf, királyi Biztos ő nmga kifejtette nézeteit, felolvastatta a jelen levő kitűnő technicus cs. kir. hajózási felügyelő Vásárhellyi Pál tervét, s előadatta az által nézeteit a Tiszaszabályozás eránt, hogy a jelenlévők a teendőkről küldöiknek jelentést adjanak, „hogy aztán minden szükséges előkészületeket annak rendje és módja szerint elvégezve hova hamarabb megkezdethessék a nagy munka, mely ha sikerül, előre ki nem számítható hasznot

„és díszít árasztand hazánk legeredetibb részére, mely munka
 „szétosztva azonban nem, egyesült erővel is csak legna-
 „gyobb állhatatosság hozzájárultával felelhet meg a várako-
 „zásnak. A tisztelt királyi Biztos ur azonban erősítette, hogy
 „mig ereje meg nem szakad, semmit el nem mulaszt, hogy
 „e magasztos cél elérthessék.“ — Ezen lelkesítő szavak
 mint sehol és soha, úgy itt sem tévesztették el hatásukat.
 Van valami varázs az erős, a lelkes akaratban, mely magá-
 hoz hajtja a kétségeskedőket; de a szívhez szóló szónoklatok
 ellen egész könyveket írott Gróf Széchényi annyira is tudott
 szíveket nyerni, hogy elnémultak az apróskodások, a szemé-
 lyiségekkel külön oldalra vágó apró érdekekkel való gondos-
 kodások, melyek eleitől fogva oly sok üdvös intézkedéseket,
 indítványokat tettek tönkre, és a T. Dobi Társulat Gróf
 Andrásy Gyula s többek aláírásával még az nap
 megalakított a Társaság alakító szerződvény, mint
 I. alatti itten mellékelve látható, aláíratott. — Ily
 eredmény lett máshol is a Tisza mellett, hol Gróf
 Széchényi megfordult, úgy hogy útja diadalmenet-
 hez hasonlítható, mely a sok százados tespedést az egyesült
 erővel munkásság zászlója alá hódította. — A Tisza völgye
 ünnepelte a nagy Honpolgár megjelentét, ki Dunamelléki
 létére hitet önerőbeni bizalmat hozott a Tisza völgyének, ki
 elismert érdemeiről való közhit, practicus belátásáról való
 meggyőződés által képes volt elnémitani azon kifogásokat,
 melyek e vállalat ellen is különben emelkedtek volna, mint
 minden jót eleitől fogva gátoltak. Váltak ugyan is lassú de
 sokszoros felszólalások, hogy ily vállalatot a kormánynak
 kellene a só felemelt árából fizetni, a katonaság által dolgoz-
 tatni stb., voltak zúgások, hogy ily vállalat élén Tiszavidéki
 fő urnak kellene lenni stb., sőt lehetett megjelenni látni egyes
 vidéki nagy birtokost, ki a teendő munkáknak birtokán ke-
 resztül vezetésen egy előre contradicált, stb. de mint fentebb
 íram, elnémultak az ily hangok, elenyésztek a lelkesedésben,
 feléledt az önerőbeni bizalom, az egyesülés eránti jó hit, így
 a Tiszaszabályozás élete megkezdődött.

Miután a vállalat élete megkezdődött nem hagyta azt enyészni a tisztelt Gróf. Még a Tisza melletti körutjában felismerte az embereket s a tehetséges sokat ígérő tulajdonságokkal bíró Egyéneket báj körébe vonta. A kin a vidék elismerését tekintélyé válni tapasztalta, ezeket különösen megbízta, hogy a fiatal egyesületeket consolidálják, a szabályozási törekvéseknek a társaságba állással nyerjenek minél többeket. — Maga pedig még azon 1845. év ősszén egy röpiratot bocsátott ki a Tiszaszabályozásról, mely az öszves hazai közönséget ennek üdvös, s kivihető vóltáról felvilágosította. 1846. év Január 20-ára pedig öszvehivta a vidékeken alakult egyesületek képviselőit, s e hónap utolján életre jött az egyetemes Tiszavölgyi társulat, annak központi választmánya megalakított, alapelvek állítottak fel a szabályozási munka ügy vitelről, a költség viselésről. Ezen nagy érdekű

pesti nagy gyűlés jegyzőkönyvét, s a Tiszavölgyi Társulat alakításáról szóló Társasági szerződ-
 II. III. vényt II. III. számok alatt mellékelem, mint Társaságunk levéltárában találatnak. A Jegyzőkönyvet és szerződést mostani bizottmányi elnökünk gróf Dessewffy Emil szerkesztette, kinek a több napokra terjedő és kevés sikert ígérő vitalkozásokat sikerült akkoron ezen megállapodásokba öszpontosítani. Kár lenne a feledékenység örvényébe, vagy talán épen egy magány Levéltár poros irományai között elenyészni ily okiratoknak, ezekből érdemeseknek látom az ott irt férfiak neveit később emlékezetre fent hagyni, kik a kezdetnél küzdöttek, és a most már magát kinőtt építmény alapköveit rakták.

Társulatunkat különösen érdeklőleg meg kell itt említeni, hogy Oktober 9-én 1845 a fentebb irtak szerént, aláírván a Társaságos szerződést sokan, kik a Dobi vizkírontás pontjától szoktak árvízzel elboríttatni, a közvélemény, attya érdemeire való emlékezés, s a tisztelet azok élére gr. Andráshy Gyulát helyezte, ki telyes jó akarattal, sok szerencse és lélek ajándékaival lépett ez időben a political pályára. Őt biz-

ta meg gr. Széchényi is a Dobi Társulat teljes szerkesztésével. Így még 1845. év Deczember 1-ső napján egybejövén az érdekeltek a Társulat alakúlnak nyilvánított, elnökévé gróf Andrásy Gyula, alelnöké Szikszay György és Gencsy József, jegyzővé e sorok írója választott. Ugyan ezen gyűlésből a Január 20-ka Pesti nagy gyűlésre képviselők rendeltettek. — A Dobi Társulat körét, mint az Október 9-kén 1845 aláírt Társaságos szerződvény mutatja egyelőre következőkép határozta meg: célja a Társulatnak a Tisza vize áradásának az országos tervszerént gátot vetni, s a szabályozást eszközölni, értvén annak körét Tokajtól Füredig, balról a Hortobágy vidékét Békés megye széléig jobbról a Taktaközét világosan megnevezve.

A később mondandók felvilágosítására meg kell itt figyelmeztetőleg jegyezni, hogy míg Szabolcs megyéből a Hajdú kerületből Debreczen városból az első Társaságos szerződvényt sokan aláírták, Borsod és Bihar megyéből a jelen volt számos és fényes küldöttségből senki alá nem írta. A borsodiak nem látták rájuk tartozni a Tiszaszabályozást, ha a jobb parti apróbb mellék folyamok nem szabályoztatnak, a Bihariak pedig a Berettyó s Körös szabályozást sürgették.

De térjünk vissza az öszves tiszaszabályozás általános fejlődése történetére. Eddig még társaságok alakítása lelkesítés, alap elvek fejtegetése és megállapítása történt, de még az ásó kapa nem működött, a munka meg nem kezdetett. — Augustus 3-ára sz. kir. Debreczen városba tüzetelt egy nagy gyűlés, hol a tiszavölgyi viszonyok teljesen rendeztessenek, innen nem akart el menni gr. Széchényi, mielőtt a szabályozás tényleges megkezdése nem biztosittatik. Ide jöve már a Tiszán gőzhajón utazott fel a felső Tiszáig, és ezen szokatlan a Tiszán egészen új tüneménnyel felvillanyozta a nemzetet. Fényes és sok jelességekkel ékeskedő közönség gyülekezett Debreczenbe körébe, hol csakugyan alakított a Tiszagőzhajózás, hol kihallgattattak és kiegyenlítettek a külön-

böző érdekek, hol gondoskodás lön a munka és pénz feltételeiről. —

Az alapszabályoknak, melyek hosszú és meddő vitakozásokat okoztak és igényeltek volna, megvitatása a következő év elején tartandott nagy gyűlésre halasztatott, midőn már a munka folyama alatt szerzett tapasztalás is vezérül szolgálhat. Jól tudta gróf Széchényi hogy e téren az ellenkező elvű s irányu jelenlévő publicisták öszvetalálkozhatván, üres vitájukkal elkeserithetik a dolgot, de elő nem segítik, sőt talán fent is akasztják; hivatkozva tehát gyakorlati téren szerzett tapasztalására, kérte a gyűlést hagyjon fel e vitásokkal, induljanak véle a munkára, hogy az ásó kapa forgásba hozassanak, az eredményre várakozó, s a munkából pénzt kereső népek ezrei minél előbb megvigasztaltassanak. Ekkép a gyűlés az alapszabályokat a következő évi nagy gyűlésre halasztotta.

Az első rendelkezésre való pénz a magas Kormánytól s a szabályozást indítványozó királyi Felségtől jött. V-dik Ferdinánd Ő Felsége mindjárt a Tiszaszabályozás kezdetén, egy kéziratában kijelentette, hogy míg e vállalat végrehajtatik, évenként a 100,000 pfrt fordittassék a só felemelt árából e vállalat kivételére, 400,000 pfrtokat pedig segélykép rendelt kölcsönkép ugyan e célra. De ezen Debreczeni gyűlés folytában 6 millió kölcsön eránt is tétetett ajánlat, mely kölcsön ügye is a leendő gyűlésre halasztatott, kimondatván, hogy az első, és az ez évben lehető legszükségesebb munkákra elég a rendelkezésre jelen volt pénz, ha pedig valahol valamely munkát magok az érdekeltek kívánnak megkezdeni, olyan munka kezdetheztén természetesen, melyel vagy az öszves Tiszavölgy, vagy egyes bizonyos érdekeltségek, nagyon világosan érdekeltenek, ily munkáknál a költségek a törvény értelmében birtok és haszon aránylag fizetendők. — gróf Széchényi többszöri kijelentése szerint mindennél előbbvalóvá tette, hogy a munka tényleg megkezdessék.

Hogy mi munka kezdettessék, az már nála, mint lát-

szolt a műértő technicusokkal el volt határozva, ott kívánt első segítséggel lenni, hol legnagyobb a baj, hol a segítséget az öszves Tisza érzi; de nem tartóztatott fel, más a szabályozás rendszerével nem ellenkező munkát sem. Így a jelenlévők a céljaikban lévő munkáltatások tárgyalására felhivattak. Ennek folytában engedélyeztetett a T. Füredi 415 öl hosszú csatorna is, melyet a közbirtokosság kiásatni magát ajánlotta.

Meg kell e helyen említeni, hogy az 1846. év elején Vásárhellyi Pál cs. kir. hajókázási felügyelő, ki a tiszaszabályozás eszméje körül általában sok érdemet szerzett, és életre hozásán gróf Széchényivel együtt működött, hirtelen meghalt, és időközben a technicus teendők fővezetésével Keczkés Károly fő mérnök bizatott meg ideiglenesen. Később pedig ugyan ez a központi bizottmány által, mely a kivitel organumainak telyes hatalommali megválasztására és kinevezésére a Tiszavölgyi nagy gyűlés által megbizatott, állandó igazgató főmérnöknek is kineveztetett. De gróf Széchényi s a M. K. H. Tanács, s ezeknek ajánlatára az ország Nádora ő fensége nagyobb hirű, bokrosabb tapasztalású műértő tekintélyt is hívtak e folyam szabályozása eránti vélemény-adásra, és meg kell vallani hogyha Vásárhellyi igen számos átmetszéseken alapuló tervével nehezebben felfoghatóvá, és eredményére nézve messze távolban lebegővé tette a szabályozás alakját, igen egyszerű és népszerűvé tette ezt Paleocapa Péter lombárd velencei építési főigazgató véleménye, mely a sok átvágástól eltérve azon egyszerű utasításon alapul, hogy a hol a víz a Tiszából kiönt, azon alacsony partot annyira kell feltölteni, hogy a víz rajta ki ne ömölhessen. Életben látta így a Tiszavölgye Columb hires tojását és belátta, hogy munkája bár nagy, de létesítésben feladata nem nehéz, és egyesült akarat azt kiviheti. Vásárhellyi 101 átvágást javasolt 74,000 folyó öl hosszaságban, Paleocapa rendszerét leginkább töltésezésen alapította, és csak 15 átvágást javasolt először, a többit, a jövőnek tetszés és a tapasztalás szerénti kivitelre hagyott fent. Paleocapának e véleménye a Tiszavölgy köny-

vének szavai szerint, tételének egyszerű, s ellenállhatatlan meggyőző okszerűségével meglepte az illetőket, és általános meggyőződésévé lőn a kivitel lehetősége, látta a közönség, hogy csak a munka helyes sorozatában van a siker tilka, látta hogy sokat markolva egyszerre keveset fogna elérni, azon volt tehát a fő kívánság, hogy azon ponton legyen az első munka, hol az már érzett bajt orvosol, s hogy a jövőnek hagyassék a többi részletes baj elhárítása.

Az első teendőket kellett tehát szerencsésen meghatározni. E végett gr. Széchényi a központi választmány nyal Debreczent oda hagyta és előbb S. Patakra S. A. Ujhelyre, majd még szinte Augustus vége előtt T. Dobra ment August 14-dik s következő napjain 20-ikig a technicali pénzügy és beligazgatási ügyvitel rendszere dolgoztatott ki.

Az ügyvitel technicali ágára nézve miután az alkotó nagy gyűlés egy igazgató fő-mérnök felelősségében helyezte, a technicali egész személyzet eljárásának biztosítékát, az ily központi fő-mérnök s a vidéki osztály mérnökök működési köre és kötelességei meghatároztattak és valamint az öszves szabályozás technicus ügyvitelénél egy igazgató főmérnök, ugy a vidéki osztályoknál egy osztály-mérnök felelősséggel a központi választmány által kinevezettek.

Pénzügyi tekintetben azon időben a Tiszaszabályozási központi választmány 550 ezer forinttal rendelkezett, melyből 400,000 frt kölcsön vétetett, 50,000 frt volt a királyi legfelsőbb segély adomány 100,000 frt a sóárabeli kölcsön alap. Ezen pénz mint látható csak az első igényekre is kevés volt, gondoskodott azért a központi választmány, hogy hitele legyen a Tiszavölgyi Társulatnak, hogy később kölcsönt nyerhessen, ha kell. Ehezképpest miután az eddig létezett törvények szerint a vízszabályozási költségek alapjául a birtok, s haszon arány jelöltetett ki, és miután nemcsak a felszabadult, de a folyamatban levő munka által felszabadulandó ártéres földek is költségviselés alá jelöltettek ki; ugyan azon törvények szerint végre az előleges fizetés után az igazságos kiegyenlítés-

re is út hagyatott fent: előleges költségvetést és a költségek előre befizetését határozta a központi választmány minden munkára, oly formán azonban, hogy a befizetés történhetik készpénzzel, de szerződvénynyel is. Addig is pedig míg a teendő első munkák költségvetése, a költségek biróilag megállapítása beszédese történhetnék, hogy az év még hátralévő része munka nélkül le ne peregjen, garantírozó szerződvény létesített, mely szerint a létesítendő munka költségeit a vidék fő birtokossai garantírozzák.

A beligazgatásra végre egyéni felelőséget kívánván mindenhol felállítani a központi választmány, e szerint megelőzni a testületi felelősséget kizáró eljárást: az öszves ügy vezérletével egy központi Igazgató központi pénztárnok bíztattak meg, így a vidékeken is Igazgató és pénztárnok felelősséggel rendeltettek választatni. Különben valamint a Debreczeni August nagy gyűlés az évenkénti nagy gyűléstartást rendszerezte, úgy a vidékeknek is e részben szabad gyűlés tartás engedtetett. Mely gyűléseknek kelle meghatározni a szabályozás fő elveit és irányát, felügyelni az ügyvezető organumokra, azokat számoltatni. Különben a vidéki testületek és ügyvezető organumok a felsőbb kpt. testületeknek és vezető organumoknak engedelmességgel tartoztak, és mivel a gyűléseknek csak évenként egyszer és így ritkán kelle tartatniok, de ily nagy testület nem is képes lenne kormányozni, a központi választmány ruháztatott fel a kivitel minden organumai és eszközei megválasztására és beszerzésére. A vidékeken is szinte Társulati választmányok rendeztettek.

Ezen alap rendelkezések megtétetvén S. Patakon és S. A. Ujhelyen, a műértőkön vala a sor a legelső teendőket kijelölni. — Nem lévén még azon időben a kormány különös gondjai alá véve, a Tiszának átvágások általi szabályozása, mely szabályozási rendszer némileg a folyam melletti földek ármentesítésére is nagy hatással vagyon, a mennyiben a lassan kanyargó s lepedő viz sebesebb lefolyásra kényszerítettik: ily tekintetből tehát legelső, legszükségesebbnek találta-

tott, mindenek felett a Dobszederkényi átvágás, és az a melletti töltések építése.

Augustus 22-én ide jött tehát T. Dobra gróf Széchényi a kpt. választmánynyal, s ide Augustus 24-ére a T. Dobi

Társulat is gyűlésre egybehívatott, s itten előbb aláíratván a kölcsönbiztosító szerződvény mint az a

IV. IV. szám alatt látható, azután Polgárra menvén át a

gyülekezet ottan Augustus 26-án egy közös ülésben az egész ügyvitel rendszere felolvasatott és

helybe hagyatott, s a rendszer ennél fogva tüstént életbe lép-

tetvén, Igazgatóul Frank Antal, pénztárnokul Koller József

elválasztattak, Perleberg Gusztáv végre osztály, Egert Jó-

zsef és Csank Ferdinánd segéd mérnököknek kineveztetvén,

ezen hivatalnokok a munkának tényleges megkezdésére az ásó

és kapának forgalomba hozására utasítottak, a mint hogy a

Dobi töltés azonnal meg is kezdetett.

Midőn e sorokat írom, a Dobszederkényi átvágás 12

éves, és kérhetné valaki talán, hogy ezen csatorna a hozzá

kötött reményeknek megfelelt-é? Akad talán olyan, ki gróf

Széchényit Paleocapát e pontnál, melyet első teendőnek es-

mértek, a következőessel megczáfolva lenni hinné!! Szükséges

é tárgyat egy kevésbé röviden mint egy nem technicus teheti,

felvilágosítani. Ugyanis. A T. Dobszederkényi átvágás igaz!

elsőben kiásandónak ítéltetett Paleocapa által, és munkája

csakugyan azonnal megkezdetett, de Paleocapa maga is hosz-

szú évek után elérhetőnek véleményezte e csatorna lehető

eredményét, és összefüggésben véle kiásandónak tartotta a

dadai 53 és a kenézi 54 számú átvágásokat is, sőt a 62 és

63 számú csegei átvágásokat is rendszerébe vette, ha tehát

a Dobszederkényi átvágás eddig anyafolyammá át nem válto-

zott, nem csuda, mivel egész mélysége csak a múlt évben

ásathatott meg, a véle egybefüggésben levő átvágások is

részben csak mostanában részesültek, ha nem sikerült is eddig

tehát ezen csatorna, remény lehet, hogy a kifejlésére szük-

séges hosszabb idő alatt sikerülni fog, és már most is való-

sággal jobb sikerrel látszik működni, mióta a szabályos mélységre kiásva vagyon, és mióta alól rajta más csatornák is vannak. Egyébiránt nem csatalkozott a fentebb tisztelettel említett két derék férfiú abban, mit bizonynyal szinte számításba vettek, mit szemmel tartottak, midőn a T. Dobi pontot elsőben szabályozandónak állították. Itt nevezetesen legtöbb baj okoztatott ez egy pontról, legkönnyebben lehetett, ezen egy baj orvoslásával legtöbb érdeket megmenteni. A T. Dobi töltéssel mint később a következés bebizonyította csak egy és fél mértföldnyi hosszúságú építéssel, ha bár ideiglenesen is 423,000 hold ártért lehetett megmenteni. Számításba vette ezt gróf Széchényi és Paleocapa, és ha meggondoljuk, hogy a szabályozásnak gyors és nagy eredmény által népszerűséget szerezni kellett, hogy a szabályozási költséget a mentesített ártéreknek kell viselni, csak így lehetett a szabályozás általi mentesítést mielőbb eredményessé, s csak így lehetett a mentesített földeket mielőbb költségteríthetőkké tenni.

Polgárról gróf Széchényi, Paleocapa Péter és Sasku Károly mérnökök kíséretében T. Füredre ment, hol az ottani közbirtokosságot némi pénz segéllyel ellátván, az általa ásatni kívánt csatorna ásatására felhatalmazta. Innen további útjában a Tisza mellett lefelé Csongrádban is szabályozási munka megkezdését eszközölte, Heves Bács megyékben a csajkások kerületében is a tiszai vízszervezetek felállításában munkálkodott. — Szentiványi Vincze helytartósági Tanácsos ur pedig Kecskés Károly főmérnökkel a Tisza felső vidékére utaztak, és ottan rendeztek társulatokat, nevezetesen az Ondova s Tapoly vidékén, Bodroghözön, a Hegyalyán és Szabolcsban, melyek közzül mindenik, munkálkodását még ez évben, a hegyalyait kivéve, megkezdette. E szerint az 1846. év végén munkába vétetett a szabályozás T. Dobnál, T. Fürednél, Szentés, Szeged városoknál, az Ondova Tapolyánál, a Bodroghözön és Felső-Szabolcsban.

A mi saját Társulatunk előhaladását illeti, a T. Dobi Társulat, mely néven nevezetett még akkor a később 1847-

ben Alsó-Szabolesi és már most 1858-ban Északbihari nevet nyert Társulatunk, az 1846. év Augustus végétől szorgalmasan munkáltatott, úgy hogy a feneketlen mélységűnek hitt Király, Pap és Kutya tó fokok eltöltése mellett 1895 folyó öl töltést készítettett, azon évben, mely a töltést ezelőtt Dobpolgári vagy Dob-akolházi töltésnek neveztünk, most azonban 1856 óta mind a hozzá kapcsolt érdekek fontos volta, mind nagyszerűsége tekintetéből Jegyzőkönyvileg gróf Széchényi Töltésnek neveztetett. Ezen töltés a polgári rév felé vonúl, kezdetét a T. Dobi határban az Urkoru dombnál veszi, melyel egyaránt a Dobszederkényi átvágás felső torkolatja is kezdődik.

Az 1847. év Márczius 21-én s folyt. tartatott Pesten azon Tiszavölgyi nagy Gyűlés, mely a Tiszaszabályozást és annak ügyvitelét véglegesen, és a már a munka folyamá alatt szerzett tapasztalások nyomán megállapította. Itten számolás történt a nemzet előtt a történetekről, az alapszabályok megállapítottak, a költségvetési, beszédési és pénzügyi eljárás rendszere kidolgoztatott, az ártér a védmunkálati költségek kiszámítottak, és a vízszerkezetek terjedelme köre meghatározott. Ezen akkori költségvetés szerint esett Társulatunkra egy egy holdra 3 frt. 26 $\frac{1}{10}$ kr., de akkor még a munkák oly kiterjedésben és egybefüggésben tervezve nem voltak, mint most az idő folyamával felépítették, a töltések teste sem volt a mostani mértékre számítva. — Ezen 1847. Márczius 21-kén s folyt. tartott Pesti nagy Gyűlés Jegyzőkönyve magába foglalja a Tiszaszabályozás körül addig történtek, s a megállapított intézkedések öszvegét, és a Tiszavölgyi könyv e cím alatt a nagy közönség elibe bocsátott, itten tehát ezt ismét mellékelni szükségesnek nem tartottam, de kérek mindenkit a Tiszaszabályozás ügyének teljes esméretével birni kívánót, hogy e könyvet elolvasni ne mulassza.

Ezen nagy Gyűlés következtében a költségvetés az ártéri kiszámítással minden vízszerkezeteknek megküldetett, és minden érdeklettségnek önkéntes belajstromozás nyittatván szabadságára hagyatott birtoka mennyiségét önként belajstro-

mozni, és az ily önkéntes belajstromozóknak előjog adatott reájok eső tartozásaikat csak részletekben szállítani. Ha pedig valamely érdeklettség árterét belajstromozni nem akará, biróilag kelle szoríttatnia, hogy 1 pfrtot árterének hóljdjától előleges költségre egyszerre befizessen. E végre és az árter mennyiség az érdeklettségeknek a fizetésbeni részvételi aránya birói megállapítására Nádor Ő Fensége Szentiványi Vincze úr elnöklete alatt nádori bíróságot nevezett ki, mely Debreczenben 1847. Julius 1-ső napján kezdette működését. Ugyanott megjelent ez időben a Tiszavölgyi Társulat központi választmányának Elnöke gróf Károlyi György is mint felperes, és a már Április hó folytában beadott keresetlevelében kívánta a szabályozás tekintetébeni kölcsönös követelésekre s a munkálatbani részvétel kulcsára az ez iránt kidolgozott ártéri s költségki kiszámítást, s ezek folytán a szükséges költségeknek az illető birtokosok birtokjokhoz és hasznukhoz aránylag megállapítására fenforgó kérdéseknek az 1840: 10. t.cikk értelmében leendő elítélését, ennél fogva a tiszavölgyi hatóságoknak a szokott módoni, s az egyeseknek közhírrététel útján beidézését, és a keresetbeli tárgy teljes elítélését, végrehajtását, minden 1200 □ öles hóljd ártér után 1 pfrtnak előleges költségképpen megítélését, behajtását, egyébiránt pedig az ártéreknek igazságos kifejlesztését és a hagyománynak osztályozás általi megállapítását. — A nádori Biróság Julius 10-kén hozott ítéletében az 1 pfrt. fizetést megállapította s tagjait az árter fejlesztésre kiküldötte, az önkéntes belajstromozást azonban Oct. 15-éig nyitva hagyta.

Társulatunk körében is némely helyeken történtek nádori Biróság általi fejlesztések, melyeknek eredményei megvagnak, de meg kell vallani, ezeknél az érdeklettek elismerése szerint pontosabb s a Társulatnak kedvezőbb fejlesztést eszközölt a később 1854 és 1856. működött árter fejlesztő Bizottmány, így az oly sok költséggel működött nádori Biróság munkája, úgy szólván, nyom nélkül enyészett el. Az 1847-ik év folytában Társulatunk a Dob-szederkényi töltésen

és átvágáson kívül megkezdette a Tokaj Ladányi Taktaközi töltést is, és ezen 3 ponton folyt a munkát akkor is, mikor úgy itten e Társulatban mint mindenhol a hazában a békés munkákat a forradalom fentakasztotta. 1848-ban alig tétetett valami munka, 1849-ben éppen semmi. Horváth hadifoglyok küldettek hozzánk, s azok élelmezése, ellátása pénztárunkat csonkította. Általában alig kezdetett meg a szabályozási munka annyi várakozásra, annyi reményekkel, a politikai események annak eredményét egy időre fentakasztották.

Eddig van a szabályozás első korszakának történelme, talán részletesebben és hosszasan előadva mint a tisztelt közönség kívánta volna, és pedig mégis érzem, hogy nem adhattam elő vidéki adataim elégtelensége miatt mindent a mit kellett volna, de mindenektől engedelmet kérek kijelentvén, hogy épen ezen korszak esik a történelem vonalába, és így kellett a mit lehetett és még kellene a mi elmaradt előadni. Ez volt a Tiszaszabályozás létrehozásának, és sikeres kezdete megállapításának korszaka, e korszakba eső törekvéseket és tényleket tehát elsorolni kelle.

Következik a második korszak, mely a forradalom után 1850. év Julius 17-dik napjától kezdődik, a mikor a magas kormány egy a Tiszaszabályozás eránti nyílt rendeletet bocsátott ki, mely szerént a Tiszaszabályozás a kormány gondjai alá vétetik, s a cs. kir. kereskedelmi ipar középítészet és

közmunka ministeriumának alá rendeltetik. Ezen a Tiszaszabályozást illető kormányi k. határozmányokat és kezelési szabályokat tartalmazó rendelet V. szám alatt a mellékletben látható. Ezek szerént a magas ministerium alatt egy ministeri biztos állítottott a Tiszaszabályozás élére, s e mellé egy cs. kir. kpt. bizottmány rendeztetett, a technicus ügy vezetésére mérnöki tekintély biztatván meg hozzávaló személyzettel, és egy jogtudor a jogi kérdések végett. — Ministeri biztosunk lön mélt. gróf Szapáry József ur, ki szerény munkásságával a szabályozás ügyét nagy lépésekkel vezette célja felé, központi fő-mér-

nök lőn Henrich Károly ur, ki mint P.Ladányi alapítványi uradalmi mérnök előbb, később mint Ondora Tapolyvidéki oszt. mérnök, később ismét mint kpt. főmérnök és fő felügyelő, folyvást kezdettől fogva vezette a szabályozás ügyeit.

Nagy változást hozott az 1850. Julius 17-ki szabályrendelet a Tiszaszabályozás ügy vitelében és egész alakjában, már csak annyiban is, hogy az átvágásokat a folyam medrének igazgatását a magas kormány magára vette a magánosok vállairól, mely kormányi intézkedés valamint állam és országos tekintelben igen czélirányos, úgy jótékony volt a földmentesítése után sovárgó Tiszai érdekletteknek, kiknek feladata ezáltal könnyebbített. Az is felette bölcs intézkedés volt e szabályrendeletben, hogy a Tiszai érdekletteknek ön kormányzási joguk csak nem az 1848 előtti állapotban maradt, szabad egylet alakítás saját akaratjuk szerint választandó öblözetek szerint engedtetett meg.

Ezen uj korszakkal társulatunkban is változás következett el. Volt elnök gróf Andrásh Gyula helyébe Drévenyák Ferencz mostani elnökünk lépett, hozzá al-elnökké Egri nagy Prépost a lelkes és a szabályozást melegen pártoló Léway Sándor ur választatott. Volt igazgató Frank Antal helyébe Dézsy István, osztály mérnök Perleberg Gusztáv helyett Egert József lépett, pénztárnokul megerősített Koller József, választmányi tagokul pedig elválasztattak 1851 Oktober 27-én Nyiregyházán gróf Andrásh Emánuel, gróf Dessewffy Emil, báró Vay Lajos, k. tanácsos Gencsy József, Szikszay György, Frank Antal, Patay György, Szauer László, Kenéz Mihály, Oláh Károly, Kovács Sámuel, Somosy Mihály, Pusztay Lajos. 1852 Julius 17-kén osztály mérnök Egert József indítványt tett e végett tervet is készített és terjesztett elő, hogy elkészülvén a szabályszeres töltés a Polgári révig, innen keresztbe a régi országút mentében egy kereszt-töltés építtessék, s ezzel kapcsolatban a folyás, Árkus és Selypes folyók is töltessenek el, ígérte hogy ezen munkák által a Tisza árvizétől a Dobi árkírlónási pontról eddig előntetni szokott Hortobágy

vidéke fel fog szabadíttatni, és ezen ármentesítés annak holdankint csak 3 pkrba kerül, ezen ideiglenes vagy is inkább magán töltések még azon esetben sem lesznek feleslegesek, ha a szabályszeres töltések Polgárról lefelé tovább felépíttetnek, mivel ekkor is e véd munkálatok kiszakadás esetére az árvizet felfogják tartóztatni. Ezen indítvány elfogadtatott, a 3 pkr. beszedetett, s a töltések az indítvány és terv szerint hamarjában elkészíttetvén, már 1852-ben az Alsó-Szabolcsi Hortobágy vidéke nagy érdekléttség 423,825 1,200 □ öles hold árterének több mint $\frac{5}{6}$ része e munkák által ármentesíttetett. 1852-ben valamint 1853-ban a Tokaj-Ladányi és Ferengyesi töltések is a Taktaközött felépíttetvén, itten is a Taktaköz felső vidéke a gyakori áradásoktól felszabadula. — 1853-ban nevezetes nagyságu árviz vólt, mely a töltés munkát a Polgári révtől lefelé, az ottani sok mély fenekekbe vévén magát, sokáig, majd nem őszig gátolta, de gátolta a sebes építést a pénztár gyenge ereje is, mely ez évben alig vett be valamely fizetést a birtokosoktól. De nem tölt el azért ez év hiában, sőt a teendő erélyes munkálkodásnak alapja ez évben vettetett meg, mert a tervek elkészítésén és megvizsgálásán kívül az ártér fejlesztés ez évben kezdetvén meg, szorgalommal eszközöltett egész az év végéig. Ezen ártérfejlesztés a balparton 1854. év első felében végrehajtatván, lehetővé tette, hogy a társulat a mindjárt leirandó erélyes és nagy sikerü intézkedéseket tegye a szabályozási építés minél előbbi végrehajtására.

Gróf Andrásy Manó válaszmányi tag ugyan is a társulatnak az 1854. év Január 18-kán Debreczenben tartott gyűlésében indítványt tett, s indítványát sok elmével és körülményes számításokkal is támogatta, hogy hagyjon fel a Társulat a saját gazdálkodása melletti építkezéssel, melynek úgy látszik, végét érni alig lehet, és adja az építkezést vállalkozásra, és a vállalkozót bizonyos évek alatti végrehajtására a munkának kötelezve, így ha bár látszólag többet is fog köbolenként fizetni a munkáért, ha ne talán jutalmat fizetne is

a Társulat a hamari felépítésért, visszatérülnek azonban e költségek az ármentességnek hamarábbi élvezésével, s a hosszú évek során megtakarított regie kiadásokkal. — A tisztelt gróf ezen indítványa elfogadtatott, és ő méltósága gróf Dessewffy Emil választmányi taggal együtt alkalmas vállalkozónak jutányos ároni keresésére megbízott. — A tisztelt grófok ennek következtében Május elején B. Ujvároson egy ajánlatot mutattak be Hammer Pál vállalkozótól, ki 2 frt. 20 kr-ával köbölönként a munkát s az építkezésnek öt év alatti teljes végrehajtását felvállalni ígérkezett. Az offert a Társulat által elfogadtatott, és a vállalkozási szerződés megkötésére a tisztelt grófok s még néhányan megbízattunk. — Így a vállalkozási szerződés Hammer Pállal létrejött Julius hónapban a míg a társulat saját gazdálkodás mellett a Tarjánynyi határig építette a szabályozási töltéseket, meg kell jegyezni, hogy a szerződés különösen az ajánlat értelmében oly feltétellel kötöttetett, hogy 5 év alatt a munkának végrehajtva kell lenni, és ha ekkorra végrehajtja a vállalkozó 50,000, ha előbb, minden megnyert évtől 10,000 frttal több jutalmat nyerjen, ha pedig végre nem hajtáná a 6-dik évben már 10,000 frt. bánatpénz, ha a munka még tovább haladna a 7-ik évben 20,000 frttal és így tovább több bánatpénzt kellene fizetnie.

Hanem a vállalkozás utoni építkezésnek fő feltételelevén a pontos és az építés mennyiségével aránylagos lépést tartó pontos fizetés, gondoskodni kellett e szerint a társulati pénztárnak virágzóbb állapotra jutásáról. Ide czélzott már az ezen 1854. Január társulati gyűlésből Ő cs. kir. ap. Felsőgéhez személyes küldöttek által felterjesztett kérelem, hogy a megmentett, vagy megmentendő árterületek az ármentesítés után bizonyos évekig adó mentesek legyenek, akarta ez alul a társulat a szabályozási költségeket az adó elengedésével könnyebben viselhetőkké tenni. E kérelem folytán vagy talán még saját kegyelmes ösztönéből ő Felsőge 1854 Febr. 5-én kiadott legfelsőbb rendeleténél fogva az ármentesített

földek után eső 15 első évi adót kegyelmesen elengedte. — Mely legkegyelmesebb engedély, ha a bejelentésbeni szabályok megtartattak és megtartatnak, az illetőknek valóban könnyebbségükre szolgálhat. Ezen intézkedésen felül továbbá addig is míg az árterfejllesztés nyomán új költségvetés tételnek az ez időben fizetési alapkép elfogadott holdankénti 1 pfrt befizetések szigoruan beszedetni rendeltettek, e végett az ujonnan választott igazgató erélyes eljárásra serkentelvén: meg kell vallani, hogy ha meggondoljuk, hogy 1853-ban a birtokosok csak 23,374 frt 55 $\frac{2}{5}$ krt fizettek be, ellenben 1854-ben 61,707 frt 1 $\frac{6}{7}$ krt, el lehet esmérni, hogy ugy a beszedés mint a birtokosok szivesebb befizetése némi eredményt mutat elő.

De legtöbbet tett a pénztár rendesebb állapotra jutására az árfejllesztés, mely még az 1853. év April 29-kén Polgáron tartott társulati gyűlésből elrendeltetvén, ennek kivitelére méltóságos gróf Dessewffy Emil ur elnöklete alatt bizottmány alakittatott. Ezen bizottmány még ezen évben saját körét, teendőit megállapítván, munkáját oly szerencsésen és gyorsan végezte, a társulati pénztár nagy kimélésével, hogy az óriási munka, melybe a nádori bíróság csak bele fogott, még is sok ezreket költött a balparton ezen 1854. év első felében, végrehajtatván September 5-én 6-án Debreczenben számolást tartott a Társulat magával az eddig történetekről, és a teendőkről. 1854. év elején megvizsgáltatását eszközölvén a Társulat az eddigi számadásoknak is, mert még eddig soha meg nem vizsgáltattak, így tisztába lehetett tenni a pénztár követőleges és szenvedőleges állását. Az árter fejlesztés és osztályozás nyomán tudva lön mi alapja van a szabályozási költségeknek, ki s mi arányban tartozik hozzá járulni a szabályozási költségekhez. Nem kellett tehát egyéb, mint fizetési kulcs megállapítása mint annak megtudása mi építkezések mennyi költséggel lesznek még végrehajthatók. E végett nagyon elősegítette a dolgot a vállalkozási szerződés, mert már abban kijelöltettek az építendő töltés vonalak,

és kijelöltetett a köbölenkénti munka ár, így a Társulati mérnökség részéről az előleges költségvetés biztos alapokon bejelentethetett. Így a September 5-én 6-án tartott Társulati gyűlésben 947,518 frt vettetett ki az Alsó-Szabócsi érdeklettségre, oly formán, hogy kinek kinek fizetési aránya megmentett vagy mentendő ártére mennyiségéhez és minőségéhez szabotott. Az ártér minőségéhez képest állapított meg a fizetési kulcs. Nevezetesen: 1-ső osztály szántóért 10 forint, 2-kért 8, 1-ső oszt. kaszálóért 7, 2-kért 5. Legelőért 2 frt 30 kr., 1-ső posványért 2 frt 30 kr., 2-kért 10 kr., ármentes szigetért 1 frt., a minőségileg meg nem osztályozható ártérek holdjáért 1 frt 30 pkr. rendeltetett kivettetni. Az osztályozás fő-elve volt közös megállapodás nyomán, hogy a különböző minőségbe sorozás, ne a szerént történjék, mint az ártér a szemlénél mivelésben találtaik, hanem a szerént mint a józan gazdálkodási elvek és tapasztalás szerént azon területet használni lehetne, így megtörtént, hogy a hol különben legelő volt szántó és megfordítva, a hol szántás találtaik legelőnek vagy kaszálónak lajstromoztatott az ártér. A nádasok és többször használható posványok 1-ső a síkvíz, mely még megfeneklett, és csak canalisatio által lecsapolhatóknak ítéltetett 2-ik posványnak.

A költségvetés által elérni kívánta és tényleg el is érte a Társulat abbéli megnyugtatót, hogy az 1850. év Julius 17-kén kiadott legfelsőbb határozmányokban kimondott elv, miszerént a magas Kormány a mentesített vagy mentesítendő ártérektől évenként és holdanként 1 pfrt beszédését közigazgatási uton is eszközöltetni rendelte, a Társulati érdeklőségeknek arányon felüli költségeket ne okozzon. A most leírt új költségvetéssel kinek kinek a kiírt munkákhoz hozzájárulati aránya szabatosan ki vólt tűzve, így kiki tudta ugy hatóság és Társulat mint maga az érdeklött mennyit fizetessen és mennyit fizessen. Ezen költségvetése mellett egy igazgató bizottmány is választatott e gyűlésben, mely a legtöbb bizalmat bíró férfiakból s nagy érdeklőségekből állittatott össze, kik-

nek élére az elnökségre gróf Desseffy Emil és akadályoztatása esetére gróf Andrásy Manó ö mlgok választattak. Ezen bizottmány alakítása s a nevezett férfiaknak az ügy kormányzás élére állítása az ügyvitelnek, sőt a mint a későbbiekből látható, az öszves Tiszavölgyének sok hasznára lön. Ugyan ezen gyűlésben határozta meg szabatosan a Társulat munkálkodási körét, és kijelentette őszinte és nyilvánosan, hogy valamint eleitől fogva a czélból alakúlt mint az ezen jelentés mellett már fentebb felhívott Társaságos szerződvények mutatják, hogy Tokajtól Füredig a Tisza balpartján a Hortobágy vidékét Békésmegye széléig jobb parton a Taktaközt mentesítse, úgy jelenleg is ezt tartja és csak ezt teendőjének. — E programm csak hamar heves vitatkozásokra adott alkalmat a Borsodi a jobb parti, később a Berettyó vidéki érdekeltséggel, mint azt annak helyén előadni kell. De így legalább e programm mellett tisztán tudta a Társulat munkálkodása körét és nem csak találgatva tapogatódzott, de akaratja céljai is meghatározottak. — Elintézetlen maradt ezen 1854-diki a Sept. 5-ki 6-ki különben alakító gyűlésben a Taktaköz állapota, mert ez még sem megállapított szabályozási tervekkel ellátva, sem ártére kifejlesztéssel tökéletesen felelmeve nem lévén, ezen érdekltség nem vólt oly biztos szabályozási jövőjében, vagy annak költségeiben, és a Taktaközről valóssággal még 1856. utoljáig csak az 1 frtos felsőbb szabály szerinti fizetések sürgettettek, ha bár meg kell vallani ha azok be nem fizettettek, és csak 1856-ban mikor a Taktaközi terv is készen lön, és előleges költségvetést lehetett tenni, mikor az ottani ártérek is kifejlesztettek, lehetett a balparti érdekltségéhez hasonló kivetést tenni az említett Taktaközre. Mi szerént ezen két újabb kivetés szerént a Társulat bevételi alapja a már fentebb említett 947,518 fról 1,079,124 frt 18 krra emelkedett. Ezen kivetések szerént 1854. év Aug. 1-ső napjától kezelve négy évek alatt lett vólna minden érdekltség tartozása befizetendő, mivel a vállalkozó kilátásba helyezte, hogy munkáját bár öt év alatt kötelezte magát, de

a jutalomtól ösztönöztelve négy év alatt is bevégezend, így tehát a négy év alatt éppen egyenlő lépést tartott volna az érdeklettségek befizetése a vállalkozó mind hamarabb és sebesen szaporodó munkájával.

Az 1855-ik évben azonban a Tiszaszabályozásra vált-ságos idő következett. Mert a rendkívüli áradások Márczius 29-én az eddig esmert emelkedések közt a legmagasabb fokot érván el, ugyanakkor egy rendkívüli eső, egy rendkívüli szél keletkezett, így az elemek legdühösebb erejökben egyszerre támadták meg töltéseinket. A Tokaj-Ladányi töltés a Nádasstónál, a gr. Szechenyi akkor még Dobpolgári töltés az Akolhát körül kiszakadtak, sőt a Borsodi cs. kir. hatóság rosszúl értett és rosszúl magyarázott érdekből ki is vágatta a Sulymos hátnál töltésünket, így a már 1852 óta ármentességet élvező vidékünk nagy árvíz alá borítottatott, s Társulatunknak a mellett, hogy kiszakadt, kivágott töltéseit kiújítani kellett, kellene azonkívül helyrehozni a töltésnek mindkét oldalán a víz által tett rongálásokat, és így csak nem ott látta magát, hol a szabályozást kezdette, sőt csaknem hátrább, mert a történt, az egy hatóság által a töltésen tétetett kivágási tény, kétségbe ejtett mindenkit a szabályozási munka állandóságáról, még azon esetben is, ha felépíttetnének a töltések. Valóban ír volt s enyhítő balzsam sebünkre a köz-igazgatási nagy tekintélyek és ő cs. kir. Fensége országunk general Kormányzójának is a víz az elemek és körülmények által sulytott vidékeken körünkbeni megjelenése. -- Igéretet nyertünk, hogy a szabályozást a cs. kir. Felség pártolása, saját gondjai alá vészi, hogy a szabályozási építmények fenntartására gátrendőrség fog kiadatni. Mind ezeket Társulatunk erélyesen sürgette és kérte Ő cs. kir. ap. Felségétől, kihez személyesen folyamodó Küldöttséget is rendelt fel; és csak midőn Ő cs. kir. ap. Felsége s ministerei is megnyugtató válaszokkal bocsátották el a Küldöttséget, bátorkodott a Társulat a víz által okozott sok károk helyrehozásához szokott erélyességével hozzá látni. A töltésen a szakadás a kivágás

által ejtett rések még a víznek a Tiszából az ártérbe ömlése alatt faschinákkal elzárattak, úgy hogy az úgynevezett Zöld-árja mikor Május 16-ka táján érkezett, már gátolva volt az ártérbe rohanástól. A NVárad kerületi cs. kir. Helytartósági Osztály Elnök gróf Zichi Armin ö mlga 12,000 gyalog és 2000 szekeres közmunkát útalványozott a töltésrések kiújítására. Ez valójában nagy segítség volt a Társulatnak, mert csak a Járáshatóságok erélyes igyekezetével ily tömeges munkával lehetett azokat őszig helyrehozni. Annál inkább, mivel az eddig épített töltések is mind más az eddiginél nagyobb mértékekre szélesebb koronával, nagyobb magasságban tömegesebb lejtősséggel rendeltettek kiigazíttatni, így a legelső ponttól kezdve végig újítani kellett minden töltéseinket, emelni vagy szélesíteni, vagy lejtőseit kiegészíteni, sőt egy egészen új és még az előtt tervben sem létezett töltést is kellett Társulatunknak építeni, a Kis-Tokaji töltést, mely a tavaszi nagy árvizek után a közigazgatási hatóságok közbejárására Kis-Tokaj város megvédésére rendeltetett a magas cs. k. ministeriumtól általunk építtetni, és azon töltés-építés a leendő újabb tavaszi vízáradásig bevégeztetni parancsolatott. — Mely munkák az 1855-dik év téli utolsó hónapjaiban és az 1856. év elején, kedvezvén az időjárás is, mi szerént ez évben árvíz nem jött, mind kiegészítették, kiújítottak, elkészítették. — Társulati érdekeltség, áldozat és kötelességteljesítés készségét bőven bizonyította, midőn 1856-ban 162,189 frt. 28 krt. fizetett be szabályozási költségekre, így pénztárunk kibirta, hogy a vállalkozó fizetethetvén a Társulat saját gondolkodás mellett igazgathatta és kiujíthatta rongált töltéseit. Ezen 1856. év folytában, mint fentebb érintetett, bevégeztetvén a Taktaközi ártérfejlesztés is, költségvetés történt a Taktaközre is, ugyanazon kulcs szerint, mint a balparti érdekeltségre, és az 1856. évi Sept. 22-én tartott Társulati Gyűlésben átiratván a vállalkozási szerződés Gottesman B. és társa czimére, sőt a Taktaközi szabályozási munkák is ugyanazon vállalkozóra bízván, nagy lendü-

letet nyert a Társulati munkáltatás, úgy hogy ez év végéig a legelső kívánsága a Társulatnak, hogy Csegéig legalább a töltés készen, így a Hortobágyvidéki érdekeltség nagyrésze szabályszeres töltésekkel mentesítve legyen, telyesedésbe jött, ezen töltés a Kis-Tokaji töltéssel együtt az év végéig collaudalva is lön.

Ezen Stádiumában a dolgoknak két nagyszerű intézkedés jött létre, melyek külön egyik egyik is, de együtt véve egész új alakba öntötték a szabályozási munkálkodás ügyvitelét. Az 1856. év Oct. 9-éről kiadott Tiszaszabályozás kezelését illető Rendelete a kereskedelmi, közmunka és középítészeti Ministeriumának, és a Tiszai nagy kölcsön. A kölcsönről, kivált annak a kivitelben előállott eredményéről e munkácska pénzügyi viszonyainkról szóló részében kimerítőbben fogok szólni, itt csak annyi jegyeztetik meg, hogy az 1857. évre már oly sok munkát tett a vállalkozónk, s ez még még egyszer annyival több lett az 1858-ban, hogy ily haladást saját erején a Társulat meg nem bírhatott, tehát ezt előre látva, még az 1856-ki Május 5-én tartott Társulati Gyűlésből gróf Dessewffy és gróf Andrássy urakat választmányi Elnökeinket megbizta, meghatalmazta, hogy Ő cs. kir. ap. Felségénél egy Tiszai hitelintézet vagy kölcsön kegyelmes engedélyezését eszközöljék ki. — E megbiztatás fonalán a tisztelt Grófok az 1857. év elején eszközölték a cs. kir. Főherczeg országhalkormányzó Urtól, hogy Február hónapban egy Tiszavölgyi nagy Gyűlés hivattassék egybe, hol a többek közt és kiválólag a kölcsön ügyében az egybegyűlt tiszavölgyi Társulatok Képviselei a kellő lépéseket és intézkedéseket megtették, melyek nyomán még ezen 1857-ik év legutoljáján Dec. 27. napjáról kiadott legfelsőbb Rendeletével Felséges Uralkodónk a Tiszai 15 millióig haladható kölcsönt engedélyezte, s ugyan ez az 1858-ki Pesti nagy Gyűlési és más Társulati több intézkedések nyomán az 1858. év utoljáján az első részlet nevezetesen tényleg ki is adatott. De hagyjuk ennek körülményesebb leírását tehát a maga helyére, térjünk az új szervezetre.

Az 1856. Oct. 9-én kiadott, a Tiszaszabályozás kezelését illető Rendelet, melyet a többi a szabályozási ügyvitelről szóló alap Rendeletek során VII. alatt itten az Okiratok közt mellékelni szükségesnek tartok, az összes ügyvitelt átalakította. Úgy hogy ezen szervezetnek életbe lépése óta, melyet az 1857. év Augustus havától lehet számítani, a szabályozási munkálkodásra egy újabb a harmadik korszak következett el. — Ez újabb alakulásnak főjellemé, hogy minden lépések az ügyvitelben, ha szinte a Társulatok vagy azok organumai által hajtatnak is végre, a közigazgatási hatóságok felügyelete alatt történnek, és alulról felfelé, felülről aláfelé Jelentések, számadások, más mindennemű intézkedések a közbe eső hatósági hivatalok különböző fokain mennek keresztül, mely által ha bár meg kell vallani az ügyvitel sokkal késedelmesebb, mint eddig volt, de a felelősség a magas kormányra ment által.

A cs. kir. középponti Bizottmány működése, mely az 1850-ki Jul. 17-ki magas kormányi határozmányokon alapult, s melynek élén cs. kir. ministeri biztos gróf Szapáry József ur hivatalkodott, 1857. év Aug. 1-ső napjával szűnt meg, s a tisztelt cs. kir. ministeri biztos ő mlga a magas cs. kir. ország kormányjához ment mint udvari Tanácsos át, ugyan ekkor kezdte a cs. kir. kpti felügyelőség Elnökségnek élén előbb mint ideiglenes, majd mint véglegesen kinevezett, az eddig is érdemekkel működött Henrich Károly ur maradt, most is folytatja működését. A Társulatoknál ugyanezen időben az osztály-mérnökök a Társulat hivatalnokai lenni megszűntek, és az eddigi osztálymérnöksége lett a Tiszai III. víz-szerkezet építési hivatala, mely az illető Északbihar megyéhez tartozván, a Társulat, mely eddig Alsószabolcsi nevet viselt, Északbihari consortium név alatt azon cs. kir. Építési hivatal alá tartozik. — Az átmetszések, melyeket addig a Társulati hivatal épített, s melyek pénztára ez által kezeltetett, szinte ez időtől fogva kirekesztőleg a cs. kir. Építési hivatal gondja alá hagyatott.

A Tokaj-Füredi, vagyis a mennyiben az új szervezet szerént a vízszerkezetek számokkal jelöltetnek, és

I-ső számot visel a T.Ujlaktól Csapig,

II-at a Csaptól a Bodroghközzel együtt Tokajig,

III-at a Tokajtól Füredig,

IV-et a Füredtől Csongrádig,

V-et a Csongrádtól a Bánságig,

VI-at a Bácsmegye szélétől Tiszaszélig terjedő Tiszavölgyi vízszerkezet; tehát a III. vízszerkezet consortiumok alakulására a szervezeti rendelet 11-ik s következő §§-ai szerént az Északbihar megyei hatóság által Polgáron az 1857. év sept. 16-án tartott gyűlésben szólíttatott fel, hol mind a két parton lévő érdeklettek közigazgatási hatósági úton meghívatva, mind a Tisza két partján lévő hatóságok s járások Főnökei jelen voltak. Ezen Társulat ott is úgy nyilatkozott, mint eddig, és kívánt egy consortiumban maradni a balparti érdekeltség a jobbpart-ról csupán a Taktaközzel, de a Borsodiak különösen vitatták, hogy nékiek is e consortiumhoz kell számíttatni annyira, hogy barátságos megegyezés alapján a consortium területe és terjedelmi köre meg nem alapíttathatott, a Borsodiak is kinyilatkoztatták, hogy egyesülésöket folyamodási úton követelni fogják, az Alsószabolcsiak is ígérték, hogy e tárgyban nyilatkozatukat írásban rövid időn a cs. kir. megyei hatósághoz beadandják. — Így még ezen 1857-ki év marc. 9-én gyűlést tartván e Társulat, az említett nyilatkozat elkészült s felterjesztetett, és a Borsodiakkal való egyesüléstől e Társulat alhatatosan ovakodását jelentette ki, melynek okaira nézve bátor vagyok azon 1857-ki nov. 9-én tartott gyűlés Jegyzőkönyvére hivatkozni, melyben ezen egész szerkezeti vitás ügy elég terjedelmesen tárgyalatik, s mely Jegyzőkönyv elég példányokban is nyomtattatván ki, minden érdeklettekhez elküldetett.

A Berettyó vidékiekkel épen ellenkezőkép áll a Társulat mint a Borsodiakkal, mert ezek, bár ezen Társulat körébe tartoznak, bár az árvíz T.Dobnál Csegéig a Király, Selypes Árkus folyás ereken egyenesen a Hortobágyba ér, Zá-

dorba, és így a Berettyónak vette magát, következésképp a meglevő töltésekkel ők is nyerték azt, hogy a Tisza vize a Berettyó és Körösök árjainak tömegét már nem szaporítja, mind e mellett nem akarnak Társulatunkhoz tartozni, és nem akarják fizetni a bár reájok igen méltányos kicsiny mennyiségben vetett szabályozási költségeinket. E tárgyban a múlt 1858. évi május havában cs. k. biztosság ült egybe P. Ladányban és Társulatunk követelése elutasított, de ezen végzést Társulatunk felyebbezte.

Azolta jun. 17-éről 3224. sz. alatt jelent meg egy hirdetésben a N. Váradi cs. kir. Helytartóság junius 2-kán 6023-dik szám alatt kelt magas intézménye, VIII. melyet a VIII. alatt itten mellékelek, melyben a consortium, az eddigi területi körünk szerént, megállapított, s a Borsodi, Rakamaz-Löki, Abád-Derzsi folyamszakaszok pedig külön consortiumok alakítására útasítottak. Ezen hirdetmények az 1856. évi oct. 9-ki nyílt rendelet 11 és következő §§-aiban a consortiumok alakításáról szóló szabályok értelmében a III. tiszai vízszerkezet körében eső községek házainál kiragasztva voltak több hónapokig, s a térkép és a birtokosok jegyzéke is a cs. k. megyehatóságnál bárki által megtekintethettek, így a felszólalásokra kitűzött idő szabályszeresen lefolyt és figyelembe tartatott, reményleni lehet tehát, hogy a cs. k. kerületi nmlgu Helytartósági Osztály határozata a magas ker. ipar közmunka és középítészeti és belügyministeriumtól is helyben fog hagyatni, ez azonban még függőben vagyon, vagy ha talán a ministeri magas rendelkezés kiadatott volna is, Társulatunknak még róla tudomása nincs.

Hátra van még a vízegyleti előljáróknak, a consortiumi tisztviselőknak is ily szabályszeres átalakítása, de különben a mostani alakjában is egészen azon szabályok szerént mozoghat és vezetheti ügyét a Társulat, a minthogy az 1858. év folytában bár egészen az új szervezeti szabályok szerént folyt az ügyvitel, semmi hiánosság a mostani alak megtartás mellett nem volt, — társulati választmányi Elnökeink különben is a legelső birtokosokból állanak, a választmány személyzete pedig külön-

ben is a Társulat legbizalmasabb férfiaiából alakított. — A választmányi Elnök távollétében az ügyet vezeti az Igazgató mint eddig és a jegyzőkönyvek is általa vezettetnek, így az Elnöknek a 27. §-ban engedélyezett képviseltetése is életben van.

Oda jutottunk történetünk folytával, hol a jelen időben kiki már sajátlag láthatja miben légyen szabályozási állapontunk, de meg kell még említenem, hogy az 1857-diki év folytában csaknem hihetetlen gyorsasággal a Csege Füredi és Csege belső telki 1858-ban a Taktaközi és 1859-ben már a Dob-Urkoni töltések mind elkészítették, és collaudalva is többnyire vannak, úgy hogy immár önérzettel elmondhatjuk hogy szabályozási töltéseinket felépítettük. — Ezen sok kész munka sok költségbe került, úgy hogy a kegyelmesen engedélyezett kölcsönt nagyba igénybe kellett venni, de a munkák leírását, valamint a költsönről külön fejezetekben kívánok előterjesztést tenni.

És még utoljára az megjegyezni való, hogy a mint a sok kész munkával, s a teljes bevégezésre elkészült építményekkel a befejezés pontján állott a Társulat, a mikor aggódni kellett, hogy már ezen gátoknak rendőrség is kellene, s a midőn ideiglenesen csakugyan állított fel nagy költséggel rendőrséget, megjelent a Tiszára a kormányilag kiadott gátrendőrség az 1858. évi marczius 14-én a B. T. k. l. 506-ik sz. alatt, melynek alkalmazásáról az igazgató választmány intézkedett, és a melynek nyomán a Társulati töltések csakugyan szervezett felügyelet alatt állanak.

Ezen gátrendőrségi nyílt rendelet a több okiratok során itten a IX. sz. alatt mellékeltek, melynek közfigyelem alá kinyomatását annál inkább ohajtom, mivel, ez csak újságokban, kormány lapokban jelenvén meg, csak a hivatalos szobákban létezik, holott a közönség figyelmét méltán megérdemli. — Általában az e történeti előadás folytán mellékelte okiratok maguk az egész szabályozás folyamát okiratilag elő tüntetik.

De térek immár a munkák, építmények, azután a pénz s költsönügyi viszonyokra.

MÁSODIK RÉSZ.

Szabályozási építmények, azok építése és fenttartása.

E tárgyról írva előre kell bocsátanom, hogy mathematicai részletekbeni leírást tenni nem akartam, nem is lehet, mivel a műkiviteli adatok a Társulat levéltárától elválasztva, a Tiszai III. vízszerkezet cs. kir. Építési hivatalánál vannak. E részben tehát utasítom a tisztelt Közönséget cs. kir. Osztály Mérnök Egert József urnak e tárgyban jelentésére; hanem mind a mellett mit alaposan, a Collaudatiók Jegyzőkönyveiből, számadásokból, s Társulati adatokból az építményekről tudok, itten mintegy összefüggés tekintetéből, de mindenesetre is kötelességemnek esmérem előterjeszteni.

Vagyon a Társulatnak összesen a Tisza két partján s a Dob-Szederkényi átmetszés mellett 18 folyó mértföld s néhány száz öl hosszú töltése. A töltés vonalak következők.

1-ör. A Tisza balpartján azon renddel írva mint időnként egy más után építtettek:

a) A gróf Széchényi töltés, mely előbb Dob-Akolhádi s Dob-Pólgári nevet viselt. 1856-ban nevezetett el e névvel a Társulat által annak emlékére, hogy mindennek előtt a Tiszavölgyén, gróf Széchényi közvetlen bevezetésével e töltés kezdett építtetni, fontos s érdekes völtára nézve is bátran lehet állítani, hogy létezéséhez a Tiszavölgyén legtöbb érdeket kapcsol, mert ön maga egy kereszt töltéssel igen nagy árterületet úgy szolván az egész alföldöt ármentesíti. — Folyó hosszúsága 5758 öl, koronája magassága 4' az 1830-diki árvíz felett, szélessége a koronának 2° lejtős oldalai

1 1/2' a száraz és 3' arányu a vízfelőli oldalon. Ehez kapcsolva van a Polgári segéd-töltés 2389 öl, melyel és a véle szerkezeti egybefüggésben épített Selypes folyás és árkuséri töltésekkel addig is mentesíthetett az ártér míg a gátvonal a szabályozási rendszeres terv szerint Csegénél magas parttal egybekapcsolthatott. Az általa így ármentesített holdak száma több mint 300,000 hold 1200 □ ölével. Az ármentesített határok következők: T. Dob, Búd, Polgár, Szederkény, ez utóbbi 2 határ csak részben, továbbá egészen Sz.-Mihály, Nánás, Böszörmény, Debreczen, B. Ujváros, Szoboszló, Nádudvar, Püspök-Ladány, Karczag, Kisujszállás, Madaras, Turkeve városok, Tikos, Szent-Margita, Thedej, Kisfalud, Hegyesbor, Ecseg puszták s a Berettyó egész vidéke. — Építtetni kezdett e töltés tüstént az 1846. évi Aug. 26-án Polgáron tartott központi Tiszavölgyi gyűlés után, midőn a szabályozási munkába az ásó és kapa belevágatott. — Építése tartott a kezdetnélí nehézség a forradalmi s más viszontagságok közbejötté miatt 1853. év végéig. A töltéstest mértékei (dimensioi) nem a fentebb leírtak voltak eleinte, sőt az Akolháltól aláfelé a töltés emelkedése jóval kisebb volt mint addig, és a mint most már ujitva kiépítve vagyon. 1850-ben ugyan is átvévén a magas Kormány a Tiszaszabályozás vezetését, különösen saját gondjai alá és költségeire az átvágásokat: azon hiedelemben volt a magas Ministerium, hogy az átvágások sebesen egymás után fognak immár készülni, és a Tiszavíz tükre hirtelen lejjebb száll; tehát a Töltések építésére alacsonyabb mértéket rendelt a magosságot illetőleg figyelemben tartatni, így 2 1/2 lábbal építtetett az Akolhát-polgári töltés; de 1855-ben a rendkívüli árvíz megtanította, hogy csakugyan szükséges a Paleocapa által is javasolt 4' magas emelkedés az 1830-ki árvíz színe felett, mivel tehát kivágatott, el is szakasztatott a bejött árvizek által elől hátul rúttól megrongáltatott, e gátvonalt ujonnan kellett építeni, és a magas ministerium a töltés magasságát az 1830-ki árvíz felett 4' lábnyi emelkedésben rendelvén hagyni: ily mérték-

ben s a magassághoz mért tömeges testtel építetett fel újra a gróf Széchényi töltés. Ugyhogy kiujítva, megerősítve Töltéseink e veterán, harcz elemek dúlta zászlótartója most erősebb, mint többi töltéseink lehetnek, azonban Polgárfelé rajta járván az út Dobról, szekerekkel is megjárható tapostatva van, mellette pedig immár szép füzes erdő sűrűen van növe, így tartósságára biztos hiedelmünk lehet. — Építése egészen a Társulat saját gazdálkodása mellett végeztetett, Collaudáltatott 1854-ben Augustus 21-dik és következő napjain. — Felépítési költsége akkor 112,530 frt $\frac{1}{2}$ pkr. számított, de azolta nagyszerű ujitások és kiegészítések lévén szükségesek, így a felépítési költség sok igazítási és kiegészítési költséggel szaporodott.

b) E fentebb irt töltéssel kapcsolatban van, annál alább a Polgár-Tarjányi vonal, mely a Polgári révnél kezdődik s a Tarjányi határban lévő azon pontig vonúl, honnan kezdve azután a gátakat vállalkozó készítette. E vonal hossza 5355 folyó öl. Korona szélessége 9' magassága 1200' öl hosszúságban 5' azontúl a közbejött felsőbb rendelet és Társulati végzés értelmében 4' az 1830-diki árvíz felett, lejtős oldalai $1\frac{1}{2}'$ és 3' arányuak. — Ezen mértékek a magas cs. kir. kereskedelmi ipar és közmunka ministerium 1855. évi September 19-kéről ⁷⁶³⁹/₆₅₂ sz. alatt kiadott magas rendeletével tétettek szabályszeresekké, a Társulat ugyan azon évi választmányi végzésével módosítva, mi szerént a ministeri rendelet szerént a lejtős oldalak a víz felől és száraz oldalon egyenlő 2' arányban rendeltettek építtetni, a Társulati választmány ellenben a Járáshívtal indítványára erősebb és költségesebb töltés-testet rendelt építtetni, és $1\frac{1}{2}'$ aránnyal építtetett ugyan, de a víz felőli lejtőség 3' arányu részivel vagyon, mely részűt fekvés előnyösebbnek sokkal jobbnak tapasztaltott a víz mosások ellenében. Ezen módosítást a felsőbbség is elfogadta. — A Polgár-Tarjányi sőt az egész Polgár Csegei töltés terve eredetileg 1851-ben készült s a Társulat által jóváhagyatott, — annakutánna fellerjesztetett a Tiszasza-

bályozási cs. kir. központi bizottmány, illetőleg a magas cs. kir. ministeriumhoz. Megvizsgáltatott és helybe hagyva viszaküldetett 1852-ben Deczember 23-án $\frac{6003}{5}$ szám alatt. De 1855-ben ezen töltés is nagy sérüléseket szenvedett elől hátul úgy hogy az 1855-ki Május 24-ki Társulati választmány által kiujítása a fentebbirt dimenziók szerint elrendeltetett. — E szerint azért nincs e vonalon a korona szélessége 2° és csak azért $1^{\circ} 3'$ mivel ujítása megelőzte a fentebb felhívott 1855 September 19-éről kiadott szabály idejét, $9'$ szélességgel, kezdetvén tehát a Polgár-Csegei vonal átaljában, annyi maradt, de a később tett építések már mind az újabb szabály szerint tétettek. — Collaudáltatott e vonal 1856-ban Deczember 8-án és folytatva. A beépített földmunka $39,914^{\circ} 2' 6''$ köbtartalom a reá fordított költség 77,513 frt 27 kr., átlagosan esik egy köbölre költség 1 frt 42 kr.

c) Alább ezen töltéssel kapcsolatban vonúl a Tarjány-Csegei töltés vonal, mely már vállalkozó által építettet, s mely a rendszeres terv szerint bezárja azon öblözetet, mely a gróf Széchényi töltéssel kezdetik, s mely által a már fentebb előszámolt határokon kívül mentesíti a Csegei, Keszű, Palkonyai Tarjányi és Ároktői határokat. Hosszasága e töltésnek 13,914 folyó öl terve ugyanakkor készült mint a fentebb b) alatt irt Pólgári Tarjányi töltésnek. Mértékeire nézve ugyan azon rendeletek és végzések tartattak sinór mértékül, mint amarra. Építését e vonalnak kezdette Hammer Pál vállalkozó 1854-ben Augustus havában, de a vállalkozás melletti építés is lassan haladt, míg a 15,000 köb biztosíték ki nem állíttatott; míg a vállalkozási szerződés Gottesman B. és fiára át nem iratott; azon időtől fogva azonban sebesen épült e vonal, és még 1856 ősszén bevégeztetett, úgyhogy 1856 Deczember közepén collaudáltathatott. Köbtartalma e töltés vonalnak $79,103^{\circ} 4' 3''$ költségei 187,948 frt $6\frac{3}{4}$ kr.

d) Csegén alól a puszlika dombnál egy másik vonal a Csege Füredi töltés vonal kezdődik, mely 13,225 folyó öl hosszaságban a Füredi szőlőkig nyúlik. Eredeti terv sze-

rént mely 1852. dec. 23-áról $\frac{6003}{s}$ szám alatt hagyatott a cs. kir. magas ministerium által helyben ezen vonal Örvényig nyúlt volna, s így néhány száz öllel nagyobb hosszaságban kelle vonulnia: 1854-ben azonban az Örvényiek magok lemondottak e töltésről s árterületöket be sem hagyták lajstromozni, így a Társulat az 1854 ki sept. 5-ki gyűlésében kihagyta építési tervéből az Örvényi vonalat, s ez által tetemes összeget meggazdálkodott. A többi részére nézve az említett terv valósítva s a munka végrehajtva van szabályos mértékek szerint, különös szabatossággal. Ármentesíti e vonal az alsó Csegei, a Debreczenhez tartozó Ohat pusztá, Egyek, Dorogma helység, T. Füred város határait. — Collaudáltatott e töltés az 1858. évi január közepén. Köbtartalma $79,665^0 2' 10''$. Fordítottatott reá 186,543 fr. $8\frac{1}{2}$ pkr. költség.

e) Csege alatt magas parttal kapcsoltnván a c. alatt leírt töltés vonal, mivel Csege helység még mindég áradásnak kitéve maradt, ennek védelmére az 1857-ik év utolján a már előbb felépült Tarján Csegei és Csege Füredi töltés védelmére is építettett a Csege beltelki töltés a Társulat rendelkezére a tervnek fentebb történt helybehagyása után. — Mértékeire e 732 öl folyó hosszaságú töltésvonalnak szinte mint az előbb leírtakra nézve az 1855-dik évi sept. 19-ki $\frac{7639}{652}$ számú szabály tartatott figyelemben. Ezen Csege beltelki töltés megmenti a helységet az áradás veszélyeitől, sőt a többi töltés védelmét is eszközöli.

f.) A balparti töltéshez számítandó, bár a Dobszederkényi átmetszésnek jobb partján épült, a Dob Lúcz Szederkényi vagy körtöltés is, mely még a szabályozási munka kezdetével tervbe vétetvén, az 1857-ik év augusztus 22-kén hagyatott helyben, s 1858-ban készült el. E töltés hosszasága vagyis inkább körülete, mivel maga magával kapcsoltatik és éppen ezért neveztetik Körtöltésnek, $15,496\frac{2}{4}$ folyó öl. Mértékeire nézve magassága az 1830-iki árvíz felett $4'$, koronája szélessége $9'$, lejtőssége $3'$ a víz felől, $1\frac{1}{2}'$ a száraz oldalon. — E töltés által mentesített árterület

menyisége nem oly nagy, mivel a dobi, szederkényi, kesznyeteni, abonyi, alsó lúczy határban lévő összes megmentett ártér mindössze 10,210 holdra megy, mindazáltal még az eredeti s első programmban felvétellett e töltés építése, mivel a Dobszederkényi átvágás által szenvedett sérelmököt az érdekletteknek csak ez által lehetne orvosolni, s a Társulatnak is a dobi és szederkényi birtokosok és lakosok áldozatát, melylyel a szabályozási munka kivétel gyorsításához az átvágás területének átengedésében járultak, csak ezen körtöltés, és az alább leírandó Dob-Urkori töltés létesítésével lehetett kiegyenlíteni. Collaudáltatott e vonal 1858. évi aug. 20-án, köbtartalma 88,119° 4' 8". Költségei kezelési füzes ültetési stb. kiadásokkal 211,199 frt. 29 ¼ kr. pp.

g) A balparti töltésezést berekeszli a Dob-Urkoni töltés, mely még az Urkon dombján innen a Gyápló széknél kitoluló, s a Dobi úgynevezett Bódát városrészt és Poklos mezőt elborító árvíz dúlásaitól mentesít 884 hold ártért. — Ezen töltés azon egyezkedések fonalán, melyek a dobi gát és átvágás által elfoglalt tér kisajátítása körül tétettek, s az 1853-ban és 1855-ben a Gyápló széken a Hortobágy vidékére kirohanni akaró árvíz gátlása tekintetéből, ez utóbbi évben indítványoztatott és elrendeltetett a cs. kir. Tiszaszabályozási központi bizottmány által, most pedig terve helybe hagyatván, építése a mult 1858. év utolján mint az 1856-ik évi septemb. 22-ki gyűlés végzése szerint alkalmasnak vélt időben megindítatott, s a folyó évben be is fejeztetett. — Folyó hossza e vonalnak 2300 öl, a töltés magasságára, koronájára és lejtősségére nézve ugyanazon mértékek tartattak meg, melyek a többi töltésnél. Collaudálva még nincsen e vonal, de a számadásokból kitűnik, hogy köbtartalma 16,098° 0' 1". Költségei 39,560 frt. 13 kr-ra mennek.

2-or. A Tisza jobb partján azon renddel, mint építettek, következő töltések vagynak:

a) A Tokaj-Ladányi töltés. Építése elrendeltetett a pesti nagy gyűlésen 1847. marc. 27-én, hol Társulatunk

képviselői a Taktaközön a kis-tokaji nyílás és a Zubogó eltöltését sürgették, s a központi bizottmány elrendelte. — Ennek nyomán vétetett munkába a Tokaj-Ladányi, és később a többi Taktaközi töltés. A vonal építése 1847-ben kezdetvén, a Kis-Tokaji beltelekről aláfelé 1847, 1848 és 1849-ki években jó darabban 2260 ölnyire elkészült, de a Ladányi magas partig az Eszlári erdőtől nyúló vonal 1380 ölnyire az 1851, 1852, 53 és 54-ki években építetett fel a cs. kir. keresk. ministeriumnak 1850. oct. 19-éről ^{5097.}_{B.} szám alatt kelt jóváhagyásával ellátott terv szerint. — Folyó hossza e töltésnek 3740°, korona szélessége 9', emelkedése az 1830-ki árvíz felett 4', lejtőssége a száraz oldalon 1½', a víz felől 3'. Ezen mértékek azonban nem így vóltak eleinte, és csak sok újítás, kiegészítés, felyebb emelés után jutott e gát a megnevezett mérték telységére, mert meg kell jegyezni, hogy e töltés is, valamint veterán társa a bal parton a gr. Széchényi töltés, sokat szenvedett már, sőt ki is szakasztatott a Nádas tónál az elemektől, így szükséges is, de alkalom is vólt e gátot a később czélszerűnek elismert mértékre kiegészíteni. Ezen töltés-vonal a Társulat saját gazdálkodásával épített és 1854-ben aug. utolja felé collaudáltatott, de akár a bele épített köbthalmak számát, akár az építésében fektetett költség mennyiségét bajos volna, sőt alig lehető, határozottan megmondani, mivel a felépítés után nem egy ízben a szakadások betöltésével, az új mértékekre való pótlással, a vízrongálta részek kitöltésével sok idő, munka és költség fordított e vonalra. — A Takta felső torkolatát, s a Nádas és holt Tisza nagy fenekeit töltvén el ezen gát, már csak magában is részletesen sok árterületet mentesített a Tokaji, Ladányi, Tarczali, Bági, Csobaji stb. határokon, de mind a mellett is kitéve maradván a Taktaköz az áradásoknak, építetett.

b) A Ferenczéri segéd töltés, mely 190 folyó ül hosszaságban a cs. k. magas kereskedelmi ministerium 1850. évi oct. 19-éről ^{5097.}_{B.} szám alatt kelt rendeletével helyben hagyott terv szerint a Pthrüggyi határban készítettett, és általa

az alólról felfelé kirohanó árvíz gátoltatott. Ez is, valamint a Tokaj-ladányi-vonal, a Társulat saját gazdálkodásával készült, és ugyan akkor mint az collaudáltatott.

c) Kis-Tokaj város az 1855-ki tavaszi árviztől igen sokat szenvedett, az ott a Tisza partján levő védgátat az ár meghaladta, elszaggatta. A cs. kir. közigazgatási hatóságok tehát kieszközölték, hogy Kis-Tokaj alatt egy rendes töltés építtessék, így lőn a Kis-tokaji töltés rendszerezve. Felépítését parancsolta 1855-ik évi sept. 23-áról ^{20,844.}_{1790.} szám alatt kelt kereskedelmi ministeri rendelet, s a Társulati hivatalnak a cs. k. központi bizottmány köteleességévé tette, hogy még az 1856-ki tavaszi árvíz előtt felépíttessék. A felterjesztett terv ugyanazon fentebb felhívott rendelettel helyben hagyatott. — A Társulati hivatal tehát még 1855. év utolján és 1856. év elején felépíttette általában a szabályos mértékek szerint e töltést, melynek folyó hossza 785 öl, korona szélessége 2°, magassága 4' az 1830-ki árvíz felett. — Általa már most mentesítve van Kis-Tokaj város, s kapcsolatba van véle húzva a Tokaj-ladányi töltés. — Collaudáltatott 1856. decz. 7-kén, köbtartalma 2203° 1' 6'', de megjegyzendő, hogy 100 folyó ölet a Dunagőzhajózási Társaság építtetett fel saját költségén, ennek köbtartalma ezen mennyiségben nem foglaltatik. Költségei e töltésnek 685 ölnek a 100 ölon kívül, mit az említett gőzhajózási Társulat építtetett, 6904 frt. 22 pkr-ra mennek.

d) A Csobaj Báj Pthrügyi taktaközi vonal már az 1856. évi sept. 22-én tartott Társulati gyűlésben kötött szerződés nyomán vállalkozó Gottesman Miklós által építtetett. Hossza e vonalnak 3534°. Építtetett az 1857. évi szeptember hónapban, felterjesztett és 1858. 493. szám alatt a cs. kir. központi Felügyelőségtől visszaküldött terv szerint, a már az 1855. évi sept. 19-éről ^{7639.}_{652.} sz. a. szabályszerűleg megállapított mértékek szerint 2° koronával 4', emelkedéssel az 1830. árvíz felett 1 1/2 és 3 lábnyi lejtősséggel. Építése megkezdett 1856. oct. hónapban, bevégeztetett 1858. május havában.

Collaudáltatott 1858. aug. 18-án. Köbttartalma 18,097° 3' 7" Költségei 46,593 frt. 5 kr. pp. regie kisajátítási más költségekkel. — Ezen vonallal a Zubogónál lévő Labyrinthus gyékényes fenekek ármentesítették, Báj, Csobaj, Tardus, Pthrügy különösen nyertek, de a Taktaközi ármentesítést csak

e) A Kemény Lúczy töltés vonal felépítésével s a Takta alsó torkolatának teljes elzárásával lehetett eszközteni. Ez is tehát 1858 utoljára teljesítve lön. A Kenéz-Lúczy vonal folyó hossza 6197 folyó ölet téssen, s terve helybehagyatott az 1858. évi novemb. 20-kán $\frac{20,077}{1,420}$ sz. a. kelt rendeletével a magas cs. k. kereskedelmi ministeriumnak. Építését ennek is a fentebb említett vállalkozó telyesítette, és pedig a sebes haladás mellett kitünő szabatossággal. Mértékei ezen gátnak is éppen olyanok, mint a Csobaj, Báj, Pthrügyi vonalé. — Collaudáltatott 1859. január 22-én és folyt. Köbttartalma 49430° 0' 7", költség fordittatott reá 120,732 újfrt. 87 kr.

f) A Kenéz-Lúczy vonal kiegészítő része a Takta el-töltése és a Takta Zsilipnek egy új csatornán való fel-állítás. — E munka a cs. kir. kpti Felügyelőség által mult 1858-ik évben rendeltetett el, s a terv elkészítettvén, a zsilip s a hozzá való munkák vállalkozó Deák Ignác által már körülbelől készen is vagynak. Célja e Zsilipnek a hegyekről a Taktaközre leomló hegyi patakokat a Takta árkán a Tiszába bevezetni, vagy alkalmas időben a Tiszából a Takta árkán kevés üdítő vizet bocsátani. Ezen építmény betonfundirozással syrmiumi hydraulicus mészszel s a műtan szabályai szerint épült. Előleges költségvetés és a már észlelt tapasztalás szerint belekerül mintegy 18,000 pfrtokba.

Ezzel vége a Taktaközi általában a Társulatunk körében létrehozott szabályozási építmények sorának. Mint kész munkák állanak már ezek, hála a gondviselésnek! a közönség szemei előtt, s vélők általok e Társulat feladatát bevégezve lenni véli, új építés, valamely rendszeres munka kiállítása alig leend már szükséges, a jövő fejti meg, ha zsilipek kel-lenek-é, de ha kellenek is, egy vagy kettő, azon esetben is,

már azok nem csupán ármentesítés, hanem más haszonnézetből is építtetendének, nem mint építményt, de mint a Társulat sok kiadásainak tárgyát, és a Társulati építmények védsővényét, meg kell itt végre említeni, hogy az egész töltésvonal hosszában bal és jobb partján a Tiszának, gátjaink mellett füzes erdők vagynak ültetve, s a régebbek már ezen erdők közül sűrűk s gazdagok.

Következik már az, hogy a fentartásról legyen gondoskodás. Non minor est virtus quam quaerere parta tueri. Valójában nem kevés feladat bősz elemeknek kitéve azok szomszédságában ennyi építményt fentartani. — Mig 1854-ben a tevékenyebb munkásság meg nem indult, elég volt 5 töltésőr a balparti vonalon, de a mint az őrta szaporodtak a kész építmények, szaporodott a szükséges személyzet száma is, úgy hogy jelenleg 33 töltésőr van a három külön álló vonalon, a Tisza bal és jobb partján s a körtöltésnél, s mivel ezek felett közvetlen felügyelet szükséges, azokon felül 3 felügyelő is van rendszerezve a Társulat által évi fizetéssel és lótarással. — Már maga e tény mutatja, hogy az építmények kiállításával a Társulat teendőinek s kiadásainak nincs véghatára, de még hozzá kell ehez gondolni, hogy most már ezen töltésőröknek őrházak, a szükséges anyagszereknek, szerszámoknak szerszámraktárak kellenek, hogy továbbá a töltések teljes biztosságba helyezésére még a füzes erdő a gát előterén és a munka gödrök közt felnevelendő. A tapasztalás már két száraz évben mutatta, hogy a fatermesztés, a faültetés csak kitartó türelem és áldozatkészség mellett sikerülhet, úgy hogy ha nem fogamzik meg az ültetvény egyik évben, a másik évben másikat kell helyette ültetni. — Nem szabad azon hiedelemben sem ringatni magát az érdekeltségnek, hogy a töltések az elemektől mindig ilyen menten maradnak, mint a lefolyt két száraz évben. Lehet és kell feltenni oly időjárást, midőn a töltés oldalain jó fent játszanak a hullámok, gondoljuk ahoz az esethez bár azt, hogy addig, mig most többnyire új töltéseink ülepednek,

gyepesednek, szilárdulnak, mégis kicsapkodva, megrongálva lesz a víz felőli oldal, és ezt folytonosan évről évre kitaró éberséggel újítani, igazítani kell. — Röviden: gondoskodni kell tehát a fentartásról, e végett egy elegendő tőkéről, s a fentartásra szükséges személyzetről.

A gátrendőrség ezért kiadott cs. kir. ministeri kibo-csátvány elibe tűzi a Társulatnak, elibe a létező vagy jövőben rendszeresítendő személyzetnek mi teendője legyen. — Itten tehát erről tovább szólni nem látom szükségesnek. — Egyet azonban azt szükségesnek tartom a Társulat által kimondatni, hogy szükségesnek látja-é, hogy a fentartásnál, a töltés fel-ügyeletnél saját személyzetével érdekelve legyen. — A gátrendőri szabály rendelet 2-dik §-a így szól:

„A gát fentartására szükséges személyzetről az illető „Egylet gondoskodik, ugyan annak kötelessége a szükséges „szerszámokat és szereket stb. kiállítani.“ A 10-ik § továbbá ezt mondja: a töltésőrök közvetlen előjárója a Társulati mérnök, ha nem lenne a Társulatnak mérnöke, tartozik a Társulat egy választmányi tagját vagy más erre alkalmas megbízottját kirendelni. A 11-dik 12-dik §§-okban végre ezen Társulati egyén teendői még bővebben kifejtetnek. — Most tehát az idő és alkalom, hogy e tárgyban a Társulat intézkedjék, vagy ha netalán mostanról a consortium a víz építési kerület megalkotásaig, mely már messze nem lehet, elhalasztja is e tárgy végleges elhatározását, akkor bizonyára rendezni kell e kérdést. — Lehet és szükséges akkor bizonyos intézkedéseket megtakarítás, kimélgetés szempontjából tenni, de nem kell felejtetni a Társulatnak, mi minden építkezéseknél és épületeknél igaz, hogy a kiadott krajczár forintokat menthet meg, és óvakodni kell attól, hogy fösvénykedve többet költsünk. E részben tehát a Társulat határozása dönt, és ezt be kell várni.

A teendő építkezések és kiadások előleges kiszámítása a Társulat határozata és intézkedése végett műértőleg kiszámítva külön beadattak, így a jövő munkák eránt is ez időben tökéletesen rendelkezni lehet.

HARMADIK RÉSZ.

A Tiszaszabályozás költségeiről — pénz — s kölcsönügyi állapotok.

A Tiszaszabályozás három forrásból merítette legfőbbkép eddigelő működése költségeit.

1. Kormányi segélyből illetőleg kincstári előlegezésekől.

2. A birtokosok befizetéseiből.

3. A legujabb időkben a Tiszai nagy kölcsönből.

Az első munka, mint fentebb az 1-ső részben is előadatott a magas Kormány által a közlekedési Biztosság rendelkezésre bocsátott segély és előlegezésekép adott pénz forrásból tétellett, mivel szabályozási költségeket csak a belajstromozás után 1847-ben kezdetek az illetők fizetni, akkor is csak az önkéntes belajstromozók, és apró részletekben.

Ily cs. kir. kormányi segély és előlegezés pénzforrásból bevett a Társulat 263,859 frt 56 1/2 kr. p. p.

visszatérített 101,000 frt — — p. p.

Igy a részletenként történt bevételek után részletenként történt visszatérítések után fentmaradt még számolatra kincstári segély és előleg 182,856 frt 56 1/2 kr. pengőben, vagy 191,999 fr 78 kr. oszt., mely öszvegre azonban meg kell jegyezni, hogy abból a Társulat részére számolás által a Társulat javára leszámítandó.

a) Azon összeg, mely a cs. kir. magas Kormány által ingyen segélykép adott összegből a Társulatot illetné, ezt vagy a magas Kormány akarhatja, vagy igazságos arány sze-

rént a mentesítendő és mentesített holdak számához aránylag lehetne meghatározni.

b) Másodszor leszámítandó: 35,985 frt 51 $\frac{1}{4}$ pkr., mely átmetszési munkákra a Társulat által fordított.

Ezen utóbbi bizonyos számokkal kijelölhető mennyiségnek leszámolásával a 191,999 frt 78 osztr. pénzből, maradna további számolás alá 154,214 frt 64 kr. ujp. mely mint fentebb maradt, a kormányi segélyből nyerendő mennyiséggel alább szálni fog.

Második fő, ugy szólván alapforrása a Tiszaszabályozási költségeknek a birtokosok befizetései, ugy is a mentesítés alá vett és mentesítési birtokok általában ezen forrás fogja utóljára fedezni a kölcsön s az előlegezés forrásaiból ideiglenesen telyesített költségeket is, azért itt szoros számolás szükséges az eddig történt befizetésekről, hogy láthassa kiki, mi fizetendő tartozásai vannak még a vállalat erányában.

Béfizetést a birtokosok csak 1847-ben kezdetek tenni, a mikor az ártérek önkéntes belajstromozása történt. — Mely belajstromozással már Náadori ártérfejlesztés előtt, kívánt a Társulat magának bevételt eszközteni, a mint hogy valósággal eszközölt is, de ezen belajstromozás önkényére hagyatván minden érdekeltnek, s mellé előnyül azon kedvezmény adatván, hogy az önkéntes belajstromozók a hódanként 1 frt előleges fizetést 7 részletben telyesítsék, és 7 részletre osztott illetékeikből egyet befizetvén azonnal, 6-ról kötelezvényeket adjanak, és csak apránként váltogassák ki készpénz fizetéssel, lehet gondolni, hogy az összes ártér birtokosaitól nem sok jött be. Hogy tehát a fizetés minden érdeklettől történhessék Náadori bíróságnak kelle működnie, mint fentebb az 1-ső részben előadatott, de annak munkálkodását is előbb az országgyűlés 1847 utólján, majd 1848-ban a közbejött Európai s országos események félbe szakasztották, így a birtokosok befizetései eleinte lassan történtek, és csak 1854-ben kezdetek nagyobb mennyiségben tétetni és szedetni, midőn a Társulat e végett erőlyesebb módokat alkalmazott, és

végre is meg kell vallani, meg nem bírta az érdekltség a munka haladásához és tömegéhez képpst egyiránt fizetgetni, így a majdan mindjárt bővebben megesmertetendő Tiszai kölcsön segített az állapoton, sőt ezt megelőzve a bécsi hitelbanktól s a magas Kormánytól is kelle a Tiszai kölcsönből fedezendő kölcsönt előlegezni.

A birtokosok érdekltek befizetései következő mennyiségben tétettek a Társulati pénztárba.

1847-ben	28,964	frt	$8\frac{3}{4}$	p. p.
1848	13,731	—	$\frac{3}{4}$	
1849	—			
1850	—			
1851	8,813	—	$11\frac{2}{4}$	
1852	73,419	—	$22\frac{3}{4}$	
1853	23,374	—	$55\frac{2}{4}$	
1854	61,707	—	$1\frac{3}{4}$	
1855	65,449	—	7	
1856	162,189	—	28	
1857	131,371	—	$58\frac{1}{4}$	
1858	84,301	—	10	
1859	12,036	—	11	

és így összesen: 665,357 frt $37\frac{1}{4}$ kr. p. p.

Hogy mi van még kint fizetendő a birtokosoknál, e végett szükséges azon összeget tudni, mi vettetett reájok az 1854-ki Sept. 5-ki kivetéskor, és ennek nyomán 1856-ban a Taktaközre, és pótlólag ugyanazon kulcs szerint a végbe ment árfejlesztéseket osztályozások nyomán.

Az eddigi fejlesztések szerint vagyon az ezen Társulat által mentesítést árterületek birtokossai birtokában: balparti árterület, hová a Dobszederkényi átmetszés jobb partjánáli árterület is számítatik: $366,675 \frac{966}{1200}$ hold

Berettyóvidéki $57,465$
jobb parti Takta közü $40,819 \frac{600}{\dots}$ hold

464,960 $\frac{366}{\dots}$
1600 □ ölével 348,720 hold $\frac{366}{1600}$ és így majd nem 35 □ mérföld.

A balparti és Taktaközi árterületekre a költség következő kulcs szerint vette tett ki:

1-ső szántó fizet	10	frt p. p.
2-ik oszt. szántó	8	„
1-ső oszt. kaszáló	7	„
2-ik „ „	5	„
Legelő	2	„ 30 kr.
1-ső oszt. posvány	2	„ 30 „
2-ik „ „	—	10 „
Ármentes sziget	1	„
A házakkal kertekkel beépített beltelek holdja	12	„

A még osztályozatlan, azonban már mennyiségileg kifejlesztett árterületek 1854-ben előlegesen 1 frt 30 kr-ával rovattak meg, de a későbbi osztályozás után való kiigazítása a megrovásnak fenttartatott. A jelen időre azon árterületek immár csakugyan mind osztályozva és így minőségileg is telekkönyvezve vannak, e szerint most már tudni lehet és szabatos mennyiség szerint, mennyi esik szabályozási költség az 1854-ki kivetés alapján az összes Társulatra, és annak egyes tagjaira. Ugyanis ezek lévén az osztályozott holdak mennyisége: nevezetesen

1-ső szántó	1,210	hold
2-ik „	9,490	—
1-ső kaszáló	27,365	$\frac{27}{1200}$
2-ik „	61,443	$\frac{1029}{1000}$
Legelő	176,834	$\frac{274}{1000}$
1-ső posvány	38,051	$\frac{930}{1000}$
2-ik „	78,668	$\frac{1102}{1000}$
Ármentes sziget	14,169	$\frac{1033}{1000}$
Beltelek	261	$\frac{271}{1000}$

ezen osztályozott árterekre a fentebb leirt kulcs szerint esik 1,158,075 frt 25 pkr. egyes érdekeltségekre ebből osztályozott hold birtokaik számához képest.

Ezen 1,158,075 frt 25 krból mint fentebb iratott befizettek már a birtokosok 665,357 frt 37 1/2 krrokat és így

kint lenne még 492,717 frt $47\frac{3}{4}$ kr., de kisajátítási lerovásokkal is törtévéen lemásolás, marad még a birtokosoknál hátrány: 480,067 frt 78 oszt. ért. kr.

A Berettyó vidékiek eredetileg 10 krt. köteleztettek fizetni megmentett árterületjökthöl az 1854-ki kivetés szerént, de ök e Társulathoz tartozni idefizetni mindég vonakodtak, így az ö vélek való viszony jelenben függő kérdés alatt van. Reményleni lehet, hogy legalább a P. Ladányi cs. kir. biztosság előtt általok már meg is ajánlott 10,000 pfr kerek aversionalis összeg fizetését a magas Fő Kormányzóság elrendelendi, azért ennyit nevezetesen 10,500 oszt. forintokat bátorkodom a 480,0067 frt 78 krhöz számítani, és így lenne a Társulat activ állapotja az 1854-diki kivetés alapján 490,567 frt 78 kr.

De mivel e pénzt hirtelen bevenni nem lehetett, és nem lehet, az építmények pedig elkészültek, a szükségletek megszorodtak, elkerülhetetlen szükséges a Tiszai kölcsön.

Ez a Tiszai kölcsön a harmadik forrása a szabályozási vállalatnak. — Már fentebb leiratott mi vitte Társulatunkat, s indítványa nyomán az összes Tiszavölgyi Társulatokat ennek eszközzésére. Említettett az is, hogy ö cs. kir. ap. Felsége legkegyelmesebb uralkodónk az 1857 Decz. 27-ik napján kelt legfelsőbb kéziratával engedélyezett egy 15 millióig haladható kölcsönt a Tiszavölgyi Társulatoknak a cs. kir. osztrák szab. nemzeti banktól oly módon felvehetni, hogy az első évben 3 millióig terjedhet a kölcsönvétel, a későbbi években évenként $2\frac{1}{2}$ milliót meg nem haladhat. Itten még csak azt jegyzem meg, hogy valamint Társulatunk köréből jött a kölcsön eszméje: úgy kivitele is ezen pénzügyi jeles intézkedésnek nagyobb részint Társulatunk tisztelt Igazgató választmányi Elnökei gróf Dessewffy Emil és gróf Andrássy Manó urak által történt. Hogy minő alakban s mi feltételekkel kötöttett a kölcsönről szerződés általában, s minő jogok és kötelezettségek származnak ebből, kimerítően le van írva a Pesten 1858-ik év Martius 11-én s folytatva tartott Tiszavölgyi

nagy gyűlés jegyzőkönyvében, mely nyomtatásban az érdekletteknek kiosztatott, itten tehát csak hivatkozom azon leírásra, s különösen figyelmeztetem az Alsó-Szabolcsi (most Észak-Bihari) Társulat tisztelt tagjait, a legközelebb magunkat érdeklő adós-levélre, mely magyar fordításban ottan közölve van, mely szerint 750,000 forint Társulatunk részére kölcsönöztetett, s pénzügyi állapotunk helyes világosságba helyezése megemlítem még, hogy ezen kölcsönvétel alapján 449,600 forint készpénz előlegezés adatott a kamatok lehuzása s a szelvények leszámolása után annyi összegre szállott 709,900 forint zálog levelekre.

Eddig érve kiki tájékozhatja már magát az eddigi bevételekről, szükséges lesz tehát e helyről visszatekinteni, és összevontan előállítani a Tiszaszabályozás kezdete óta bevételeinket valamint már most a munkákról építményekről is a fentebbi részben értesülvén, — összes kiadásainkat is. — 1854 óta az évi számadások eredményét summás kimutatásban nyomtatásban mindenkor kiosztotta az Igazgatóság a tisztelt érdekletteknek, 1854-ben pedig az 1846 óta számadások eredménye, akkor vizsgáltatván azok meg, közöltetett: mind a mellett jelenleg összesítve és az 1858-ki 1859-diki eddigi bevételekkel és kiadásokkal pótolva, kívántam azokat következőkép előállítani, nevezetesen:

A) Bevételek.

	osztrák pénz.
1. Birtokosok befizetéseiből	699,777 forint 38 ² / ₄
2. Kölcsönbeli bevételek	1,286,892 — 18 ¹ / ₄
3. Kamatból az újabb időkben	12,419 — 39
4. Visszaszámított ideiglenek	94,526 — 59
5. Szerszám alaptőke	19,698 — 21 ² / ₄
6. Idegen pénz	283 — 50
7. Rendkívüli bevétel	3,198 — 31 ¹ / ₄
8. Élelmezési bevétel	9,432 — 26

a bevételek összege 2,126,227 forint 83 krajczár.

B.) Kiadások.

1. Szabályozási és töltés munkákra	1,178,012	frt 38
2. Átvágási munkákra	37,785	— 14
3. Kisajátításokra eddig	13,804	— 57
4. Szerekre és azok fuvarjaira	16,544	— 87 ² / ₄
5. Idegen pénz	120	— 75
6. Ideiglenesekre	91,926	— 2
7. Kölcsön visszatérítésre	605,584	— 93
8. Kamatokra	25,609	— 59
9. Tiszti és szolgáló személyizetre	29,504	— 3 ¹ / ₄
10. Napidíjakra és utazásokra	22,729	— 53 ¹ / ₄
11. Rendkívüli kiadásokra	85,159	— 72 ² / ₄
12. Élelmezésre	17,632	— 81 ² / ₄

a kiadások összege 2,124,414 frt 36 kr.

Ezen summázásból látható, hogy pénztári maradványa a Társulati pénztárába 1813 frt 47 kr. ehhez, ha hozzá adják a Társulat következő követeléseit, ugymint:

- a) az érdeklettek tartozását 480,067 frt 78 kr
- b) a visszateendő kamatokat 3,465 —
- c) a visszakövetelendő átvágási munka költségét 37,885 —
- d) a Berettyói érdekeltektől 10,500 —

tudva van a Társulat összes köve-

tőleges állása, mely 533,731 frt 25 kr.

Adóssága szenvedőleges állása pedig következő:

- a) A cs. kir. kormányi előlegezési alapnak tartozik a fentebb említett leszámolás fenttartásával 191,999 frt 78 kr
- b) Gottesman vállalkozónak 11,212 — 50 —
- c) Gróf Andráshy ő méltóságának 10,500 —
- d) Borsodiaknak, a mennyiben az ígéret adósságá válhatik, fenttartással 80,000 —
- e) A national Banknak 750,000 —
- f) Ugyanannak 449,600 —

és így összes szenvedőleges állása 1,413,312 frt 28 kr.

Ezen adósságok között meg kell különböztetni az e) és f) alatt említett nemzeti Banktőli kölcsönöket, mivel ezek évi részletekben szállítandók, míg ama többiek sokára épen nem maradhatnak.

Lássuk milyen természetű és mikép elviselhető a nemzeti Banktól felvett kölcsön. Ez a Társulati érdeklettek hátralék tartozásai alapjára vétetett fel, nevezetesen 480,067 frt 78 kr. lévén az illetőknél hátralék tartozásban, ennyit kívánt a Társulat készpénzt felkölcsönözni, azért annyi zálog-levél vétetett fel kölcsön, mely ez összeget eredményezendette, és így 750,000 frt, mivel ennek két harmadára 95% számitással mintegy azon összegnek kelle előlegeztetnie. — E szerint ezen 750,000 frt törlesztési, valamint a 449,600 frt előlegezési kölcsön azokra háromlik, e kölcsön minden előnyeivel és hátrányaival, kik azon 480,067 frt 78 kr. tiszaszabályozási költséggel tartoznak, kik azt 1859-re be nem fizetvén, e kölcsönnel kellett pótolni fizetésbeni mulasztásukat. Azokra ezen tőke és kamat törlesztési részletek a Társulat folyó 1859-dik évi Május 12-én Debreczenben tartott gyűléséből ki is vették, a kivetés az Észak-bihar megyei cs. kir. megyei hatóságnak már el is küldettetett, hogy azt az illető cs. kir. adóhivataloknak adja ki, és a törlesztési részletek beszedését azok által eszközölje, úgy hogy évenként kétszer Jun. 20-ára és Decz. 20-ára beszedetvén, e részletek 32 éven keresztül e tartozás leszállittassék. De meg kell jegyezni és különösen fontolóra venni, hogy a 750,000 frton kívül a 449,600 frtot is vett fel terhére és felelősségére a Társulat kölcsön, mely még mindég fentmaradna ha a 750,000 frt leszállittatnék is 32 évi törlesztéssel, melyről tehát gondoskodni kell, hogy ez is minél előbb leszállittassék. Ez összegnek leszállítása könnyen és egyszerre is történhetnék a zálogba adott zálog leveleknek készpénzení eladatásával, de a beállott háborus idők miatt igen alá szállott azok árfolyama, így ezen módot jelenleg követni nem lehet. Máskép kell tehát eljárni, hogy azon 449,600 frt leszáljon. Nevezetesen

készpénzfizetéssel évenként kevesbiteni kell e tartozás összegét. — E végett a Társulatnak maga kezelésével, és így a 750,000 frt zálog levél kölcsön törlesztési pénztárától, mely a cs. kir. adóhivatalok által kezeltetik, elkülönözve kell egy törlesztési pénztárt alapítani, melyből évenként a 449,600 fr összegből egy bizonyos rész kifizetessék.

Tisztelt választmányi Elnökünk gróf Dessewffy Emil ömlga, ki az egész kölcsön ügyletben személyesen igen sokat fáradozott, és annak minden viszonyait s kezelési részleteit igen nagyon esméri, dolgozott ki e részben egy tervet, mely kimutatja miként a Társulat, ha még 250,000 frtokat veszen fel is zálog levelekben; feltéve ha fenttartásra és más szükségletekre évenként 30,000 frtot beszed az illetőktől, mely a fentebb kimutatott nagy mennyiségéhez a megmentett árterületnek, nem oly terhes lehetne, — 15 év alatt nem csak a 750,000 frt zálog levélre nyert 449,600 frt, hanem a 250,000 frt zálog levelekre nyerendő 160,000 előleg kölcsönöktől is megmenekedhetnék; sőt a zálog levelek szerint 1000,000 frt adósságát is letisztázhatná; sőt magának, hogy többé kivetést ne keljen tenni a gátak fentartására s más a Társulati ügygyel járó költségekre 388,000 frt tőkét biztosítana, sőt végre e mellett a Borsodiaknak ígért 80,000 pfrtokat is megfizethetné; és még is a mi igen nagy nyereség lenne 1875 év végével és így 1860-tól számítva a 16 év végén a törlesztési részleteket sem kellene többé fizetni.

Ezen tervet az Igazgató választmány sőt a Társulati gyűlés is egyelőre elveiben pártolván szóról szóra mint a tisztelt Gróf ömlga kidolgozta, ide igtatom:

**Gr. Dessewffy Emil, az Alsózabolchi (most Észak-
biharinak nevezett) Tiszaszabályozási Társulat
igazgató választmánya Elnökének**

Tervezete

a Társulat pénzügyének rendezése iránt.

1858. Decz. 23-án kölcsön fel lőn véve Társulat által a cs. kir. osztrák nemzeti banktól, 750 ezer forint. Feltéve, hogy ezen öszvegen túl, azon czéllal, hogy a Társulat minden teendői és munkálatai telyes befejezésére (az 1859-diki Januáriusi kivetésből még kint lévő somma bejövését feltéve) még szükséges 160 ezer frtok előálltathassanak, 250 ezer forintnyi záloglevelet kellend ez évben még a banktól felkölcsönözni, és reájok mintegy 160 ezer frt. előleg vétetnék fel, ezen esetben a Társulati pénzügy állása következő volna:

Az első 750 ezeres kölcsöntől, kamat és tőketörlesztés fejében, szerződésileg mindig előlegesen, félévenként 26,250 frt. fizetendő, mindannyiszor Junius 20 és December 20-án. Ezen fizetések azok, kik az 1854-ki kivetés szerint reájok esett tartozásaikkal elmaradtak, a kölcsön az ő terhökre vétetvén fel, a megtörtént kivetés nyomán telyesíteni, és pedig e járulékokat az illető cs. kir. adóhivatalokba beadni tartoznak. Eképen ezen 750 ezer frt. 64 félév, vagyis 32 év alatt telyesen le lenne törlesztve, tehát az illetők ebbeli köteleztetése 1890-dik év Junius 20-kán, az utolsó fizetés telyesítésével elenyésznek, 1,653,750 frtoknak megtörtént lefizetése után.

Ezen 750 ezeres kölcsön záloglevelekben adatott szerződésileg, melyek az eladásnál veszteség elkerülése miatt nem adattak el, hanem a banknál letéteményeztettek, és reá-

jok 449 ezer forintnyi előlegezés vétetett fel készpénzben, melyel fizettettek ki a Társulat adósságai, fedeztettek mostanig a munkálatok költségei. Ezen 449 ezer frtnyi előleg 5% kamatra vétetett fel. Az előleg, fertály évenként, továbbra meghosszabbíthatatik, azonban a 3 havi kamatok mindig előlegesen fizetendők. A letéteményezett záloglevelekről tehát csak akkor és a mennyiben ezen előleg egészen vagy részben visszafizettetik, vagy fizettetett, lehetend rendelkeznie. Az így letéteményezett záloglevelek azonban egy egy évre 5% kamatot hoznak, mely félévenként Jan. 1. és Jul. 1. napján vehető fel, és a Társulat rendelkezésére áll.

A második 250 ezer frtos kölcsöntől kamat és tőketörlesztésül, félévenként mindég előlegesen, (azon napokon, melyeket a felkölcsönzés napjai fog mutatni) mind annyszor 7850 frt. lészen fizetendő azok által a cs. kir. adópénztárba, kiknek terhére ezen kölcsön felvételni fog. Eképpen ezen 250 ezeres kölcsön szerződésileg 64 félév, vagyis 32 év alatt törlesztetnék le, az illetők köteleztetése tehát 1891-ik évben enyésznek el, 560 ezer frtoknak lefizetése után. Ezen kölcsön záloglevelekben vétetvén fel, és a banknál letéteményeztetvén, az arra felvett mintegy 160 ezer frt. előlegtől hasonlóan mint az már említett esetben, egész évre 5% kamatok (előlegesen 3 havonként) fizetendők. Ellenben ezen záloglevelek évenként 5% kamatot hoznak, melyekről a Társulat rendelkezhetik, — magokról a záloglevelekről azonban csak akkor és a mennyiben az előleg egészen vagy részben visszafizettetett, vagy fizettetik, lehetend rendelkeznie.

Ezek szerint az összes kölcsönbeli teher tőkéje tenne 750 ezer és 250 ezer, tehát öszvesen egy millió forintot. Ellenben a záloglevelekben fekvő tulajdon tenne 959 ezer frtot, vagyis a 2-dik kölcsönből 250, az elsőből 709 ezer frtot. (Itt azért nem 750 ezeret, mert a mint már a Januári közgyűlésen kimutatva volt, az előre fizetendő kamatok és a banktőli régiebb előlegek megtérítettése és kiegyenlítése után, csak 709 ezer frtnyi záloglevelek maradtak fel,

tétettek le a bankba, és csak ezekre vétetett fel a 449 ezer frt. előleg.) Ezen 959 ezer frtnyi záloglevél tulajdonon mintegy 600,000 frt. előleg, mint teher fekszik. — A letéteményezett 959 ezer frtnyi záloglevél 5%-jével egy egy évre 47,950 frtot hoz, tehát félévre 23,975 frtot, — ellenben a 600 ezer frtnyi reájok felvett előlegtől egész évre 5%-jével 30 ezer, félévre tehát 15,000 frtot kell a banknak fizetni. Ennek folytán itt egy évenkénti 17,950 frtnyi felesleg mutatkozik, melyről a Társulat rendelkezhetik.

Tekintve már, hogy ha a 750 és 250 ezeres két kölcsön utáni terhek az illetők által legrendesebben fizettetnek be a cs. kir. adóhivatalokba a kitűzött időkben, ezen kölcsönök 32 évnél előbb mégis le nem törlesztetnek, ha csak előbb tőkében nem fizettetnek vissza, — tekintve, hogy ha ezen fizetések rendesen történnek is, a záloglevelek csak 32 év után állanának rendelkezésre, és rajtok még mindig 600 ezer frt. teher feküdne, tekintve továbbá, hogy a 18 mértföldet meghaladó hosszúságú gátak kellő fentartásáról gondoskodnia kell a Társulatnak, tekintve végre hogy az e célból megkívántató költségeket az adóhivatalokba szerződésileg kamat és tőketörlesztés fejében fizetendő summákkal összezavarni nem lehet: világos, hogy a gátak kellő fentartása céljából, a Társulatnak önmagát, azaz minden tagjait megadóztatnia, vagyis, hogy ezen célból egy külön kivetést életbe léptetnie, és az abból jövőendő összegeket, saját pénztárába folytatnia szükséges. Ezek felett a méltányosság, az előrelátás és az okosság azt kívánják, hogy ha csak lehetséges, oly intézkedések történjenek, melyek folytán a két kölcsön terheinek hordozói ezen terhektől 32 évnél előbb szabaduljanak, és a Társulat egyszersmind egy oly erejű és magasságú tartalék tőkére tehessen szert, melynek kamataiból fedezve legyenek a gátfentartási és személyzet fizetési rendes költségek, és nagyobbyszerű és tapasztalatilag előfordulható elemi csapások által okozott gátsérülések helyrehozására kellő rendkívüli kiadások is történhessenek a nélkül, hogy

e miatt akár újabbi külön kivetésre, akár évenkénti rendszeres járulékok fizetésére szükség lenne.

Minthogy pedig a kölött kölcsönök természete az, hogy azok záloglevelekkel al pari fizetethetnek vissza, magában világos, hogy legczélszerűbb leszen a felvett 600 ezer frtnyi előleg visszafizetését, más szavakkal: a zálogba vetett záloglevelek kiváltását mielőbb megkezdeni és végrehajtani, hogy így a tőketörlesztés igen nagy részben záloglevelekkel történhessék. Ez akképen fog legtöbb haszonnal végbemehetni, ha ezen visszaváltási műtétel oly módon rendeztetik el és hajtatik végre, miszerint akkoron, mikor a 750 ezeres kölcsönből, a banknak törlesztési táblázata szerint, már csak mintegy 522 ezer, a 250 ezeres kölcsönből pedig már csak mintegy 176 ezer frt. leszen hátra mint törlesztendő tőke, tehát összesen mintegy 698 ezer frt., ennyi minőségű zálogleveleknél sokkal több a Társulatnak már szabad rendelkezésére álljon, úgy hogy a még fenmaradt 698 ezer frt. tőkét záloglevelekkel letörlesztvén, a felesleget egyszersmind a gátak fentartására szolgálандó tartalék tőkéül, melynek kamataiból fedeztetnének azontúl ezen kiadások, magának megőrizhesse. Ebből azon haszon háramlanék a kölcsönök terheinek viselőire, hogy ők ezen teherből 32 évnél mintegy 15 évvel előbb szabadulnának, az összes Társulat pedig azt nyerné, hogy össze lévén így alakítva a tartalék tőke, a gátak fentartására magát külön megadóztatnia többé nem kellene, ezen szükség a kamatokból fedeztethetvén.

Ezen eredményhez azonban eljutni nem lehet, ha a záloglevelek visszaváltására csupán a felebb említett 17,950 frtnyi felesleg fordittatik évenként, vagy ha csupán csak éppen annyi kivetés történik gátfentartási célból, mennyi az egy évi szükséglet fedezi. Ha éppen csak ennyi történnék, a kölcsön terheinek viselőin 32 évnél előbb könnyíteni nem lehetne, és az oly tetemes költségbe került, és oly roppant földterületet és az azon fejlődő mezei ipart védő gátak kellő fentartásáról, sem a jelenre, sem a jövőre czélszerűleg gondoskodva

éppen nem volna. Tekintetbe jön itt még az is, hogy a Borsodiaknak megajánlott és felsőbb hatóságilag már elfogadott 80 ezer forintnyi segély megfizethetőségéről is szükséges a Társulatnak előre gondolkodni.

Mind ezen felebbi czélokát, az indítványt tevő véleménye szerint elérni csak úgy lehet, ha a Társulat 1860-dik éven kezdve 13 éven át, (az elfogadott elvhez képeest, holdszám szerint kivetendő) évenkénti 30 ezer, felében 1-ső Jan. és 1. April. között, felében 1. Jul. és 1. Sept. között befizetendő forintokkal önmagát megadóztatja, mely summák a Társulat pénztárába folynának.

Ezen esetben, feltéve, hogy ezen summák a kellő időben fizettetnek bé, mire a következő számitás alapitva van, felhagyván a Társulati rendes költségek fedezésére évenként 9 vagy 10 ezer frtokat, a felmaradó mintegy 20 ezer és az említett 17,950 frtokkal mindjárt 1860-ba el lehetne kezdeni a záloglevelek visszaváltását, 1864 végéig részletekben ki lehetne fizetni a borsodiaknak megajánlott 80 ezer frtokat, 1873. év végével fel lehetne menteni a Társulati tagokat a 30 ezer frt. önadóztatási teher további fizetésétől, 1875. 31. Decz. túl pedig, a kölcsönök terheinek viselőit végleg felmenteni ezen további fizetésektől, akkor ugyan is már 959 ezer frtnyi záloglevél birtokában lehetvén a Társulat, minthogy a hátra lévő tőketartozás akkor már csak 698 ezeret teend, ezen somma a banknak záloglevelekkel visszafizettelvén, a felmaradó 388 ezer frtnyi tőkésített felesleg és záloglevél, mint Társulati gálfentartási tőke, és közös vagyon, annak birtokában maradna, és ennek kamatai mind a rendes költségek fedezésére, mind pedig rendkívüli esetekben a netalán kellő tartalékalap alakítására, bizonyosan elégségesek lennének.

Ezen eljárás öszves eredménye ebben határozódik: a) kölcsönök terheinek hordozói 32 év helyett 17 év múlva szabadulnának ezen adósságtól; b) 2,213,750 forintnyi öszves fizetés helyett, csupán 1,041,000 frtot fizettek volna ezen

egész idő alatt, tehát 1,172,500 frtot megkíméltek volna; c) a Társulat 13 évi önadóztatással 388 ezer frtnyi gátfenntartási tőkét biztosított volna magának, d) ezentúl magát e célból adóztatnia szükséges nem lenne többé; e) rövidege nem volna senkinek, mert mindenkinek érdekében áll, hogy gátfenntartási tőke alakittassék és azontúl e célra évenkénti fizetésekre szükség ne legyen, azonban ezen célra senki sem érheti el a nélkül, hogy bizonyos évi terheket egy bizonyos időre ne viseljen, a kölcsön terheinek viselőjére pedig csak haszon háromolhatnék belőle, ha ez úton adósságától 32 évnél sokkal rövidebb idő alatt szabadulhat.

Mind ezen okoknál fogva, minthogy ilyen közhasznú eredményt csak az öszves Társulat öszvesített munkásságával lehet elérni, s a Társulat múltjának is az felel meg legjobban, ha egyetértve és vállat vállhoz vetve, biztosítja és adósságtól mentesen adja által a jövődönnek nagyszerű és nagyfontosságú munkálatait, és ekkép a jelesen és eréllyel megkezdett vállalatot, körültekintéssel s okos előre gondoskodással fejezi be — mind ezen okoknál fogva az indítványozó ajánlja a tisztelt Társulatnak ezen tervezet átgondolását, és ha helyeseltetik, elfogadását.

A felebbi alapokon a következő számítás fogja ezen indítványt felderíteni: (megjegyeztelik, hogy a törtszámok kihagyattak, és a kamatok is a kerekébb számítás miatt nem éppen annyi napokra, mint járnak, számítottak ki).

	forint.	feleslegek összege
		frt.
1860. 1. Januárba bejön záloglevél kamat	23975	
„ 1. Január és 1. Julius között hozzájön kivetésből .	10500	
„ 1. Januártól 15 Márciusig a 23,975 frt. 4% kamattal	184	
Öszvesen .	34659	
„ 23. Márciusban az előlegből visszafizettetik 10000 ft.)		
„ 23. Márciusban 3 havi Prolongátiora 590,000től 7375)		
„ 23. Juniusba dtto dtto dtto 7375 ft.)	24750	
1860. év első félévi felesleg	9909	
Oldal		9,909

		forint	feleslegek összege frt.
Áthozat			9,909
1860.	1 Juliusban bejön záloglevél kamat	23,975	
"	1 Julius és 31 Decz. között hozzájön kivetésből	10,500	
"	1 Juliustól 15 Sept.ig a 23975 frt. 4% kamatja	184	
"	1 Juliustól 31 Dec.ig a felesleg 5% kamatja 1/2 évre	247	
Összesen		34,906	
"	25 Sept.be az előlegből visszafizettetik 10000 ft.)		
"	25 " 3 havi Prolongációra 580000-től 7250 ft.)		
"	25 Decz.be dtto dtto 7250 ft.)	24,500	
1860-ik év 2-dik félévi felesleg		1,0406	
Az 1860-ik évben feleslegek összege			20,315
1861	1 Januárban bejön záloglevél kamat	23,975	
"	1 Január és 1 Julius között hozzájön kivetésből	10,500	
"	1 Jan.tól 15 Márcz.ig a 23975 frt. 4% kamatja	184	
"	1 Jan.tól 1 Jul.ig 1860. év felesleg 5% kam. 1/2 évre	260	
Összesen		34,919	
"	25 Márcz.ba az előlegből visszafizettetik 10000 ft.)		
"	25 Márcz.ba 3 havi Prolongációra 570000-től 7125 ft.)		
"	25 Juniusba dtto dtto 7125 ft.)	24,250	
1861-ik évben 1-ső félévi felesleg		10,669	
1861	1 Jul.ba bejön záloglevél kamat	23,975	
"	1 Julius és 31 Decz. között hozzájön kivetésből	10,500	
"	1 Juliustól 15 Sept.ig a 23975 frt. 4% kamatja	184	
"	1 Juliustól 31 Decz.ig a felesleg 5% kamatja	206	
Összesen		34,925	
"	25 Sept.be az előlegből visszafizettetik 10000 ft.)		
"	25 Sept.be 3 havi Prolongációra 560000-től 7000 ft.)		
"	25 Decz.be dtto dtto 7000 ft.)	24,000	
1861-ben 2-dik félévi felesleg		10,925	
1861-ben feleslegek összege			21,645
1862	1 Januárba bejön záloglevél kamat	23,975	
"	1 Január és 1 Julius között hozzájön kivetésből	10,500	
"	1 Jan.tól 15 Márcz.ig a 23975 frt. 4% kamatja	184	
"	1 Jan.tól 1 Jul.ig a felesleg 5% kamatja 1/2 évre	272	
Összesen		34,931	
"	25 Márcz.ba az előlegből visszafizettetik 11000 ft.)		
"	25 Márcz.ba 3 havi Prolongációra 549000-től 6862 ft.)		
"	25 Juniusba dtto dtto 6862 ft.)	24,724	
1862-ik év 1-ső felében felesleg		10,207	
Összesen			41,960

		forint.	feleslegek összege frt.
Áthozat			41,960
1862	1 Juliusba bejön záloglevél kamat	25,975	
"	1 Julius és 31 Decz. között hozzájön kivetésből	10,500	
"	1 Jul.tól 15 Sept.ig a 25975 frt 4% kamatja	184	
"	1 Jul.tól 31 Decz.ig felesleg 5% kamatja 1/2 évre	249	
Összesen			
"	23 Sept.be az előlegből visszafizettetik 12000 frt.)		
"	23 " 3 havi Prolongációra 537000-től 6712 ft.)		
"	23 Decz.be dtto dtto 6712 ft.)	25,424	
1862. 1/2 félévben felesleg		9,484	
Az 1862-ben feleslegek összege			19,691
1863	1 Januárba bejön záloglevél kamat	23,975	
"	1 Január és 1 Julius között hozzájön kivetésből	10,500	
"	1 Jan.tól 15 Márcz.ig a 23975 frt. 4% kamatja	184	
"	1 Jan.tól 1 Jul.ig a felesleg 5% kamatja 1/2 évre	237	
Összesen		34,896	
"	23 Márcz.ba az előlegből visszafizettetik 12000 frt.)		
"	23 dtto 3 havi Prolongációra 525000-től 6562 1/2)		
"	23 Juniusba dtto dtto 6562 1/2)	25,125	
1863. 1-ső félévben felesleg összege		9,771	
1863	1 Juliusba bejön záloglevél kamat	23,975	
"	1 Julius és 31 Decz. között hozzájön kivetésből	10,500	
"	1 Jul.ától 15 Sept.ig a 23975 frt. 4% kamatja	184	
"	1 Jul.ától 31 Decz.ig a felesleg 5% kamatja	226	
Összesen		34,885	
"	23 Sept.be az előlegből visszafizettetik 12000 frt.)		
"	23 " 3 havi Prolongációra 513000-től 6437 frt.)		
"	23 Decz.be dtto dtto 6437 frt.)	24,874	
1863. 2-ik félévben felesleg összege		10,011	
Az 1863-ban feleslegek összege			19,702
Borsodiaknak járandó			
1860, 1862 és 1863-ik év feleslegek öszves öszvege			81,353
1864	1 Januárba bejön záloglevél kamat	23,975	
"	1 Január és 1 Julius között hozzájön kivetésből	10,000	
"	1 Jan.tól 15 Márcz.ig a 23975 frt 4% kamatja	184	
Összesen		34,159	
"	23 Márcz.ba az előlegből visszafizettetik 18000 ft.)		
"	23 dtto 3 havi Prolongációra 495000-től 6187 1/2)		
"	23 Juniusba dtto dtto 6187 1/2)	30,975	
1864-ik 1-ső félévben felesleg		3,184	
Összesen			81,353
Oldal			

		forint.	feleslegek összege frt.
Áthozat			87,353
1864	1 Juliusba bejön záloglevél kamat	23,975	
"	1 Julius és 31 Dec. között hozzájön kivetésből	10,000	
"	1 Jul.tól 15 Sept.ig a 23975 frt. 4% kamatja	184	
"	1 Juliustól 31 Decz.ig felesleg 5% kamatja	79	
Összesen		34,238	
"	23 Sept.be az előlegből visszafizettetik 18000 frt.)		
"	23 dtto 3 havi Prolongációra 477000tól 5962 frt.)		
"	23 Decz.be dtto dtto 5962 frt.)	29,924	
1864 2-ik félévben felesleg		4,314	
Az 1864-ben feleslegek összege			7,498
1865	1 Januárba bejön záloglevél kamat	23,975	
"	1 Január és 1 Julius között hozzájön kivetésből	10,000	
"	1 Jan.tól 15 Márcz.ig a 23975 frt. 5% kamatja	184	
"	1 Jan.tól 1 Jul.ig 1864 feleslegek 5% kamatja	187	
Összesen		34,346	
"	23 Márcz.ba az előlegből visszafizettetik 22000 ft.)		
"	23 dtto 3 havi Prolongációra 455000tól 5687 ft.)		
"	23 Juniusba dtto dtto 5687 ft.)	33,374	
1865 1-ső félévben felesleg		972	
1865	1 Juliusba bejön záloglevél kamat	23,975	
"	1 Julius és 31 Decz. között hozzájön kivetésből	10,000	
"	1 Juliustól 15 Sept.ig a 23975 frt. 4% kamatja	184	
"	1 Jul.tól 31 Decz.ig a 864 és 865 feleslegek 5% k.	211	
Összesen		34,370	
"	23 Sept.be az előlegből visszafizettetik 22000 frt.)		
"	23 Sept.be 3 havi Prolongációra 455000tól 5412 1/2)		
"	23 Deczemberbe dtto dtto 5412 1/2)	33,825	
1865. 2-ik félévben felesleg		545	
Az 1865-ben feleslegek összege			1,517
1866	1 Januárba bejön záloglevél kamat	23,975	
"	1 Január és 1 Julius között hozzájön kivetésből	10,000	
"	1 Jan.tól 15 Márcz.ig a 23975 frt. 4% kamatja	184	
"	1 Jan.tól 1 Jul.ig 864 és 65. évi feleslegek 5% k. ja	224	
Összesen		34,383	
"	23 Márcz.ba az előlegből visszafizettetik 25000 ft.)		
"	23 dtto 3 havi Prolongációra 410000tól 5125 ft.)		
"	23 Juniusba dtto dtto 5125 ft.)	33,250	
1866 1-ső felében felesleg		1,133	
Oldal			9,005

		forint.	feleslegek összege frt.
Áthozat			9,075
1866	1 Juliusba bejön záloglevél kamat	25,975	
"	1 Julius és 31 Decz. között hozzájön kivetésből	10,000	
"	1 Juliustól 15 Sept.ig a 25975 frt. 4% kamatja	184	
"	4 " 31 Dec.ig 1864. 65 és 66. felesleg 5% k.ja	255	
Összesen		34,414	
"	23 Sept.be az előlegből visszafizettetik 25000 frt.)		
"	25 " 3 havi Prolongációra 387000től 4857 1/2		
"	23 Deczemberbe dtto dtto 4857 1/2	32,675	
1866. 2-ik félévben felesleg		1,739	
Az 1866-ban feleslegek összege			2,872
1867	1 Janárba bejön záloglevél kamat	25,975	
"	1 Január és 1 Julius között hozzájön kivetésből	10,000	
"	1 Juliustól 15 Sept.ig a 25975 frt. 4% kamatja	184	
"	1 Jan.tól 1 Jul.ig az 1864—66 év felesl. 5% km.ja	299	
Összesen		34,458	
"	23 Márcz.ba az előlegből visszafizettetik 25000 frt.)		
"	25 " 3 havi Prolongációra 362000től 4525 ft.)		
"	23 Juniusba dtto dtto 4525 ft.)	34,050	
1867. 1/2 évben felesleg		408	
1867	1 Juliusba bejön záloglevél kamat	25,975	
"	1 Julius és 31 Decz. között hozzájön kivetésből	10,000	
"	1 Juliustól 15 Sept.ig a 25975 frt. 4% kamatja	184	
"	1 Juliustól 31 Deczemb.ig 1864—67. feleslegek 5% kamatja 1/2 évre	306	
Összesen		34,465	
"	23 Sept.be az előlegből visszafizettetik 25000 frt.)		
"	25 " 3 havi Prolongációra 337000től 4209 1/2		
"	23 Deczemberbe dtto dtto 4209 1/2	33,449	
1867. 2-ik félévben felesleg		946	
Az 1867-ben feleslegek összege			1,354
1868	1 Januárba bejön záloglevél kamat	25,975	
"	1 Január és 1 Julius között hozzájön kivetésből	10,000	
"	1 Jan.tól 15 Márcz.ig a 25975 frt. 4% kamatja	184	
"	1 Jan.tól 1 Jul.ig az 1864—67 év feleslegek 5% k.	329	
Összesen		34,488	
"	23 Márcz.ba az előlegből visszafizettetik 25000 ft.)		
"	25 " 3 havi Prolongációra 312000től 3900 ft.)		
"	23 Juniusba dtto dtto 3900 ft.)	32,800	
1868. 1-ső félévi felesleg		16,88	
Oldal			13,301

		forint.	feleslegek összege frt.
Áthozat			13,301
1868	1 Juliusba bejön záloglevél kamat	23,975	
"	1 Julius és 31 Decz. között hozzájön kivetésből	10,000	
"	1 Juliustól 15 Sept.ig a 23975 frt. 4% kamatja	184	
"	1 " 31 Dec.ig az 1864-68 év feleslegek 5% k.j.a	371	
Összesen		35,530	
"	23 Sept.be az előlegből visszafizettetik 26000 frt.)		
"	23 " 3 havi Prolongációra 286000től 3575 frt.)		
"	23 Deczemberbe dtto dtto 3575 frt.)	33,150	
1868. 2-dik félévben felesleg		2,380	
Az 1868-ban feleslegek összege			4,068
1869	1 Januárba bejön záloglevél kamat	23,975	
"	1 Január és 1 Julius között hozzájön kivetésből	10,000	
"	1 Jan.tól 15 Márcz.ig a 23975 frt. 4% kamatja	184	
"	1 " 1 Jul.ig az 1864-68 év feleslegek 5% k.j.a	431	
Összesen		34,590	
"	23 Márcz.ba az előlegből visszafizettetik 26000 frt.)		
"	23 " 3 havi Prolongációra 260000től 3175 frt.)		
"	23 Septemberbe dtto dtto 3175 frt.)	32,350	
1869. 1-ső felében felesleg		2,240	
1869	1 Juliusba bejön záloglevél kamat	23,975	
"	1 Julius és 31 Decz. között hozzájön kivetésből	10,000	
"	1 Juliustól 23 Sept.ig a 23975 frt. 4% kamatja	184	
"	1 " 31 Dec.ig az 1864-69 év feleslegek 5% k.j.a	487	
Összesen		34,646	
"	23 Sept.be az előlegből visszafizettetik 26000 frt.)		
"	23 " 3 havi Prolongációra 234000től 2925 frt.)		
"	23 Deczemberbe dtto dtto 2925 frt.)	31,850	
1869. 2-ik félévben felesleg		2,796	
Az 1869. évben feleslegek összege			5,036
1870	1 Januárba bejön záloglevél kamat	23,975	
"	1 Január és 1 Julius között hozzájön kivetésből	10,000	
"	1 Jan.tól 15 Márcz.ig a 23975 frt. 4% kamatja	184	
"	1 " 1 Jul.ig 1864-69 év feleslegek 5% kamatja	556	
Összesen		34,715	
"	23 Márcz.ba az előlegből visszafizettetik 28000 frt.)		
"	23 " 3 havi Prolongációra 206000től 2575 frt.)		
"	23 Juniusba dtto dtto 2575 frt.)	33,150	
1870 1-ső félévben felesleg		1,565	
Oldal			22,405

		forint.	feleslegek összege frt.
Áthozat			22,405
1870	1 Juliusba bejön záloglevél kamat	23,975	
"	1 Julius és 31 Decz. között hozzájön kivetésből	10,000	
"	1 Juliustól 23 Sept.ig a 23975 frt. 4% kamatja	184	
"	1 " 31 Dec.ig az 1864-70 év feleslegek 5% k.j.a	595	
Összesen		34,754	
"	23 Sept.be az előlegből visszafizettetik 28000 frt.)		
"	23 " 3 havi Prolongációra 178000től 2225 frt.)		
"	23 Deczemberbe dtto dtto 2225 frt)	32,450	
1870. 2-ik félévben felesleg		2,304	
Az 1870-ben feleslegek összege			3,869
1871	1 Januárba bejön záloglevél kamat	23,975	
"	1 Január és 1 Julius között hozzájön kivetésből	10,000	
"	1 Jan.tól 15 Márcz.ig a 23975 frt. 4% kamatja	184	
"	1 " 31 Dec.ig az 1864-70 év feleslegek 5% k.j.a	652	
Összesen		34,811	
"	23 Márcz.ba az előlegből visszafizettetik 28000 ft.)		
"	23 " 3 havi Prolongációra 150000től 1875 ft.)		
"	23 Juniusba dtto dtto 1875 ft.)	31,750	
1871. 1-ső félévben felesleg		3,161	
1871	1 Juliusba bejön záloglevél kamat	23,975	
"	1 Julius és 31 Decz. között hozzájön kivetésből	10,000	
"	1 Juliustól 23 Sept.ig a 23975 frt. 4% kamatja	184	
"	1 " 31 Dec.ig az 1864-71. év feleslegek 5% k.j.a	731	
Összesen		34,890	
"	23 Sept.be az előlegből visszafizettetik 29000 frt.		
"	23 " 3 havi Prolongációra 121000től 1512 $\frac{1}{2}$		
"	23 Deczemberbe dtto dtto 1512 $\frac{1}{2}$	32,025	
1871: 2-ik félévben felesleg		2,875	
Az 1871. évben feleslegek összege			6,036
1872	1 Januárba bejön záloglevél kamat	23,975	
"	1 Január és 1 Julius között hozzájön kivetésből	10,000	
"	1 Jan.tól 15 Márcz.ig a 23975 frt. 4% kamatja	184	
"	1 " 1 Jul.ig az 1864-71 év feleslegek 5% k.j.a	802	
Összesen		34,961	
"	23 Márcz.ba az előlegből visszafizettetik 29000 ft.)		
"	23 " 3 havi Prolongációra 92000től 920 ft.)		
"	23 Juniusba dtto dtto 920 ft.)	30,840	
1872. 1-ső félévi felesleg		4,121	4,121
Oldal			36,434

		forint.	feleslegek összege frt.
Áthozat			36,434
1872	1 Juliusba bejön záloglevél kamat	23,975	
"	1 Julius és 31 Decz. között hozzájön kivetésből	10,000	
"	1 JuliuStól 23 Sept.ig a 23975 frt. 4% kamatja	184	
"	1 " 31 Decz.ig 1864-72 év feleslegek 5% k.ja	905	
Összesen		35,064	
"	23 Sept.be az előlegből visszafizettetik 35000 frt.)		
"	23 " 3 havi Prolongációra 37000-tól 370 frt.)		
"	23 Deczemberbe dtto dtto 370 frt.)	36,140	
1872. 2-ik félévben felesleg			
Hijjány		1,076	
1873	1 Janárba bejön záloglevél kamat	23,975	
"	1 Január és 1 Julius között hozzájön kivetésből	10,000	
"	1 Jan.tól 15 Márcz.ig a 23975 frt. 4% kamatja	184	
"	1 Jan.tól 1 Jul.ig az 1864-72 év feleslegek 5% k.ja	905	
Összesen		35,064	
"	23 Márcz.ba az előlegből visszafizettetik 36000 frt.)		
"	23 " 3 havi Prolongációra 21000-tól 250 frt.)		
"	23 Juniusba dtto dtto 250 frt.)	36,500	
Hijjány		1436	
1873	1 Juliusba bejön záloglevél kamat	23,975	
"	1 Julius és 31 Decz. között hozzájön kivetésből	10,000	
"	1 JuliuStól 15 Sept.ig a 23975 frt. 4% kamatja	184	
"	1 JuliuStól 31 Decz.ig 1864-72. év feleslegek összegeinek 5% kamatja	905	
Összesen		35,064	
"	23 Sept.be az előlegből visszafizettetik 21000 frt., maradt felesleg		44,064
1873 végén			50,498
Eképpen 1873-ki Sept. 23-án vissza lévén vált- va a 959 ezer frt. záloglevél, tenne akkor a Társulati vagyon záloglevelekben		959,000	
Mihez járul 1864-től 1873-ig a feleslegek össze- ge, mely összesen térszen ugyan 50,435 frtot, azonban az 1872-ki 2-dik félév és az 1873-dik év 1-ső félév hijjányait lehúzáván, maradt csak 47,000 frt., — mely időközileg kamatozó, és jelzálogilag biztosított érték- papirokba lévén fektethető, kerekszámban szaporitáná a Társulati tőke vagyont		47,000	
1873 végén tőke vagyon összege		1,006,000	
Oldal			50,498

	forint.	feleslegek összege frt.
Áthozat		50,498
Ekkor megszűnnék tehát az évenkénti 30 ezer frtok fizetése, az az 1873-dik év 2-dik felében		
1874. 1 Januárba bejönne a Társulati záloglevelek $\frac{1}{2}$ évi kamatja 1 Jul. 873-tól 1 Jun.ig 1874. mi tészen	25,975	
Ebből Társulati költségekre.	5,975	
Maradt társulati tőkevagyon szaporításra		18,000
1874. 1 Juliusba bejön záloglevél kamatja	25,975	
A tőkésített feleslegek félévi kamatja. . . .	4,625	
	25,600	
Társulati költségekre	5,600	
Maradt tőkevagyon szaporításra		20,000
1875. 1 Januárba bejön a záloglevél kamatja . . .	25,975	
Tőkésített feleslegek félévi kamatja	2,425	
	26,400	
Társulati költségekre	5,400	
Maradt tőkevagyon szaporításra		21,000
1875. 1 Juliusba bejön záloglevél kamatja	25,975	
Tőkésített vagyon félévi kamatja	2,650	
	26,625	
Társulati költségekre	5,625	
Maradt tőkevagyon szaporításra		21,000
1875 végén lenne a társulati tőkevagyon		1,086,000
Ekkor mára két kölcsönök terheinek viselői csu- pán mintegy 698 ezer frt. tőkével tartozván a Banknak, ezen somma ezen Intézetnek visszafizettetvén . . .		
Maradna társulati tőkevagyon		388,000
E szerint tehát 1875 végén ezen tőketartozás utáni terhek is megszűnnének, és minden adósság le volna tisztázva (számítási tévedést fentartva).		
Sz. Mihályon Május 21. 1859.		

E tervből látni fogják az Alsó-Szabócesi, jelenleg Északihari Társulat tisztelt tagjai, mi szükségletek várokozna még Társulatunkra, s egy elismert tekintélytől kidolgozott Javaslato is nyernek; így kiki számolást tarthat ügyek múlt, jelen és jövő állapotjáról, s a megmutatott ösvényen a czélt egyesülve kereshetjük, mely: fentartani a mit építettünk; kifizetni minél rövidebb idő alatt, minél kevesebb megerőltetéssel jóllétünknek, az építés közben ránk sulyosodott adósságainkat. Fogadjuk tehát el az ellőttünk levő Tervet, illetőleg Javaslato, s valósítsuk pontos fizetésekkel!

Berekesztés.

Nyilatkozatok. Óhajtasok.

Ki kell mentenem magamat, azon különben hanyagságra, vagy a tisztelt Közönség eránti figyelmetlenségre magyarázható irás- és összeállításbani hiányok s fogyatkozások alól, melyek e könyvben mutatkoznak. De egy rövid zárt határ időt tüzött ki a tekintetes Társulat e munkácska kiállítására, s ezen kevés időt is felemésztette a töltés az e melletti előtér és munka-gödrök által elfoglalt földek kisajátítása, a még ki nem fejlesztett árterületek kifejlesztése és osztályozása, általában a kitisztázandók kitisztázása körüli sok utazásokkal járó foglalkozás. A nyomtatás közben is már hivatalos teendők tartóztattak, hogy a hibátlanság végett folytonosan felvigyázhattam volna. Engedelem-kérés mellett fogadja így a Közönség, a hogy kiállithattam e vázlatot, ha idővel több nyugalmasabb napokat fordithatok e tárgyra magam is óhajtanám a központi levéltár segítségével, nem így egyes Társulatunk, de az összes Tiszaszabályozás menetelét és eredményét sommázva összeállítani, vagy talán ez kezdet, és találkozik nálamnál erősebb, ki ezt is kipótolva, de az összes tárgyat kimerítőleg előadandja. Valójában a Tiszafolyam, ennek természeti állapotja, fekvése, a medrében találatott s találató csontok kövületek, a műtan s a munkásság által körülötte előállított tünemények, tudományos szempontból is érdemelnek vizsgálgódást és fáradságot.

Óhajtasaim egy része a Tiszára nézve már telyesült, a mennyiben gátrendőrség vagyon; s a munka folytonos vitelehez szükséges eszközökről gondoskodva van. — Az is

megtörtént, hogy a hajózást gátló akadályok elhárítása eránti intézkedés a szabályozási építési hivatalok teendőjévé vált, mit óhajtottam. De hátra van még mi az egész folyam menetén sok javítást hozna elő, hogy a közlekedés eszközei eránt is a szabályozási hivatalok befolyással legyenek az összes Tiszán, átjárás és kelés körül is figyelembe tartassanak a szabályozási nézetek.

Vége midőn ezen még a Táblabirói korban, Táblabirák lelkes pártolásával életre jött vállalat már egyes pontokon kívánt eredményt állított elő: a Táblabirói kezdeményezés világa elmulván a magas Kormánytól óhajtok egy intézkedést a megmentett árterületeken helyel helyel erdők nevelése tárgyában. Csak Társulatunk körében is, 30 egynehány □ mértföldön, ott, hol ezelőtt mocsárok, posványok, sások, nádak voltak, most csak ritka fű terem, valóban ritka helyt sűrűbb növényzet. Méltán haljuk itt ott panaszkodni, hogy égaljunk megváltozott, szárazabb természetüvé vált. A természetből magyarázható, hogy miért kerüli a termékenyítő esőzés árterületeinket, a kigőzölgést okozó tárgyak megszűntek, nincs mi a felhőket kiömlésre magához vonja. — De az egészség s a földek terméseiből élő állatok java is kívánja, hogy erdők legyenek. — Egyes apró birtokok sokat nem tehetnek, de legalább körül ültettethetik birtokaikat. A Községek pedig kormányi hatósági rendelet által is szoríttathatnának, hogy ott kívált, hol közös legelők vannak, alkalmas helyen erdőket ültessenek, az utak vonalát is két felől fákkal jelöljék. E fogná a megmentett árterületeket a még mostan is rajtok szinelő vadságtól, s a vidéket az alig felejtethető zordonságtól szelidebbé s hasznosabbá is tenni.

Hiszen óhajtom a rétöntözési s az árterületeket felüldítő s a közlekedés áldásait hozó csatornákat is, de ezek ennyi költségeink s a jelen idő oly sok igényei mellett a jövőnek tartathatnak fent, de az erdők a fák az árterületek eképp szelidítése valóban mielőbb életre jöhetne.

Mellékletek.

I.

Alább irt egyes birtokosok, és jelen nem lévő birtokosok képviselői, tekintetbe vévén azon végső inséggel fenyegető kártékony Tisza vize áradásait, melyek a közelebb lefolyt években rajtunk uralkodtak, az 1840. 10-ik, és 1844. 9-ik Törvény czikkeik paizsa alatt, és azoknak értelmében és szellemében, ezennel társaságba léptünk a végett, hogy a Tisza folyamát és annak mind a két partját, Tisza-Füredtől kezdve felfelé Tokajig — ideértve a Taktaközt is, valamint szintén a Hortobágyon lefolyó Tisza vizét Békés vármegye széléig — azon országos terv szerint, mely az általános Tisza szabályozására elkészült, és mely nmlgú Gróf Széchényi István úr, mint királyi biztos és országos közlekedési biztosság elnökének vezérlete alatt eszközöltetni készül, tisztelt királyi biztos ő exja elnöklété alatt majdan Pesten összevölendő képviselők által megállapítandó forrásokból szabályozni és rendezni fogjuk.

Költ Tisza Dobon 1845. october 9-én.

Gróf Andrássy Gyula sk.

Geneszy János sk.

Gróf Desewffy Móricz sk.

Drevenyák Ferencz sk.

Szikszay György sk.

Máriássy István sk.

Földvály Pál sk.

Zábrácsky Antal sk. a köz alapítványi

pladányi uradalom részéről, azonban

a nmlgú m. k. h. tanács jóváhagyása

lentartása mellett.

Zoltán János sk.

Eikstein Adolf sk. mint id. Almássy

József ur csödtömégére ügyelő vá-

lasztmány tagja, azon tömeghez tar-

tozó borsodi és zemplényi Tisza-

melléki jöszágokra nézve.

Fogtúy János sk.

Kürthy János sk.

Kovács Sámuel sk. mint nánási és

tedeji birtokos.

Décsi Borbély Bálint sk. mint Angyal-

bázi közbirtokos.

Biró Sándor sk.

Kovács Miklós sk.
 Teleki László sk.
 Czegléd József sk.
 Czegléd Lajos sk.
 Lente Pál sk.
 Sz. kir. ns. Debreczen városa részéről
 Reviczky Menyhért sk. Polgármer.
 Kovács Lajos sk. népszószóló.
 Méltós. özvegy Semsey Jóbné részéről
 Pusztay Lajos.

Elek Mihály sk. úgyis mint Elek Krisztina tőm. meghatalmazottja.
 Ónody Pál sk.
 Bónis Barnabás sk.
 Bekény Benedek sk.
 Papp Antal sk.
 Benyó Mihály sk.
 Bónis Károly sk.
 Kausay Dániel sk.
 Bónis Barnabás nevében is Bónis Sámuel.

III.

Jegyzőkönyve

a sz. kir. Pestvárosban egybegyűlt, s a Tiszavölgy vízi rendezésére alakult egyesületek 1846. év január 20-án s következő napjain tartott középponti ülésének.

Jelen voltak:

Elnök: gr. Széchényi István ő nmlga, mint az országos közlekedési biztosság elnöke.

Az országos közlekedési középponti biztosság részéről, mint ideiglenes tagok: Szentiványi Vincze, helyt. tanácsnok. Beöthy Lajos, helyt. titoknok. Vásárhelyi Pál, kir. hajózási felügyelő. Tasner Antal.

Ugocsamegye részéről: b. Perényi Zsigmond, főispán.

Beregi vízszabályozó társulat részéről: Lónyay János, b. t. tan. s főisp. helyettes. Bay György, alnádor. Lónyay Menyhért. Buday Sándor.

Szatmármegyei társulat részéről: gr. Károlyi György, főispán. Kovács Lajos. Gabányi Sándor. Kende Gusztáv.

Szabolcs felvidéki társulat részéről: Erös Lajos. Elek Pál.

Szabolcs alsóvidéki társulat részéről: gróf Andrássy Gyula. gr. Dessewffy Emil. Foghtűy János. Frank Antal. Gencsy József, kir. tan.

Ungi társulat részéről: gr. Barkóczy János. Győröcskei Mihály.

Zempléni társulatok részéről: hg. Brezenheim Ferdinánd, elnök.

„ *felvidékről:* gr. Vándernath Vilmos. Boronkay Albert. Lónyay Gábor.

Zempléni Bodroghözből: Szerencsy István, b. t. tan. főispán és kir. személynök. Szögyéni Imre.

Zempléni Hegyaljáról: Szabó Károly. Oláh Miklós.

Borsodi társulat részéről: Gencsy József, kir. tan. gr. Szápáry József. Pappszász József. Lipcsey Imre. Neppel Antal. Wodianer Samu.

Hevesvárosi társulat részéről: b. Orczy György. B. Bánffy Pál.

Békésmegyei társulat részéről: gr. Károlyi György, főispán. B. Wenkheim Béla. B. Wenkheim László.

Csongrádmegyei társulat részéről: gr. Károlyi György, főispán. Wöber György. Bauenfreind Ferdinánd. Halácsy Miklós. Palásthy József. Boros Samuel. Sipos Gábor, mérnök. Szabó László.

Jász-kun-kerületi társulat részéről: Kálmán Sándor. Illésy János. Vágó Ignác. Pethes Mihály. Bedekovics Lőrincz, mérnök. Péter Imre, mérn.

Bácsmegyei társulat részéről: Latinovics Károly. Győry János a Tiszán inneni kir. koronai szab. kerület részéről.

Torontálmegyei társulat részéről: b. Gerliczy Vincze. Gr. Batthányi Imre, b. t. tan. főlovászmester s főispán. Marczibányi Lőrincz, kir. tábl. ulnok. Marczibányi Lajos. Csernovics Péter. Jeszenszky Károly. Hörman Keresztély.

Váczi püspökség részéről: Bubla Ágoston.

Kir. kincstári uradalmak részéről: Munkácsy János. Fluck János. Csörgő Antal. Horváth Sándor. Szeles Mihály.

Nagy-hikindai kiv. kerület részéről: Izákovits Sándor. Dilber István, mérnök.

Egri káptalan részéről: Ferenczy Antal.

Első ülés januar 20-án.

1. Elnök ő nmlga a szép számmal egybegyült vidéki képviselők egyetemet szíves örömmel üdvözölvén, előadja, mikép a nagyszerű válalatra egyesült társulatnak ez alkalommal teendői iránt előkészítésül egy közelebb megjelent röpiratban tevő le nézeteit. E röpirat a képviselő-testület kezében van, s ezért fölhívja a gyülekezetet az abban kijelelt egyes kérdéseket tárgyalás alá venni.

Mire zempléni képviselő Szerencsy István ő nmlga az egybegyült tiszavölgyi képviselők egyhangu örömét, s az elnök ő nmlga személyéhez kötött reményeit az összes gyülekezetnek, melegen tolmacsolván — elnök ő nmlgát hívá föl a kiindulási pontok részletes kiemelésére s a tárgyalandó kérdések egyenkénti kijelelésére.

2. Elnök ő nmlga, mielőtt a tárgyalás tetteleg megkezdetnék, szükségesnek látja a gyülekezet jegyzőkönyvének szerkesztésére jegyzőt a gyülekezet köréből kijelelni, sőt ha jónak véli a gyülekezet, olykép megválasztani, hogy az egy később folytonosan munkálódó központi választmány állandó jegyzője legyen.

Az egybegyült képviselők azonban nem tartják ezen gyülekezetet forma szerint még alakultnak, mire nézve semmi állandó intézkedésbe bocsátkozni nem kívántak. Ehez képest határozzák

a) Hogy elnök ő nmlga előlülése alatt egy a vidéki társulatok elnökeiből álló választvány vizsgálja meg a vidéki társulatok megbízóleveleit, a képviselők megbízatása körét, hogy az egyetemi gyülekezet saját tehetőségének körét biztosan kijelelni képes legyen. Ezen választmány egyszersmind figyelmét oda is kiterjeszteni megbizatik, hogy ha a Tiszavölgy valamely szabályzandó részén még eddig társulat nem alakult volna, erről a középponti egyesületet értesitse, hogy annak létrehozása iránt a czélszerű lépések megtélessenek.

b) A középponti egyesület ez alkalommal tartandó üléseinek följegyzésére s a jegyzőkönyv ideiglenes szerkesztésére szatmárvidéki képviselőt Kovács Lajost bizza meg.

3. Szóba hozatván elnök ő nmlga által az ülések nyilvánossága iránt szükséges szabály, ő nmlga kifejtő, miszerint e gyülekezetnek sem czélja sem oka nem lehet a nyilvánosság őrszemeit kerülni, sőt inkább ohajtandó, hogy a haza egyeteme ezen egyesület munkálkodásának

eredményeit s fokenkénti kifejlődését ismerje; nem tekintve mindazáltal még azon körülményt is, hogy ezen egyesület tisztán magántársulati alakban áll, e mellett fontos tekintetelt érdemel a gyülekezetnek azon helyzete is, miszerint még most semmi kimerített terv nem létezik, következéleg az egyesületi üléseknek még most nemcsak természetöknél s rendeltetésüknek, de jelen helyzetöknél fogva is oly körüeknek kell lenni, hol a megbízott képviselők tartózkodás nélkül önmagokban tanácskozhatnak. Mire

Méltányolván a gyülekezet az elnök ö nmlga nézeteit, jelen körülmények közt szabályul állítá föl, hogy a gyülekezet üléseiben a képviselők testületén kívül csak azok jelenhessenek meg, kik mint szakértők vagy érdeklettek a társulatok által elnök ö nmlgának bemutatva, a megjelenésre általa fölszabadíttanak.

Második ülés Január 22-én.

4. Elnök ö nmlga tudósítja a gyülekezetet, hogy a megbízólevelek áttekintésére kirendelt választmány küldetésében eljár s a gyülekezeti tagok lajstromát elkészíté. Ennélfogva a jegyzőkönyv hitelesítését s a megkészült lajstrom felolvasását tűzi ki.

Mire az első ülés jegyzőkönyve hitelesítettén s a lajstrom felolvasatván, miután abból az tűnt volna ki, hogy az alakult vidéki társulatok képviselőin kívül a gyülekezet tagjai közt egyes kerületek, uradalmak megbízottai is jelennek meg: ennek jövőendőbeni meggállására elvöl állittatik föl,

hogy a középponti gyülekezetekben ezentul csak a vidéki társulatok forma szerint megbízott képviselői vehetnek tetteleges részt, fennmaradván az illető uradalmaknak magokat azon vidéki társulathoz csatolni, hová vízrendezési tekintetben tartoznak s melytől érdekltségök tekintetében sem válhatnak el.

5. Elnök ö nmlga ekép a gyülekezetet alakultnak nyilvánítván, előterjeszti, mikép legczélszerűbbnek látná az elintézésre várakozó nagyszerű kérdések elhatározásában előkészítésül választmányilag járni el. Mire nézve most egy választmányt vélne kijelelendőnek, melynek megbízása lenne a vízrendezési előmunkálatok megtekintése, a kiállítási eszközök megszerzésére kívántató módok kijelelése, a végrehajtási rend kidolgozása, sőt még mindazon szellemi segédeszközök kifejtése is, melyek e nagyszerű vállalat kapcsolatában fölmerülnek.

Ehez képest határozatott:

Kiküldetik egy választmány, elnök ö nmlga előlülése alatt, melynek tagjai lesznek:

Szentiványi Vincze, h. tan. mint alelnök; a gyülekezet rendes jegyzője, Vásárhelyi Pál, Tasner Antal.

Ezen kívül minden vidéki társulat egy tagot választ; a zemp-léni egyes társulatok felszabadíttván, hogy különkülön egy tagot nevezhessenek a választmányba.

Végre a kikindai kiv. kerület, kir. kincstári uradalmak együtt, egri káptalan, és váci püspöki uradalom egyegy tagot csatolandnak a választmányhoz.

Igy alakíttatván meg a választmány, meghagyatik, hogy megtekintvén a Tiszavölgy szabályzásának alapjául eddig készült vízmérnöki előmunkákat, a segédeszközök meghatározása és megszerezhetése módjáról készítsen kimerítő véleményt. Figyelmét továbbá oda is terjeszse ki, hogy, menyiben a végelhatározás joga a formaszerint alakítandó közelebbi nagy gyűlésnek hagyatik fen, a társulatok uniformis rendezésére nézve mindazt, minek elintézése haladékat nem szenved, készitendő javaslatában kimerítse. Szóval, kísértse meg olyszerű vélemény kidolgozását, melynek utmulatása szerint a létező körülmények közt a tiszaszabályozási ügyet azon karba lehessen helyezni, hogy nemcsak egy lépéssel tovább haladni, de a szabályozás munkájához tetteleg hozzá fogni minélclébb lehessen.

Harmadik ülés januar 26-án.

6. Elnök ö nmlga megnyitván az ülést a fenebbi pontban megbizott választmány jelentését tüzi ki tanácskozás tárgyául.

E választmányi jelentés itt következik :

Tisztelt gyülekezet!

Folyó év januar 22-én tartott ülésből kiküldetve levén a Tiszavölgy ezélbavett szabályozását érdeklő minden kérdések felől előkészítésül véleményt adni, megbizásunkban eljártunk s tanácskozásaink eredményét alább következő javaslatban van szerencsénk benyújtani.

Mielőtt azonban annak részletes birálatába bocsátkoznék a tiszt. gyülekezet, szükségesnek látjuk eljárásunk eredményeinek igazolására következőket megjegyezni :

Széltekinténk a téren, melyre állitva vagyunk ; s mérlegelve minden körülményeket nem lehet nem látnunk, mikép mindazon bizodalmat gerjesztő szándék mellett, mi kormányunknak a Tiszavölgy szabályozására intő fölhívásában s a költséges előmunkálatok felsőbb megrendelésében nyilvánul ; másfelől mindazon férfias készség s általános buzgóság mellett, melyel eme fölhívás az érdekelt vidékeken fogadtaték s mindenütt hő pártolással ápoltaték, minek egyik elmagyarázhatlan jele a szép számban egybesereglett képviselők gyülekezete, mindezek csak reményekre nyujtának a választmánynak kilátást, semmiesetre pedig nem adhattak még elegendő felbátoritást, hogy azon ügyet, melynek sikeréért anyi kebel hön buzog, a eselekvés mezejére mielőbb átvezethesse. Hozzájárult ehez még azon aggodalom is, mely nem csekély figyelmet érdemlőnek mutatkozik, miszerint a vidéki társulatok helyenként már huzamos idő óta megalakitva, mozoghatásuk irányát e gyülekezet végzéseitől várják, s méltó a félelem, nehogy a meszszeágazó társulati gépezetnek hosszas veszteglése vagy lassu megindulása kifárasztza a várakozásban elszibbadó tagokat s lankadásra sülyeszze azon buzgóságot, melyhez a közhazának anyi reményei méltán csatlakoznak. — Adja hozzá végre mindezekhez a tiszt. gyülekezet azon végkörülményt, hogy mérlegbe vetve a tehetőségi kört is, melyben a képviselők testületének az elejökbe szabott utasításnálfogva küldöik legjobb szándéka mellett most mozognia

lehetett, úgy találtuk, hogy a kiszabott körben oly valamit, mivel közelebb-ről ügyünket a cselekvés mezejére vihetjük, tenni egyáltalában képesek nem vagyunk.

Éreztük ellenállhatlanul, hogy tennünk kell határozó lépést most, vagy tán soha. Ezt követelé tőlünk önéletünk, s azon szellemi ragaszkodás, melyet hazánkfiaiban ez ügynek megnyerni kikerülhetlen szükség gyanánt állott előttünk.

Ily helyzetben, hol enyi ellenkező körülmények levivásán kelle életet adni az ügynek, melynek sikeresítése kezeinkbe téteték le, nem vala más ösvény előttünk, mint megóva küldöink csatlakozási s rendelkezési szabadságát, eltérni azon ösvényről, hol mint képviselők álltunk, s egyéniségünket vetve a mérlegbe, saját birtokainkat nyújtani biztosítékul addig is, míg küldöink tiszta szándékunkhoz s buzgóságunkhoz mért cselekvéseinkhez kétségbevehetlenül csatlakozni fognak.

Igy lön tiszt. gyülekezet, hogy az ügy azon térre téteték át, hol mi már mint vidéki egyesületek képviselői többé nem állhatunk, de állunk úgy egyénileg, mint a Tiszavölgy szabályozására alakult társulat; mert csak így mutatkozott előttünk a lehetőség, hogy e jelen év nagy-szerű törekvéseinkre nézve elveszve nem leend.

Meg vala így vetve az alap, megtéve az első lépés, melynél megállanunk nem lehele. Mert ha e gyülekezet a megszszeterjedő társulati gépezetet anyira legalább nem műszerezi, hogy a további mozoghatás lehetővé váljék; az egyes részek szükségképeni vesztéglésében az egésznek élete el van fojtva. Be kelle azért ereszknünk a műszerezés azon kérdéseinek eldöntésébe, mely nélkül a további mozoghatás az elfogadott egyesületi téren lehetellen lett volna. Gondosan ovakodtunk azonban mindazon kérdések mostani eldöntésétől, melyeknek meghatározása későbbre halasztható; kötelességünknek érezve a formaszerint még csak ezután alakulható vidéki társulatok tehetőségének s befolyásának minéltágabb tért fenmagyni.

Ezeknek előrebocsátása után az alulirt választmány kiküldetésének megfelelni ohajtvá, mielőtt annak különböző részleteibe bocsátkoznék, a fenforgó esetben célhoz vezethető működési módok között kívánt széttekinteni, s azon alakot igyekezett föltalálni, melyet magára öltetni kell azon ügynek, mely itt küldöinek szeme előtt lebeg, a végből, hogy a sikerhez nem csupán hiu remények, hanem józan számítás szerinti valószínűség is mutatkozzék.

Ezen tekinteteken indulva, a választmány figyelmének mintegy önként és magától, a századnak, melyben élünk, legjótékonyabb szülöttje, az egyesületi szellemre, s azon erőre kelle irányulnia, melyet ez méhében hord, valahol csak oly tárgyakra alkalmaztatik, melyeknek természetle a működés ezen nemével benső ellentétben nem áll. Ilyen tárgynak tartja a választmány teljes joggal a Tiszavölgy rendezését; mert akár azt tekintsük, hogy a válatat nagyszerűsége az egyesek erejét meghaladja, míg az általa érintett érdekek szétágazása sikeres magánműködést lehetlenné tesz; akár pedig arra figyelmezzünk, mikép honunk körülményei között s ily célokra fordítható országos közjövödelmek hiányában, jelen válatat nem hasonlítva egyéb közlekedési eszközök, mint vasutak vagy csatornákhöz, arra sem nyujt kilátást, hogy nyereszknedő tőkék

foglalkozási mezeje lehessen; ezekből meg kelle győződnie a választmánynak, hogy ez úgy az egyesületi munkásságnak legsajátabb tere; sőt ez egyedül azon út, melyen a cél elérhető volna, még az esetben is, ha az ország pénzügyi s teherviselési viszonyai már czélszerűleg el voltának is rendezve. Ugyanis a vizek által elborított földek birtokosainak pénzerejét igénybevenni, a közállománynak azon szerencsésebb helyzetben is mulaszthatlan feladatai közé tartoznék; ha csak a nép egyik osztályának vagyonságát a másiknak rovására előmozdítani nem lenne szándék. S ha ez így van a miénknél kifejtettebb állapotokban; mennyivel természetesebb, hogy hazánk mostani helyzetében nem csupán azoknak, kiket a dolog közvetlen érdekel, pénzerejét, hanem azon erkölcsi és szellemi erőt is lehet sőt kell használni, mely több egyenlő érdekek szövethatásként rejlik, s melylyel, ha az kellő alkalmazást nyert, sem hataly sem eredmény tekintetében a közállományi működés felérni nem képes.

Ily elvekből kiindulva nem tétovázhat alulírt választmány kimondani, miszerint a fenforgó ügyben a társulati működés azon emeltyű, mely kellőleg alkalmazva, bizonyos sikerhez vezethet.

És midőn a választmány a társulati eszme miképeni alkalmazhatását venné vitatás alá, fölmerült azon kérdés is, mily eljárással szerzessék meg az egész vállalat végrehajtására megkívántató pénzeszveg, és ez mikép kezellessék? Mely alkalommal minden idevágó körülmények gondos megfontolása után, egyetemes meggyőződésként következőkben állapotott meg a választmány.

Annak előleges kijelentése után, hogy a Tiszavölgy, rendezése alatt ezen választmány azon folyókat és mocsárokat is érti, melyek a Tiszával közvetlen kapcsolatban állanak, el lön ismerve mindennek előtt, mikép a kérdésbenforgó nagyszerű czélt hasonlólag egyéb gyakorlati feladatokhoz máskép nem erhetni el, mint ha a siker minden kellékei előre megszereztetvén, a szükséghez képest minél-czélszerűbben el is rendeztetnek.

Mi már e kellékeket illeti, azokat következőkben találhatni fel:

1-szor a szükséges pénzerő előállításában, 2-szor czélszerű műtani terv létezésében, és végre 3-szor a célnak minél inkább megfelelő végrehajtási rendszerben.

Figyelmezve az első kellékre, következő nézetekben pontosultak a vélemények:

1) hogy a Tisza kártékony árszámlájának korlátozására irányzandó munkálatoknak nem kellene kirekesztőleg az érdeklött birtokosok költségére történni, mert a) ezen folyam az ország kereskedelmi és közlekedési fővonalainak egyikét képezvén, rendezésének költségei a hon lakosainak csupán egy részére méltányosan nem háríthatók. b) mert az ország száraz közlekedéseinek megmentése, s jobbkarba helyezése a vizek árszámlájának korlátozását feltételezi, e felett a közállomány ezen munkálatok által stratégiai, közegészségi és általános közjóléti tekintetben közvetve érdekelve van; c) mert különösen a kir. kincstár, a sóból eredő jövedelmeit tekintve, mennyiben ezen munkálatok a folyam hosszát nevezetesen megrövidítnek, nem megvetendő költség megtakarításra

nyervén kilátást, ebből az ország lakosaira is nevezetes haszon hár-molhatnék, — minélfogva

2) az a választmány véleménye, hogy a felemelt sóári pénztár-ból adandó segedelem kieszközlése már annálfogva is kísértessék meg, mert ez az ország törvényei által ily közczélokra rendeltetett, és mivel a célbavett vállalat mellett az ország igen tetemes része az elsorolt te-kinteteből közvetlen érdekeltetik; és annakfolytán

3) közös lőn arra nézve is a meggyőződés, hogy ő cs. kir. felsé-génél a közállománynak mint ilyennek, a mondott költségekben az igaz-ság és méltányosság arányabani részvéte, alázatosan és haladék nélkül kikérendő; — hogy

4) továbbá igénybeveendő az illető törvényhatóságoktól azon természetbeni közmunka, melyet a törvények vagy általában vagy amenyi-ben a célbavett rendezés által urberi földek is mentesíttetnének az ár-vizektől, ily czélokra fordíttatni engednek; s hogy mindezeknél fogva

5) noha ezeket tekintve az árvizeknek kitétetett földterületek birtokosait csak azon költség viselése illetheti, mely a közállományi részvéten s a törvényengedte közmunkák használatán felül még fen-marad, mindazáltal a választmány ingatlan meggyőződése szerint a Tisza-völgy rendezése mind a partbirtokosoknak mind az egész hazának anyira érdekében fekszik, miszerint az még azon esetben végrehajtandó lenne, ha a felebbi 2-dik pontban foglalt kérelem, hő reményeink ellenére, foganatlan maradna.

A költség előállítására nézve mindenekelőtt az derült ki elvitáz-hatlan igazsággént, hogy miután ezen csupán több éven át végbevihető munkálatoknak minden esetre tetemes költségeit, ugyanazon idő alatt a partbirtokosoktól beszédni azért nem lehet, mert így részükről tetemes előleges fizetésekre volna szukség; ezeket pedig, mielőtt nem tudatik, mily arányban részesültek egyesek a vállalat hasznáiban, igazságosan az illetőkre kivetni nem lehetne, és a költségek beszédése az érdekelt vidéknek nagyrészből a vizek kártékonysága által okozott pénzügyi állása miatt felette nehézzé válnék: ezeknél fogva oly módokról szukség gondolkozni, melyek a megkívántató költségekről rendelkezhetes tisztítási és folytonos lehetőségét egyrészlől magukban foglalják, másrészlől pedig az érdekelt birtokosokat azon jótékonyságban részesítsék, miszerint ezen költségeket több évre felosztva s a célbavett munkálatok sikerének élvezése közben téríthessék meg.

Midőn az eszmefejlődés ezen során, a választmánynak önként azon ut ajánlkoznék, mely a dolog ily fekvésében mint a szükséges pénzérő megszerzésének legcélszerűbb módja tűnik föl, t. i. a kölcsön-vétel, egyszersmind abban központosultak a nézetek, miként e kétség-kiul legcélszerűbb eljárásnak megkísértése, tekintve az általános tap-pasztalást, bizonyos sikert csak azon esemben ígér, ha a keresendő hite-lező nemcsak azt látja, miként tőkéjének visszafizetésére elegendő va-gyonnal felruházott birtokosok kötelezvék, hanem egyszersmind a tőke és illetőleg járulékaiknak pontos vissza- és megfizetése kellőleg bizto-sittatik. Mely meggyőződés nyomán közös lőn arra nézve az értelem, hogy ezen a közállománynak anyira érdekében fekvő vállalat ő cs. kir. felsége legkegyelmesebb partolására méltán számíthatván, mindenekelőtt és

haladék nélkül ő felsége alázatosan megkérendő, miszerint az összes munkálati költségeknek az érdeklött birtokosokat illetendő részletét, a tőkének a létező törvénybeni biztosítása mellett, melynek sikeresítését a tiszavölgyi egyes társulatok önvállalkra venni készek, atyáskodó indulatához képest kedvező feltételekre, vagy a kir. kincstárból előlegeztetni, vagy legmagasb eszközlése által kegyelmesen lehetővé tenni méltóztas-sék, hogy azt valamely közintézeti pénztárból megkaphassák. Mely eljárasmód anyivalinkább ajánlható, mert köztudomásunkra jutott azon körülmény, hogy a mult nyáron Budán tartatott tiszaszabályozási tanács-kormány egyenesen kormányi fölhívás következtében tartatván, az ez idő óta keletkezett szabályzati társulatok is épen azon mozgalomnak lőnek eredményei, melyet ezen kormányi lépés indított, és az ősszel a Tiszához kiküldött kir. biztos is halát érdemlőleg folytonos életben tartott.

Miután azonban nem titkolhatta el azt sem maga előtt a választmány, hogy ezen lépéseknek sikere, bár bizodalmasan reményljük, mégis bizonytalan: abban általánosán megállapodtunk, hogy a legfelsőbb helyen teendő lépéseknek nem reménylett sikeretlenségétől az ügy semmi esetre ne föltételeztessék, sem hosszu időre ne halasztassék, hanem ez esetben a kölcsönvétel utja ő felségének ekkor is kikérendő kegyes közbejövetele mellett magán-tőkepénzeseknél lenne megkísértendő.

És ezen eszmék fonalán megpendült a kölcsönzésnek azon neme is, melyet törlesztő kölcsönnek szokás nevezni, és mely abban áll, miszerint bizonyos kamat évenként fizettetvén, abba a tőketörlesztési részlet is befoglaltatik, és ekép a tőke meghatározott évek folytán kamatos-tól együtt végkép elenyészik. De figyelembevève, hogy, ha ezen kamatláb a rendesnél és törvényesnél magasabbra vagy csak a törvényesre határoztatik is, hason esetekből merített tapasztalás szerint legalább 25—30 évig kellene az illető birtokosoknak egyfolytában fizetni, miáltal a tőkét majdnem kétszeresen térítenék vissza; figyelmeztve másrésről arra, miként a világ pénzviszonyai közt, a törlesztést bele értve, a törvényesnél alacsonyabb kamatláb eszközléséhez remény épen nem mutatkozhatnék, mely esetben is még mindig legalább 30 évig tartó fizetés volna válandó, ez maga pedig az illető birtokosakra azért nem volna igazsággal kivethető, mert csak a vízmunkálatok bevégezte után tűnik ki a megmentett föld mennyisége és minősége, mi a költségkivetés alapját teszi: ezekből indulva, az a választmány meggyőződése, hogy a törlesztési kölcsön utja az esetre fenhagyatván, ha ő felségénél teendő lépések sikeretlenek volnának, most mindenekelőtt oda irányzandók minden törekvések, hogy ezen ügynek ő felsége kegyelmes pártfogása nyeressék meg; és a szükséges pénzerő olymódoni kieszközlése megkísértessék, mely az érdeklött birtokosok minélkevesebb terheltségével járjon. Már pedig ily jótékonyságban senki könnyebben és bizonyosabban nem részesítheti a birtokosokat, mint a királyi felség, kinek a haza virágzásával és javával párosult öndicsősége és érdeke, a tiszavölgyi-rendezési ügynek kegyelmes gyámolítását, mint a kormányzási gondok egyik legmél-tóbb tárgyát jelöli ugy is ki.

Attérvén ezután a siker felebb említett kellékeinek másodikára, t. i. a műtani terv kérdésére, érezte a választmány, hogy a vállalat megkezdése hosszabb időhalasztást nem szenved; s miután vele a nm. Hely-

tartó Tanács rendelkezéséből készült tiszaszabályozási tervek és költségvetések közöltettek, és hálás köszönettel vétettek volna, ezek iránt abban jelenti ki megállapodását, hogy ezek most, a melékfolyamokra nézve később előterjesztendőkkel együtt, a szabályozás alapjául vétessenek ugyan, de kihallgatván s vizsgálat alá vétén előbb az érdekelt vidékek s birtokosak lehető észrevételeit, a végrehajtással megbizandó testület által kijelelt sorban, a körülmények és kifejtett eredmények által parancsolt módosításokkal lesznek eszközlésbe veendőek. És e helyen még csak azt jegyzi meg a választmány, hogy miután ezen említett tervekben az tűnik ki, miszerint a Tisza vizének hajózhatási célból kívánatos rendezésének terve Tisza-Ujlaktól fölfelé ide be nem foglaltatott, ezen hiány minélelőbb kipótolassék.

A siker harmadik kelléke, t. i. a végrehajtási rendszer kerülvén taglalás alá, kitűnt mindenekelőtt, hogy ennek kétrészre kell elkülönöztetni, mint t. i. szorosan a műtani tervek, vagy azon intézkedéseknek végrehajtása forog kérdésben, melyek az egész váalat sikeresítéséhez megkívántatnak. Az elsőt illetőleg azt tartja a választmány, hogy ezen feladat czélszerű megfejtése föltételezi 1-ször egy a szükséges technikai képzettséggel és ügyismerettel felruházott egyén megválasztását, kire a mondott terv végrehajtásának fővezérlete teljes megnyugvással bízathatik, — 2-szor a végrehajtásra szükséges pénzerő folytonos készenlétét, és 3-szor mind magának a technikai ügyvitel belső műszerezésének czélszerű elrendelését, mind pedig azon viszonyoknak és kapcsolatoknak szabatos és összszevágó rendezését, melyeknek a technikai ügyvitel vezére és a váalat igazgatásával megbizandó testület közt fenállaniok kell.

Tekintve már azon intézkedéseket, melyek az egész váalati szerkezet czélszerű mozgására nézve megkívántatnak, tagadni nem lehet, hogy a végrehajtásnak kellő hatályosságot adni csak úgy lehet, ha az többfelé nem árazik, hanem egy személyben központosul: ezen elvnek követése a Tiszavölgy szabályozásánál kikerülhetetlennek látszik, miután mind a tárgynak magának szövevényes volta, mind az általa érintett érdekek szerteágazása, tömérdek nehézségeket gördít, melyeknek ki-egyenlítését csak úgy reménylhetni, ha a végrehajtás egységén és velejáró hatályán törik meg mindazon akadály, szövevény és bonyodalom, mely az úgy kíséretében fölmerülhet.

De valamint a végrehajtásra nézve a felelősséggel egybekötött egység eszméjét tartja a választmány a Tiszavölgy szabályozásánál legczélszerűbbnek, úgy azt a minek végrehajtatni kell, egy állandóan létező s a szükséghez képest időről időre összezejövő testület tanácskozásaiban s ezekből kiemelkedő végzéseiben határozatná el, mert bizonyos nem csak az: hogy ily uton az érdeklettek megnyugvását sokkal biztosabban elérhetni, hanem az is, hogy ellenkező eljárással nem volna lehető sem ezen szövevényes szerkezet rendes mozoghatása, sem pedig mindazon előre nem látható körülmények iránt intézkedni, melyek a több évig el-tartó váalatnak kivitele közben előfordulhatnak. És az ügyvitelnek ezen módja mellett a választvány megemlíti még azon gyámolítást is, melyet az ország megyéitől bizodalmasan várni a társulat feljogosítva volna; és minek előforduló esetekbeni fölkérése és sikeres használata lehetlenné

válnék, ha a társulat belső elrendezése az egységi összehangzás és központosított munkásság biztosítókaival föl nem ruháztatnék.

Mielőtt már a teendők elsorolását megkezdené a választmány, előlegesen azon kérdést intézte magához, vajon ezen itt Pesten össze-sereglett gyülekezet alkotó elemeit tekintve olyan-e, mely magát képesítenék érezhetné, akár a szükséges pénzerő megszerzésére nézve oly lépést tenni, mely a távollevő birtokosokat kötelezhetné; akár pedig határozottan és végképen megállapodni azon szerkezetben, mely ezen ügy sikeresítésére nézve a választmány meggyőződése szerint szükségesnek mutatkozhatnék. Mely kérdésekre nem vala képes a választmány határozott igennel felelni. Ugyanis meggyőződött arról, hogy egyrésztől sem a több vidékeken keletkezett társulatok még kellőleg elrendezve és szabályokkal felkészülve, sem azok küldöttei a felebbi czélokra kívántató meghatalmazásokkal ellátva nincsenek; más résztől pedig ha volna is, azzal már minden akadályt elhárítottak gondolni nem lehet, mert habár a létező törvények kijelelik is az e tárgyban követendő ösvényt, és a működés biztossága legfőképp azon sanctioiban található is föl, mely ezen törvényekben foglaltatik; de miután a válatat kivitelének legczélszerűbb útja, mely a választmány meggyőződése szerint sikerrel kínálkozik, t. i. az egyesületi út, s a szükséges pénzerőnek kölcsönvétel általi megszerzése azt föltételezi, hogy elegendő vagyonnal felruházott birtokosak kötelezzék magukat, és így az adott szó szentségébe helyezhető bizodalomnál fogva alapos kilátás nyíljék arra, hogy az idevágó törvényekben kijelölt per útjához folyamodni minélkevesebb esetekben leendő szükség; e bizonyosság s az egyesületi működéshez csatlakozó erő megszerzése és kieszközlése természetesen azon érdekelt birtokosoknak, kik e válatban tényleges részt venni kívánnak, vagy személyes vagy legalább e végre meghatalmazott küldötteik által jelenlétét igényli. Mely nézet alaposságát támogatta még az is, hogy az országnak idevágó törvényei világosan azt rendelik, miszerint az ilyen vízi munkálatok költségei azok rovására történjenek, kik azokból hasznot látnak, mely körülményre figyelmeztve, teljes joggal lehet reményleni, hogy az érdekelt birtokosak tudva, mikép ha a válatathoz nem járulnak, a fenálló törvények súlya mellett egyszerre fog lehetni rajtok azon pénzösszeget megvenni, mely a munkálatok költségéből rájuk esik, a nélkül, hogy ebből az ügynek ártalmára válható késedelem következne, önérdekeknél fogva is sietendnek csatlakozni oly társulathoz, mely által azon jótékonyásban részesülhetnek, hogy minden esetre fizetendő tartozásaikat több évi részletekre osztva, könnyebben és a munkálatok sikerének élvezése közben téríthetik vissza.

Nem látja ezek szerint a választmány lehetőnek, hogy ez alkalommal már minden ügy elintéztessék, miszerint állítani lehessen, hogy a válatat már műszerezve van, és csak a szabályzati munkának tétleges megkezdése van hátra; de másrésztől úgy vala meggyőződve, mikép a tisztelt gyülekezet vétene hivatása és azon érdekek ellen, melyeknek képviselőjéül magát tekintheti, ha a tárgy kifejezhetlen fontosságát és halaszthatlan sürgetőségét szemelől tévesztve, csak egy pillanatig is késnék kilépni a cselekvés terére, és mind azokat most mindjárt előkészíteni, mik a fen elősoroltak szerint annak külön ágaira nézve

minden esetre elkerülhetlenné mutatkoznak. Minek gondos megfontolása után nem kételkedik a választmány, hogy ha azok, kiket a dolog érdekel, kellő erélyt fejtenek ki, a gyülekezet legközelebbi özszejövetelének alkalmával, — az egész ügy viteléhez megkívántató szerkezetet műszerezni, s még ezen folyó-évben a szabályzati munkák megkezdésére által menni lehetend. Ezen ohajtott eredmény azonban legfőképp attól föltételeztetik, nyílik-e kilátás most mindjárt a szükséges pénzösszeg megszerzéséhez, mi ismét attól függ: valjon kívánják-e az érdeklött birtokosok közül anyian a rájuk háránlandó költségeknek lefizetésére kötelezni magukat, s valjon hajlandók és képesek-e ezek oly pontos fizetési és pénzkezelési rendszert behozni, menyire és amilyenre szükség van, hogy a keresendő hitelező magát teljesen biztosítottnak érezhesse? Föltételeztetik továbbá attól, valjon a tiszavölgyi válatat végrehajtó orgánjai, mindezekre támaszkodva, az egész szerkezetet mozgásbahozni és abban megtartani, egyszersmind pedig a szükséges pénzerő megszerzésének ügyét sikerhez vezethetni képesek-e? Ezeknek nyomán multhatatlannak tartá a választmány mindenekelőtt 1) figyelembe venni azt, mi pénzszerkezési célból most mindjárt megkívántatik a siker lehetővételére; 2) azt, mi a szabályzati válatat kivitelével megbízandó testületet s annak végrehajtó organumát tárgyzadó, és 3) azt, mi a műtani terv életbeléptetését illeti.

Miöhezképest a teendők sorát következőkben foglalja a választmány.

1. Jelentessék ki határozatilag, hogy a Tiszavölgy szabályozásának fogalmába nemcsak a Tiszának, hanem a vele közvetelt vagy közvetlen kapcsolatban levő folyók, s általa okozott mocsárok s kiöntéseknek rendezése, korlátozása s illetőleg lekapcsolása, nemkülönben az egész tiszavölgyi vizszerkezetnek bármintmü hasznosítása is befoglaltatik.

2. Határozatként mondassék ki, hogy az itt Pesten jelenlevő tiszavölgyi birtokosok, *Tiszavölgyi Társulat* cím alatt magukat megalakítják.

3. Készitessék egy szerződvény, melynek erejével ezen testület tagjai egymás irányában következőkép kötelezik magukat.

a) A Tiszavölgy rendezését mind az árvizek korlátozása mind a hajózás előmozdítása tekintetéből, a kormány felhívó lépései, úgy a honnak közös, magunknak pedig közvetlen érdekei által ösztönöztetve, tűzvén ki célul, mindent, mi tehetségünkben áll és szükségesnek mutatkozik, öszszehangzó és közértelnü s központosított működéssel elkövetendünk, hogy ezen nagyszerü célt, karöltve és vállvetve a kormány-nyal, elérhessük, s az e végből szükséges munkálatokat mielőbb megkezdhessük.

b) Leköteleztük magunkat, hogy az ország törvényeinek, jelesül az 1836. 1840. 1844-diki és egyéb idevágó törvényezikkek alapján a Tiszavölgy rendezésének költségeiből reánk a nyerendő haszon arányában esendő pénzösszegeket, pontosan és multhatatlanul fizetendjük. Továbbá nyilváníjuk, mikép arra fogunk törekedni, hogy ezen kötelezéshez és szerződéshez minél több érdeklött birtokos járuljon; — fentartván magunknak, hogy úgy a fizetni vonakodó lekötelezetteknek, mint a jelen szerződéshez járulni vonakodókon, de a célbavett munkálatok után

bármilyen haszonban részesülendőkön, magunkat kármentesítendőők, az illető költségeket a törvény értelmében megveendjük. Kijelentjük s megállapítjuk végre azt is, miszerint ezen kötelezéshez járulni vonakodókat azon előnyök és jótékonyságokban nem részesítendjük, melyek a vállalkozókra s lekötelezettekre a kormány hozzájárulása, részvéte, előlegezése vagy bármilyen kedvezményei által háramolhatnak, vagy a vállalkozók egyéb intézkedései folytán akármely oldalról előállhatnak.

c) Feladásul tüztük ki magunknak a tiszavölgyrendezés költségeinek az érdeklettek nézve minélkedvezőbb föltételek melletti megszerzése céljából mindent, a mi tehetségünkben áll, elkövetni.

d) Kötelező-szabályként tüztük magunk elibe oly szerkezetet adni azon testületnek, melyre az egész szabályzási műtétel végrehajtásának bizatnia kell, miszerint az érdekek kellőleg képviselve legyenek, s a végrehajtás hatálya és egysége, másrészt a pénz hű és rendes kezeltetése, úgy a megtérítendő költségek igazságos kivetése s rendes beszédésének biztosítása mellett, az illető birtokosok méltányos várákozásainak megfelelő, és az egyesületi működésnek életföltétele, t. i. a társulati ügynek önmaga által kormányzása, alkalmazva legyen.

e) Előleges feladásunknak tekintjük legközelebbi önszszjevetelünk alkalmakor egy igazságos költségviselési kulcs kidolgozását venni munkába, s az e fölötti tanácskozásokat akkor minden esetre helytfoglalandóknak, már most előre azért tüzzük ki, mert reményljük, hogy addig ezen szerződéshez számosan járulandnak, kik küldötteik által ezen, minden érdek és körülmény tekintetbevételét s mérlegezését igénylő ügy elintézésében részt vehetendnek.

f) Kötelező-szabályul tüzzük magunk elibe a kulcsmegállapításba oly rendelkezéseket fölvenni, melyek által minden igazságtalan terheltetés mellözve az egyesekre hárámlandó terhek megszabásában, a munkálatok sikerei után mutatkozó eredményekhez képest a netalán méltánytalanul teljesített fizetések kiigazításának és illetőleg megtérítésének helye legyen.

4. Miután kételkedni sem lehet, hogy e szerződvény elfogadásához számosan járulnak, erre támaszkodva s a dolog siettetése végett ajánltassék ezen ügy ö cs. kir. főhercezségének a nádornak további kegyes pártfogásába, melynek dús sikereit a nemzet egy félszázadon keresztül élvezzi s hálás ragaszkodásával viszonozza. Egyszersmind kéressék meg gr. Széchényi István ö nmlga, hogy ezzel megtoldva a közházának tett és a nemzet emlékezetében örökre élendő szolgálatait, folytatva más részben e nagyszerű ügy iránt tanusított megbecsülhetlen részvétét, a jelen társulati tanácskozásokból kiemelkedett végzéseket vinné meg ö cs. kir. felségének, s terjesztené legmagasb színe elibe mind azon itt fölebb elősorolt kérelmeket s reményeket, melyek ez ügynek ö cs. kir. felsége által rendlő gyámolításához kapcsolatvák. Kéressék meg továbbá ö nmlga arra is: méltóztatnék ö felségénél a kincstárnak és közállomány-nak ezen vállalatba méltányosságához és igazsághoz mért részvétét ki-
eszközleni; egyszersmind felemlíteni azon készséget, melyel mind ezen központi öszszjevetel alkalmakor, mind tiszai útjában minden lépéseiben találkozott; valamint azon örömteljes viszhangot is, melyet a kormány kezdeményzése az illetők kebleiben felkeltett; végre felhozni

ő cs. kir. felségénél ezen egész vidéknek mind inkább hanyatló minden tekintetben szomorító állapotját, mely akár a földmives és marhatenyésztő néposztály erejének folytonos csökkenését, akár pedig ezen egész országrésznek az elemek mostohasága által okozott népesség fogyását vegyük tekintetbe, nemcsak minden hazafiban méltó aggodalmakat kelt fel, hanem a közállomány figyelmét is legnagyobb mértékben hívja fel. Egy uttal kegyeskednék ő nmlga magának legfelsőbb helyen arról bizonyosságot szerezni: valyon a társulat jelen megállapodásai nyomán, úgy az egész váalat mind belszerkezetének kellő elrendezése, mind pedig elegendő vagyonnal bíró birtokosoknak az említett szerződéshez járulása után, mily föltételek s minő egyéb módok mellett lehetne remény a szükséges pénzerő megszerzéséhez?

5) A válalathoz megkívántató pénzösszeveg, miután pedig csupán a Tiszafolyamra készült terv s költségvetés szolgálhatott alapul, az alakulandó társulat azonban a Tiszával kapcsolatban lévő folyókat is szabályozandja, hozzávetőleg hatmillió pengő forintban mondassék ki.

6) Kéressék meg végre elnök ő nmlga, miszerint a már keletkezett szabályozó társulatokkal ezen számos példányban kinyomatandó jegyzőkönyvet és kíséretében kötöttett szerződvényt az aláírtak neveivel együtt közleni méltóztassék s őket felszólítani, hogy ez ügyben tovább is eréjesen működni, és ha sikerhez jutni akarnak, minél több érdeklett birtokosnak az említett szerződéshez járulását eszközteni szíveskedjenek, hogy azon egyetemes összejövettelben, mely már most előre kitűzendő volna, csupán a szerződéshez járult birtokosok által választandó teljes hatalmu küldöttek vehessenek részt.

Ezekből áll azon szellemi alap, mi ha a t. gyülekezet által elfogadtatnék, a tiszavölgyi szabályozás nagyszerű épületének első talpkövét képeznék. Mihez miután a fenebb kifejtett elvek szerint a tiszavölgyi társulat már tetteleg megalakulna, hogy időt nyervén minél előbb cselekvésben mutatkozó sikerrel léphessen a közönség elibe, következő intézkedéseket vél még ez alkalommal teendőnek:

1) Neveztessek ki egy állandó választmány, melynek czime „Tiszavölgyi társulat középponti választmánya“ leend. Fogna pedig ezen választmány állani egy elnökből, másodelnökből, 13 választmányitagból, tollvivő, technikai igazgató, és pénztárnokból. Javaslattunk értelmében a középponti választmány jövő nagy gyűlésig csak véleményezőleg fog munkálni; állandó tehetőségi köre s minden viszonyai akkor az egész társulat műszerezésénél fognak elhatároltatni.

Sőt mivel a középponti választmány kijelölésében mind a tagok érdekeltségökre s ez által reménylhető buzgóságukra, mind az egyes vidékek képviseletére kellő figyelemmel szükséges lenni, a kiszemelendő tagokra nézve következő javaslatot terjeszt elő a választmány: elnök: gr. Károlyi György; másodelnök: Patay József. Választmányi tagok betűrend szerint: gr. Almásy Móricz, Almásy Pál, gr. Dessewffy Emil, Illésy János, Kovács Lajos, Léway Sándor, Lónyay Gábor, Lónyay Menyhért, b. Perényi Zsigmond, gr Szapáry József; Szerecseny István, b. Vay Miklós és Wodianer Samu.

Továbbá miután a kinevezendő tollvivő egyedisége kitűnő figyelmet érdemel, s ezért kellő tehetséggel s buzgósággal felruházott s találkozható egyediségek közti bővebb széttekintést igényel, másfelől, hogy tollvivőnek, ki által a központi választmány szól, nyilatkozik és sokképen cselekeszik is, azon választmánynyal egészen összehangzó egyediség választassék: jónak látna a választmány a tollvivő kijelölésébe nem is bocsátkozni, hanem fölhatalmazni a központi választmányt, hogy szemei előtt tartva ezen hivatal fontos kelleit, a tollvivőt önmaga válassza meg.

Végre egybevetett a választmány a technikai főigazgató személyének megválasztásában minden figyelmet érdemlő körülményeket, miután tagadhatlan az, hogy a technikai főintéző személyében kivált a Tiszavölgyön nemzeti nyelvünk, törvényeink és szokásaink ismerete mellőzhetlen kellék, a hazánkban talált műértő egyediségek közt, tekintve mind széles ismereteit, mind eddigi munkálataiban szerzett érdemeit s tapasztalásait, kiválólag kir. hajózási felügyelő Vásárhelyi Pált véli ajánlhatónak, ezt pedig annyival inkább, mivel a tiszaszabályzási munkalat műtani tervei eddig is nagy részben az ő kormányzása alatt készültek.

Ehez még anyit vél adandónak a választmány, hogy mivel méltányosan nem követelhetni kir. halyózási felügyelő Vásárhelyi Páltól, hogy mostani állását e megválasztásnak feláldozza, de más felől ezen állása épen működése terén, mind a nm. helytartó tanácsnál, mind az egyes hatóságokkal érintkezésekben csak a cél elősegítésére szolgálhat; azért egy alázatos kérelemben véli ő Főhercegségétől országunk érdemdús Nádorától kieszközöltetni, hogy fenemlített kir. hajózási felügyelő jelenlegi állomása s javadalmai megtartása mellett a tiszavölgy-szabályozás műtani vezérletére olykép engedtessek át, hogy az által eddig ő felsége szolgálatában kiérdemelt állása csorbulást ne szenvedjen, más felől pedig terhes hivatása betöltésében ne akadályoztassák.

2) A tollvivő s technikai intéző hivatala állandósíttassék, s ezen állomásokra nézve időnkénti új választásnak hely ne adassék.

3) A tollvivő évi fizetéseül 2400 pft, a kiküldetéseknél 4 pfrt napi-dij javasoltatik; valamint a technikai igazgató számára szinte 2400 pfrt. évi fizetés és 5 pfrt napidij; önként értetvén, hogy a kiküldetéseknél szükséges előfogatok bérei a megyénként kiszabott árban a testület által fedeztetnek.

Kötelességének tartja e helyen kijelenteni a választmány, hogy mivel a technikai igazgatónak fenebb kiszabott évfizetése, tekintve hivatása nagyszerűségét, a válatat és kezelés tömérdek terheit s vele járó felelősségét, azon szolgálatnak, mely követeltetik, épen nem felel meg, annak emelése helyett célszerűbbnek látta annak idejében, vagy a kiszáritandó s megmentendő földterület arányához képest bizonyos jutalmat kitűzni, vagy az eredmények szerint aversionalis jutalommal pótolni, ezt pedig minden esetre örökösei számára is biztosítani.

4) A középponti választmány benső rendezésére nézve következők javasoltatnak még most meghatározlatni: a) jelentessék ki a kö-

zépponti választmány állandónak, — b) minden 3 év elteltével a két elnökön kívül választmányi tagok egyharmada sorshuzás által kilépni tartozik ugyan, de a kilépők újra megválasztathatnak; c) hogy a középponti választmány érvényes végzéseket hozzon, hét tag jelenléte szükséges; d) a választmány üléseiben a vidéki társulatok küldöttei részt vehetnek az alábbi 6) pont utmutatása szerint.

5) A vidéki társulatoknál a technikai állomások betöltésében azt véli a választmány szabályul föllálitani, hogy az arra kinevezendő egyedeket a technikai igazgató a középponti választmánynak megerősítése mellett felelet terhe alatt válassza meg.

6) A középponti választmány közelebbi martius 30-kán itt Pesten egybegyűl s eleibe szabott munkálatit megkezdendi. E választmányhoz a már alakult vagy forma szerint alakulandó társulatok egy egy tagot küldhetnek a külön vidék érdekeinek kellő figyelembe vétele s az adatok megszerzése végett.

7) Az egész tiszavölgyi társulat teljes rendezésére s minden viszonyai elintézésére egy gyűlést vél közelebről kitűzetni ezen gyűlés, mely határozólag fogja a társulat minden ügyeit rendezni, álland a középponti választmány tagjaiból s a már alakult, vagy ezután forma szerint alakulandó vidéki egyesületek által küldendő képviselők közül, kiket tetszésök szerinti számban neveznek ki; a gyűlés helyül Debreczen sz. kir. város jelöltessek ki, junius hó folytában, a napot elnök ő nmlga kitűzván közhírlapok utján köröztetni megkéretik. A küldendő képviselők teljes hatalommal lesznek megbízandók.

Ezekbe foglaltuk javaslatunk s azon sürgető intézkedések öszvegét, melylyel mind koronás királyunk kegyelmes fölhívását erélyesen követve, mind anyi ezer polgártársaink s közvetve az egész haza hő várakozásának tehetségünk szerint megfelelve, reménylenünk lehet, hogy kegyelmes királyunk hozzájárulásával nem sokára a munkás kezek sok ezreit szemlélend a Tiszavölgy elöntött rónáin az örvendő Haza. Kelt Pesten 1846-ik év január hó 22. 23. és 25-ik napján tartott választmányi ülésünkben. — Kovács Lajos sk. választmányi tollvivő.

A választmányi jelentés felolvastván s pontonkint tárgyalás alá vétetvén mindenenkben elfogadtatott, s ennek folytában a szerződvény aláírása meghatározatván, köz fölhívásra elnök ő nmlga a Tiszavölgyi társulatot megalakultnak nyilvánítá.

Vége miután elnök ő nmlgnak páratlan hazafi buzgalmaért, s az ülések böles vezérleteért ünnepélyes hála szavaztatott a tiszavölgyi társulat által, a gyűlés berekesztetett. Kelt Pesten 1846-ik év január hó 20-kán s következett napjain tartott gyűlésünkben. Jegyzette Kovács Lajos megbízott tollvivő sk. gr. Széchényi István elnök sk. Szerencsy István sk. gr. Károlyi György sk. Patay József sk. Lónyay János sk. b. Perényi Zsigmond sk. b. Orczy György sk. Lónyay Gábor sk. gr. Szápáry József sk. b. Wenckheim László sk. körösi társulat képviselője, gr. Dessewffy Emil sk. Boronkay Albert sk. gr. Andrassy Gyula sk. Győröcskei Mihály sk. Elek Pál sk. b. Gerliczy Vincze sk. gr. Barkóczy János sk. Lehoczky László sk. Szabó Károly sk. Szőgyény Imre sk. Foghtűi

János sk. Illésy János sk. Pappszász József sk. Frank Antal sk. Erős Lajos sk. Lipcsey Imre sk. Neppel Antal sk. Oláh Miklós sk. Kálmán Sándor sk. Ferenczy Antal sk. Boross Sámuel sk. Szentés város főbírája s meghatalmazottja. Győry János sk. Tiszáninneni kerületi társulat kiküldötte. Gorove Károly sk. Munkácsy János sk. kir. praefectus, Fluch János, temesi k. k. ülnök sk. Csörgő Antal kir. kincstári biztos és ügyész sk. Horváth Sándor sk. kir. kincstári ügyvéd, Szeles Mihály, kir. kincstári ügyvéd sk. Izákovics Sándor, nagyikindai kerületi főügyész sk. Wodianer Samu sk. Megpecsételte Kovács Lajos, megbízott tollvivő.

III.

Szerződvény.

Alulírtak áthatva azon meggyőződéstől, hogy az egyetemes Tiszavölgy szabályzásának mind anyagi mind szellemi jótékonyága, ugy a közhazára mint különösen az alulírt egyesekre megmérhetlen; nem különben arról is meggyőződén, hogy a nagyszerű vállalat sikerítésére mostani viszonyaink közt egyedül a felséges koronás Királyunk kegyelme által gyámolított magántársulati út vezethet: e célból egy a Tiszavölgy minden vizeinek és mocsárainak szabályzására minden érdeklett vidék lakosait egybefoglaló nagy társulatba lépünk, s magunkat ezen szerződvény erejénél fogva következőkre kötelezzük; ugymint:

1. A Tiszavölgy rendezését, mind az árvizek korlátozása mind a hajózás előmozdítása tekintetéből, a kormány felhívó lépései, ugy a honnak közös, magunknak pedig közvetlen érdekei által ösztönöztetve tűzván ki célul, mindent, mi tehetségünkben áll és szükségesnek mutatkozok, összehangzó és közértelmű s központosított működéssel elkövetendünk, hogy ezen nagyszerű célrt karöltve s vállvetve a kormánytól elérhessük, és az e végből szükséges munkákat mielőbb megkezdhessük.

2. Lekötelezzük magunkat, hogy az ország törvényeinek, jelesül az 1836-ki, 1840-ki, 1844-ki és egyéb ide vágó törvényezikkek alapján a Tiszavölgy rendezésének költségeiből reánk a nyerendő haszon arányában esendő pénzösszegeket, pontosan és mulhatlanul fizetendjük. Továbbá nyilváníttuk, mikép arra fogunk törekedni, hogy ezen kötelezéshez és szerződéshez minél több érdeklett birtokos járuljon; fentarván magunknak, hogy ugy a fizetni vonakodó lekötelezettek, mint a jelen szerződéshez járulni vonakodókon, de a célba vett munkálatok után bármi haszonban részesülendőkön, magunkat kármentesítendők, az illető költségeket a törvény értelmében megveendjük. Kijelentjük s megállapítjuk végre azt is, miszerint ezen kötelezéshez járulni vonakodókat azon előnyökben és jótékonyságokban nem részesítendjük, melyek a vállalkozókra és lekötelezettekre a kormány hozzájárulása, részvéte, előlegezései, vagy bárminemű kedvezményei által háramolhatnak, vagy a vállalkozók egyéb intézkedései folytában akármily oldalról előállhatnak.

3. Feladásul tűztük ki magunknak, a Tiszavölgy-rendezés költségeinek az érdeklettekre nézve minél kedvezőbb feltételek melletti megszerzése céljából, mindent, a mi tehetségünkben áll, elkövetni.

4. Kötelező szabályként tűztük magunk elibe oly szerkezetet adni azon testületnek, melyre az egész szabályzási műtétel végrehajtásának bízattnia kell, miszerint az érdekek kellőleg képviselve legyenek, s a végrehajtás hatálya és egysége, más részről a pénznek hű és rendes kezelése, ugy a megtérítendő költségek igazságos kivetése s rendes beszédésének biztosítása mellett, az illető birtokosak méltányos várakozásainak megfelelően, és az egyesületi működésnek életfeltétele, t. i. a társulati ügynek önmaga általi kormányzása, alkalmazva legyen.

5. Előleges feladásunknak tekintjük legközelebbi összejövetelünk alkalmával egy igazságos költségviselési kulcs kidolgozását venni munkába; és az e feletti tanácskozásokat akkor minden esetre helyt foglalandóknak már most előre azért tűzzük ki, mert reméljük, hogy addig ezen szerződéshez számosan járulandnak, kik küldötteik által ezen, minden érdek és körülmény tekintetbe vételét s mérlegezését igénylő ügynek elintézésében részt vehetendnek.

6. Kötelező szabályul tűzzük magunk elibe a kulcs-megállapításban oly rendelkezéseket felvenni, melyek által minden igazságtalan terheltetés mellőzve, és az egyesekre háramlendő terhek megszabásában a munkálatok sikerei után mutatkozó eredményekhez képest a netalán méltánytalan teljesített fizetések kiigazításának és illetőleg megtérítésének helye legyen.

7. Egyesületünk czime: „Tiszavölgyi társulat“; s ezzel kijelentjük, hogy a Tiszavölgy szabályzásának fogalmába nemcsak a Tiszának, hanem a vele közvetett vagy közvetlen kapcsolatban lévő folyók és ártalok okozott mocsárok és kiöntéseknek rendezését, korlátozását és illetőleg lecsapolását, nemkülönbén az egész tiszavölgyi vízszerkezetnek bármínemű hasznosítását is befoglaljuk. — Kelt Pesten 1846. Január 26.

Előttem: gr. Széchenyi István sk.

Lónyai János sk.

Báró Perényi Zsigmond sk.

Gróf Károlyi Lajos sk.

Báró Orczy György sk.

Gróf Szapáry József sk.

Lónyay Gábor sk.

Báró Wenkheim László sk.

Bay György sk.

Lehoczky László sk.

Szerencsy István sk.

Regéczy hr. Brezenheim Ferdinánd sk.

Gróf Károlyi György sk.

Gróf Desewffy Emil sk.

Gróf van Dernat Vilmós sk.

Boronkay Albert sk.

Patay József sk.

Gróf Andrassy Gyula sk.

Lónyay Menyhért sk.

Szabó Károly sk.

Szögyény Imre sk.

Foghtüy János sk.

Kovács Lajos sk.

Illéssy János sk.

Pappszász József sk.

Boros Sámuel sk. Szentés városa főbírája és meghatalmazottja.

Gorove Károly sk.

Genosy József sk.

Gróf Barkóczy János sk.

Győröcskey Mihály sk.

Elek Pál sk.

Buday Sándor sk.

Erős Lajos sk.

Kálmán Sándor sk.

Wodianer Sámuel sk.

Lipcey Imre sk.

Neppel Antal sk.

Oláh Miklós sk.

Ferenczy Antal sk. küldömnek jóváhagyását fentartva.

Izakovics Sándor sk.

Győry János sk. küldöm jóváhagyását fentartva.

Tóti Poroszlay Fridrik sk. sz. k. Debreczen város főbirája, s f. 1846. é. július 2-án kelt határozata által lett megbízottja.

Fogtűy János sk.

Kenéz Mihály sk.	{	mint Túrkevi városának megbízottjai.
Tóth Mihály sk.		
Veres Gergely sk.	{	mint Kisujszállása részéről megbízottak.
Kerek Károly sk.		
Göz László sk.	{	mint N.Kun Kardszag városa megbízottjai.
Csató Gergely sk.		
Pólya Dániel sk.	{	mint NK. Madaras városa megbízottjai.
Kiss Lajos sk.		
Kovács Sámuel sk.	{	mint H. Nánás városi közbirt. teljes meghatalmazottjai.
Molnár György sk.		
Kövér György sk.	{	mint H. Böszörmény város megbízottjai.
Csiha Károly sk.		

Kiss János sk. mint az angyalházi pusztas összes közbirtokosságának teljes hatalmú képviselője.

Pusztay Lajos sk. mint özv. mlg. Semsey Jóbné meghatalmazottja.

Semsey Albert sk. mint Semsey Lajos meghatalmazottja.

Zábrátzky Antal sk. a köz alapítv. p.ladányi uradalom részéről a nagy mlgú m. kir. h. tanács jóváhagyása fentartása mellett.

IV.

Kölcsönt biztosító Szerződvény.

A Tiszavölgyi társulat központi választmánya kölcsönöz a Tisza-Dobi társulatnak a dob-szederkényi átvágás s annak mind két partjain vezetendő töltés megtételére a műértők által előlegesen kiszámított kétszázezer pengő forintot következő feltételek alatt:

1. Midőn a kölcsönvevő társulat elnöke s igazgatója a központi választmány elnökének bejelenti abbeli kívánságát, hogy a fent kitett kétszázezer pengő forintot minő részletekben, hol és mikor akarják felvenni, a központi választmány azon összegnek a kívánt részletekben, helyen s időbeni kifizetését biztosítja.

2. Az ezen kölcsönből eredő minden pénzzállítások netalán szükséges bérét a kölcsönvevő Társulat fizeti.

3. Tartozik a kölcsönvevő Társulat a kifizetett pénz után évenként járó 5 perczent kamatot azon naptól számítva, melyen a kívánt pénz a központi választmánynak a kölcsönzés helyén kifizetetik, minden évben, még pedig félévi részletekben, a Tiszavölgyi Társulat központi pénztárába befizetni; könnyítés végett azonban megengedtetik, hogy az első félévi kamat-részlet a felvett tőkéből fizetessék.

4. A kölcsönvevő társulat tartozik a felvett tőkét nyolcz évi egyenlő részletekben lefizetni a központi pénztárba; ezen nyolcz évi törlesztés azonban úgy értendő, hogy a külön időben felvett tőke-részletek után nem külön nyolcz évi határidő értetik, de az első részlet felvételétől számittatik a nyolcz év, s mind tőke, mind az illető kamat-törlesztés egyszerre történik.

5. A törlesztési évek alatt minden tőke- és kamat-fizetés azon fizetési határidő előtt, melyen az a központi választmány által fizetendő, három hónappal előbb fizetetik le a kölcsönvevő társulat által.

6. A visszafizetések mindig jóértékű s oly nemű pengő pénzben történnek, melyben egy forintra három huszas, egy finom kölni márkra husz pengő forint számittatik.

7. Nemfizetés esetében teljes szabadságot adunk a fent tisztelt központi választmánynak, tartozásunkat az 1836. 20-ik s 1840. 11-ik törvénycikknek szabta rövid úton minden bár hol találtató ingó és ingatlan javainkból minden kárával s költségeivel együtt megvétenni.

8. A fent említett vízi munkálat mindazon ártér birtokosait illetvén, kiket a műértők a törvény értelmében a nyerendő jobblét és haszon arányában érdekelteknek nyilvánítanak, világos, hogy ezek az 1840. 10-ik törvénycikk 7. §-jának elmagyarázhatlan értelme szerint kötelesek volnának a rájuk eső vízszabályzási költségeket tüstént kész pénz-

ben, még pedig előre kifizetni; míg azonban ellenök fejenként vagy községenként a törvényes eljárás befejeztetik, s vagy kész pénzben vagy a Tiszavölgyi társulat által elejökbe adandó szerződvényekben illetőségeiket befizetik, ne hogy e miatti késedelem az ez idéni munkáltatást lehetlen-né tegye, mi alolirtak, mint azon társulat érdekelt tagjai, az alól világosan kitelt összegekig kezesekként lépünk fel a központi választmány irányában, lekötve magunkat, hogy míg ezen szerződvény következtében társulatunk számára kifizetett összeg a fentisztelt központi választmány-nak akár készpénzben, akár az általa készített szerződvényekben az illetőktől utolsó fillérig be nem kerül, mind addig jelen kölcsön-biztosító szerződvényünk álljon jót a felvett pénzekért, s rajtunk heverjen minden terheltetés, mit a törvény az érdekeltekre hárított.

9. Ha azonban a törvényes eljárás következtében az itt kölcsön vett összeg az illetők által készpénzben vagy társulati szerződvényekben egészen befizettetik a Tiszavölgyi társulat központi pénztárába: akkoron e kölcsön-biztosító szerződvényünk visszaadatik és megsemmisítettik.

Melynek törvényes erősségére adjuk ezen lekötőlelőző s kölcsön-biztosító szerződvényünket, saját aláírásunkkal megerősítve.

Kelt Tisza Dob 1846. augusztus 24-én.

Központi választmány részéről.

Kovács Lajos sk. megbízott jegyző.

Egri Káptalan részéről ötvenezer pengő forintot Léway Sándor sk. E. K.

Gyóf Andrásy Gyula harmincezer pengő forintig.

A Hajdu Nánási közbirtokosság részéről tizenkétezer pengő forintig.

Kovács István sk.

Molnár György sk.

Horváth József sk.

Lente Miklós sk.

} mint a h. nánási közbirt. teljes hatalmu megbízottjai.

H. bősörményi közbirtokosság részéről tízezer pengő forintig :

Fogtűy János sk. mint a h. bősörményi közbirtokosság meghatalmazottja.

Angyalfázi közbirtokosság részéről háromezer pengő forintig.

Fogtűy János sk.

Kiss János sk.

} mint az angyalfázi közkirt. meghatalmazottjai.

Nagy Kun Kerületi négy közönségek részéről összesen negyvenezer pengő forint, u. m.

Csató Gergely sk. főjegyző Kardszag városa közönsége részéről.

Takács Péter sk. tanácsnok

Veres Gergely sk. főbíró

Kerek Károly sk. tanácsnok

Kenéz Sándor sk. főjegyző

Tóth Mihály sk. tanácsnok

Pólya Dániel sk. főbíró

Kiss Lajos sk. tanácsnok

} Kisújszállás városa közönsége részéről.

} Turkevi városa közönsége részéről.

} Madaras városa küldöttei.

Báró Vay Lajos sk. tízezer pengő forintig

Drevenyák Ferencz sk. kétezer pengő forintig,

Gencsy József sk. a t. keszi birtokosság részéről kétezer p. forintig.

Szikszay György a dadai közbirtokosság részéről kétezer p. forintig.

Gr. Desewffy Emil Sz. Mihály részéről biztosít öt ezer pengő forintig.

V.

Határozmányok.

a tiszaszabályozási ügynek a kormány általi további vezetése és felügyelésére nézve.

1. §.

Azon bajok tekintetéből, melyek a tiszaszabályozási munkálatokra nézve egy központosított s folytonos felügyelet hiánya miatt eredtek, s melyek, ha tovább tartanak, mint a köz ügy a magán érdekekre nézve mindinkább súlyosbakra leendnek, elhatározá a státus: jövődre nézve a tiszaszabályozási ügyet ugyancsak az álladalom által vezetetni.

2. §.

E célra egy központi bizottmány fog kinevezetni, mely három szavazat képes tagból álland, és pedig

a) egy a ministerium által választott biztosból, ki az igazgatást ellátni, a tanácskozásoknál elnökösködni, a bizottmányt külre képviselni köteles;

b) egy az építészeti főigazgatóságtól kirendelt egyénből, mely a szabályozási munkálatokat technikai tekintetben vezetendi; és végre

c) egy jogtudósból ki az álladalmi, valamint a magán érdekeket minden jogkérdésben képviselendi. Ez utóbbi az ország legfőbb hatósága által fog meghatároztatni.

3. §.

A Bizottmány állandóan Pesten székelend.

4. §.

A bizottmány közvetlen a kereskedelmi, ipar, s közmunkaministerium, a technikai ügyekre nézve pedig a cs. kir. építészeti főigazgatóság alatt álland. Az ügyek kezelésére nézve a ministerium a szükséges rendeleteket kibocsátandja.

5. §.

Az által, hogy az álladalom a tiszaszabályozási ügyvezetését, és az arra való felügyeletet magára vállalja — a tiszavölgy-társulat alapszabályai megszűnnek, és csak az 1840-diki 10-dik törvényczikk 7-dik §-a értelmében nyomán alapult jogok, és kötelezettségek maradnak fenn az egyes egyletekre nézve — míg ezek a központi bizottmány által elnökeik kihallgatása után, ujonnan fognak szabályoztatni, s meghatároztatni.

6. §.

Az eddig követett szabályozási rendszerre nézve intézkedni fog a központi bizottmány, hogy az a műtani organumok által pontosan megfontoltassék, és jövendőre nézve egy oly eljárás követtessek, és fentartassék, — mely a legcsekélyebb költségek mellett a vállalat legszerencsésb sikerét igéri.

7. §.

Az évenként véghezviendő szabályzási munkálatok kizárólag a műtani organumok által, az illető járási egyletek elnökeiknek közbenjárásával fognak meghatározatni; az építményi tervek pedig, az osztálybeli mérnökök által kidolgozva, s a töltésvonalakra nézve az illető földtulajdonosokkal történt értekezés után a kisajátítás, s kárpótlás okmányaival együtt a járási elnökök utján a központi bizottmánynak lesznek felterjesztendők.

8. §.

Miután az álladalom ezen vállalatot részéről hathatósan elősegíteni szándékolja, magára vállalja:

a) a központi bizottmány,

b) a folyamágy s annak változása folytonos szemlélésének a munkálat közbeni költségeit, miszerint a tapasztaltakból a megkezdett munkálatok czélszerűségéről meggyőződjk és a netalán gyorsan haladó töltés-vonalakból eredhető veszélyeket megbírálhassa;

c) végre azon munkálatok költségeit, melyek a folyam járásának javítását, a hajózás könnyítését és előmozdítását czélozzák.

De ha az illetén munkálatok által egy veszélyeztetett helység, vagy más birtok oltalma is eszközözendő, ekkor a központi bizottmány egyetértve az érdekeltekkel meghatározandja azon arányt, mely szerint a költség-fedezésre való fizetmények teljesítendők lesznek. Végre az álladalom még az által is reményli elősegíteni ezen munkát, hogy

d) azon földbirtokosoknak, kik a munkálatok végrehajtására szükségelt pénzbeli összegekkel nem bírnak, vagy kik nincsenek azon helyzetben, hogy a 14-dik §-ban bővebben érintett befizetményeket a már is biztosított birtokból teljesíthetnék, elegendő biztosíték és részletes visszafizetés mellett előlegezéseket engedélyezend.

9. §.

Az eddig létező járási egyletek ideiglenesen megtartják jelen területöket, míg a központi bizottmány czélszerűbb felosztást teend, melynél főleg arra fog ügyelni, hogy ezen egyletek felosztása a földviszonyok és az érdekeltek kölcsönös érdekei, azonban az öszszérdekek s a szabályítás czéljával öszhangzólag, tekintetbe vétessenek. Mindegyik járásbeli egylet elnököt választand, melyet a bizottmánynak jóváhagyás végett kellend jelentenie.

10 §.

Az egy, magában természetes körülhatárolt egészet képező földterület birtokosainak fenmarad azon jog, mely szerint külön egyleteket

alakulhatnak, melyek, mint a járási egyletek a központi bizottmány alá helyeztetnek, — s ezen külön egyletek a biztosító építményekhez is csak akkor foghatnak, ha a bizottmány azok lehetőségét és czélszerűségét megemerte s kinyilatkoztatta. —

11. §.

Mindegyik külön egylet alakítását a bizottmánynak feljelentendi, társas szerződésének hitelesített másolatát felterjeszteni, a szükséges költségek fedezését kimutatni s elnökét megerősítés végett feljeleníteni köteles.

12. §.

Ha az illető részes földbirtokosok nézetek eltérése miatt ily különegylet alakítására nézve meg nem egyezhetnének, akkor a szavazati többség határoz, de nem a fejenkinti, hanem a biztosítandó birtok vagy árter többsége szerint.

13. §.

A status által már kiszolgáltatott, vagy ezután még kiszolgáltandó előlegezések visszafizetése akkor kezdődik, mikor valamely földterület mivelhetővé tétetett. — Azt, valjon a földterületek mocsároktól felszáríttatván, mivelhetőkké tétettek-e? a bizottmány határozandja el. Ezen visszafizetések felosztása minden egyes egyletre magára bízatik, és a bizottmány csak akkor fogja ezen felosztást saját organumai által, és pedig az egylet költségén eszközölni, ha a társulat a kivetés kulcsán nem tudna megegyezni.

14. §.

Miután a vállalatnak a folytatás eszközeit magából kell meríteni, mi csak a védmunkálatokba fektetett összegek lassankinti visszafizetése által érethetik el, és miután méltányos, hogy azon földterületről, mely már tökéletesen biztosítva van, vagy melynek teljes védelme az épülőben lévő töltések által várható, a részletes visszafizetés megkezdessék: ennél fogva az egy holdtól járó 1 f. részletfizetés a múlt években végzett épületek által biztosítottaknak tekinthető 192,000 holdért még az év folytán veendő kezdetét, — miután ezen földek tulajdonosaiknak már 2 év óta ezelőtt nem élvezett jövedelmeket hoznak. Ezen részletfizetések évenként mind addig tartanak, — míg az illető védéptítménynek költségei fedezve nincsenek, és egyaránlag azon földekből is be kell szedetniök, melyek a munkálatok folytatása által lassankint mivelhetőkké tétetnek, és biztosíttatnak.

15. §.

A már elkészült töltésvonalaknak rendszeres karbantartás végett leendő átadása iránt a bizottmány a kibocsátandó folyam — és töltésépítményi szabályokat mielőbb felsőbb jóváhagyás végett fogja felterjeszteni.

Ily töltésvonalak vizsgálati átvételénél (Collaudirung) mind azon rendeletek fognak követettni, melyek az országos építmények vizsgálati átvételénél fenállanak.

16. §.

A szabályozási átalános, és magán munkálatok közti összefüggésre nézve a bizottmány ügyelend, úgy a felett fog határozni, valyon és mennyire szükséges egy bizonyos folyamhoszban a két partok feltöltése-zése oly helyeken, hol a szabályzási költségek fedezésére a mentesített ártér elégtelen, a bizottmány azon járási és külön egyletek elnökeinek közbenjöttével, kik ily ártérrel hydraulikai kapcsolatban vannak, vagy ennek eltöltésésében közvetve vagy közvetlen részesek, fogja a méltányos költségárányt elhatározni.

17. §.

Ha valamely folyamkanyar átmetszése által helységek vagy nagyobbserű földrészetek elmszethnek, megvizsgálandó, valyon a túlsó parttal eszközölhető-e az összeköttetés, vagy által teendő-e a helység?

Az átmetszéshez szükségelt földtér a leendő folyó egész szélességére kisajátítandó, a holt folyómeder az álladalom tulajdona.

18. §.

Azon földterület ellenben, melyet a töltés teste elfoglal, valamint azon tér, mely a töltés aljától egészen azon helyekig terjed, honnan a szükséges anyag ásatott, kisajátítandó és az illető járások tulajdonául meghagyandó, hogy az illető egyletek birtoka ültetvények által a töltések áradások ellen biztosittassanak és jövedelmekből a töltéstartási és felügyelési költségek fedeztethessenek.

19. §.

Miután a töltéseken történt sérülések helye állítására, s a több helyeken ujonan helyre állítandó védtöltések ugy szinte a még be nem fejezett töltésvonalakra nézve a kellő rendeletek megtételtek, és ezen építményi tervek előterjesztése legközelőbb megtörténhetik — a bekövetkezett zavarok által hosszabb idő óta fenakadt fontos szabályozási munkálatok közelebb ismét foganatba vétessenek.

20. §.

Minden oly intézvények és rendeletek, melyek ezen határozmányokkal öszhangzásba nincsenek, megszüntetvén.

Kezelési szabályok

a tiszaszabályozási ügyek vezetésével megbízott központi bizottmány és az ennek alárendelt járási hivatalok számára.

I. Általános határozmányok.

1. §.

A f. é. június 16-án hozott legfensőbb határozmányok minden tiszaszabályozási ügyekben irányul szolgálандnak.

2. §.

Ezen határozmányok végrehajtásával megbízott a központi bizottmány, mely Pesten székel és közvetlen a kereskedelmi, ipar s közmunka ministeriumnak, technikai ügyekben pedig főleg az építészeti főigazgatóságnak van alárendelve.

3. §.

Az eddig fenállott 9 járási egyletek eddigi területöket megtartják, míg a központi bizottmány a földviszonyok és az érdekeltek kölcsönös érdekeinek tekintetbe vételével, azonban az összerdekek s a szabályozás céljával összhangzólag, más megfelelőbb felosztást intézend el.

4. §.

A járási egyletek tagjai: azoknak területén létező összes községek és földbirtokosok.

5. §.

A járási egyletek ügyeinek vitelére mindegyik területén egy járási hivatal állittatik fel.

6. §.

A járási egyletek maguk választják elnökeiket s választmányi tagjaikat, kik időközönként a járásigazgató és mérnök meghívása mellett összegyűlnek, az egylet ügyeiről tanácskoznak s határozataikat a központi bizottmány jóváhagyása alá terjesztik. Közgyűlést az összes egyleti tagok csak a központi bizottmány előleges engedelmé mellett tarthatnak.

7. §.

Ha egy, magában természetes körülhatárolt egészet képező földterület birtokosai, a külön egylet alakítására nekik adott joggal élni akarnának, minden ily külön egyletnek keletkeztét a központi bizottmány-

nak föl kell jelenteniök, társas szerződésének hitelesített másolatát mellékelniök, s a szükséges költségek fedeztetését kimutatniök.

8. §.

Valamint a járási, úgy a külön egyleteknek is, választott elnökeiket a központi bizottmány jóváhagyása alá kell terjeszteniök.

9. §.

A központi bizottmány, továbbá a folyamagy folytonos szemlélésének a munkalat közben, s végre azon munkalatok költségei, melyek egyedül a folyam járásának javítását, a hajózás könnyítését és előmozdítását czélozzák, az álladalmi kincstárból fedeztetnek.

Ha végül említett munkalatok végzése által a hajózás biztosításán kívül, egy veszélyeztetett helység vagy más birtok ótalma is eszköz-lendő, úgy az erre szolgáló költségek fedezése a kincstáron kívül a többi érdekelteket is aránylag illeti.

10. §.

A többi költségek fedezése valamint a már kiszolgáltatót vagy ezután adandó álladalmi előlegezések a már említett határozmányokban foglalt 13. és 14. §§. szerinti modorban fog történni.

11. §.

Mindegyik járási hivatalnál egy járási pénztár állíttassék fel, mely összeköttetésben a budai kincstári főfizető hivatallal egyszersmind tiszaszabályosási főfizető hivatallal is, a pénztári ügyeket elintézeni.

A szabályszerű ellenörködést az országos számvevőhivatal fogja teljesíteni.

II. A központi bizottmányról.

12. §.

A központi bizottmány áll három szavazatképes tagból és pedig egy ministeri biztosból, ki az igazgatást eszközölni, a tanácskozásoknál elnökösködni, és a bizottmányt külre képviselni köteles; tovább 1 főmérnököt, a szabályozási munkalatok technikai tekintelbeni vezetésére, végre egy jogtudorból, ki a status, valamint a magán érdekeket minden jogkérdésben képviselendi.

Ez utóbbi az országos főhatóság által fog meghatározlatni.

13. §.

A ministeri biztos és a jogtudor járandóságai a ministerium által fognak meghatározlatni.

A főmérnök 1400 ft. fizetést huz, és a IX. napidijrovatba tartozik.

14. §.

A segéd munkalatok vitelére a központi bizottmányhoz adatni fognak egy titkar 800 forintnyi, egy fogalmazó segéd 500 forintnyi fize-

téssel, és egy II. osztálybeli mérnök 900 ft. fizetéssel és IX. napidíjrovattal, végre egy mérnök növendék (Bau-Éleve) 1 fr. 15 kr napdíjjal és XII. napidíjrovattal.

Ezen hivatalok betöltése mint szintén a főmérnöké a ministeri biztos előterjesztésére a ministerium által történik.

A szolgálai teendők teljesítésére a központi bizottmányhoz egy irodaszolga adatik 300 forintnyi fizetéssel, kinek felfogadása a ministeri biztost illeti.

15. §.

Az irodai költségek fedezésére a bizottmánynak a kincstári pénztári pénztárból, számadás terhe alatt, előlegzések fognak adatni, melyek azonban egy év alatt 1000 frton felül nem mehetnek.

Ezen pénzek kezelése, az azokróli számadolás a titkár köréhez tartozik, ki azokból a fizetéseket csak a ministeri biztosnak írásbeli rendelvényére teljesítheti.

A kéllőleg okmányozott számadás negyedévenként az országos számvivőségnek vizsgálatra átaladandó.

16. §.

A központi bizottmány a ministeriumhoz és építészi főigazgatósághoz felterjesztéseket (Berichte) teend; a járási hivatalokhoz rendeleteket intézend, a különféle administrationalis ágak országos hatóságaival és a járási s külön egyletek elnökeivel pedig jegyzékek (Noten) és levelek (Schreiben) által levelezik.

17. §.

Köteleességévé tétetett a központi bizottmánynak oda munkálkodni, hogy az eddig követett szabályzási rendszer a műtani organumok által pontosan megvizsgáltassék és jövendőre nézve egy oly eljárás követtessék és tartassék meg, mely a legcsekélyebb költségek mellett a válatat szerencsés sikerét ígérje.

18. §.

A ministerium vagy az építészi főigazgatóság nyilvános jóváhagyása nélkül semmiféle építkezéseknek a Tiszánál, sem ennek mellék folyamainál történni nem szabad.

Hogy tehát a szabályozás folyamában akadályt ne szenvedjen, gondoskodand a bizottmány, miszerint az építkezési tervek és költségvetések ideje korán az építészeti főigazgatóságnak felterjesztessenek.

19. §.

Azon építkezésekre nézve, melyek az álladalom költségein lesznek teljesítendők, a bizottmány egy előleges javaslatot fog az építészi főigazgatóság útján a ministeriumnak felterjesztetni és pedig külön Magyarországra nézve és külön Vojvodínára a temesi bánsággal, minden évi Aprilis 1-ig.

20. §.

Minden földváltások, kárpótlások, vételek s eladások, valamint haszonbéri szerződések, ha azok 500 p. ft. haladnának, jóváhagyás végett a ministeriumnak lesznek felterjesztendőek.

21. §.

Az építmények végrehajtása, anyagok és szerek beszerzése ár-csökkentés útján határozatalik.

Ezen szabálytól eltérést a központi bizottmány különös tekintet érdemlő esetekben és csak akkor engedheti meg, ha a költségösszevég építményeknél 2000 fr. és szállítmányoknál 500 frt nem halad.

Ellenkező esetben a ministerium jóváhagyása fog kikérettetni.

22. §.

A ministeri biztos hivatása, magának az ügy-folyamáról az építkezési járásokban időről időre vagy személyesen, vagy a főmérnök kiküldetése által, a helyszínén meggyőződést szerezni s olyatén rendelkezet kibocsátani, miket a vállalat előmozdítására sikereseknek fog esmérni.

23. §.

Egy jóváhagyott építmény tökéletes elkészítéséről a ministerium tudósítandó leszen, a vizsgáló biztos (Revisions-Commissär) kiküldetése végett.

A vizsgálati munkát, az összes építési számadáshoz csatolandó, mely az országos számvevőség előleges birálata után, a központi bizottmány jegyzetei kíséretében az építészeti főigazgatósághoz felküldendő.

24. §.

Azon esetre, ha a központi bizottmánynak érdeklett földbirtokokkal felette fontos tárgyak iránt tanácskoznia kell, szabadságában áll a bizottmányi elnöknek, azokat e célra Pestre, vagy pedig az illető járási egylet tagjait a helyszínére meghívni.

Csekélyebb fontosságú ügyek az illetőkkel csak az egylet elnöke vagy a járási igazgató által lévén elintézendők.

25. §.

A központi bizottmány jogosítva van tanácskozásaiiba, a hány-szor szükségesnek találandja, számértő hivatalnokokat, vagy szakértőket meghívni.

26. §.

A k. bizottmány gondoskodand arról, mikép azon földterület, mely már biztosítottnak tekintethetik, vagy a mely a folyamatban lévő munkálatok által az év folytán biztosítani fog, helységekként a már létező ártér számítások szerint megalapíttassék, s ennek következtén az ezen

térek biztosítására kiadott summák visszafizetése holdanként 1 ftal még ez év folytán megkezdessék.

27. §.

Ezen részfizetések az illető járási pénztárba teljesíttetnek, a hol már az egyesek vagy községek által teljesített fizetések tekintetbe veendők.

Azon esetre ha egyes járás pénztárában a legközelebbi szükségletet tekintve, nevezetes pénzfelesleg léteznék, úgy az a főpénztárba léssen küldendő.

28. §.

A ministeri biztos fegyelmi hatalmat gyakorland a bizottmány alá rendelt személyzete, és az öszves járási egyletek hivatalnokai felett. Oly hivatalnokoknak kik jeles szolgálat és kötelességek lelkiesméretes teljesítése által kitünnek, elismerést nyilvání, vagy őket e tekintetben a ministeriumnak ajánlja, vagy számukra más kitüntetést indítványoz.

Ellenben a ministeri biztos a szolgálatbani hanyagságot szó- és írásbeli megrovások által büntetendi és azok ellen, kik kötelességöknek továbbra is meg nem felelnének, vagy kik tetemesb szolgálati hibát követnek el, a hivatal és fizetésről felfüggesztést fogja elintézni, és őket fegyelmi vizsgálat után vagy maga bocsátandja el, vagy elbocsátásra indítványozandja, a mennyiben azok kinevezése általa vagy a ministerium által történt.

29. §.

Átalan véve a k. b. a válatat fontossága s az innen eredő nagy felelet teher tekintetéből ovatosan és kitarással működend és határozottan megragadand minden módokat, vagy azokat javaslatba hozandja, melyek szép feladatának kívánatos megfejtését gyorsítva, czélszerűeknek tapasztaltatnak.

III. A járási hivatalokról.

30. §.

A 9 járási hivatal mindegyikének állandó személyzete: 1 járási igazgató, 1 járási mérnök (1-ső rendű mérnök) és egy számveztő leend. E felett mindegyik építész járásnál léssen 1 első rendű mérnöksegéd, egy második rendű mérnöksegéd és egy anyag- és szertárnok.

31. §.

A járási igazgató fizetése 1000 frt, a számvevő 800 frt, az anyag- és szertárnok 500 frt; de a két elsőnek kötelességül tétetik, a fizetési járandósághoz mért biztosítéki okmányt, vagy készpénzben vagy status kötelezvényekben vagy biztosítéki alap kimutatása mellett letenni.

Ezen hivatali állomások betöltendése, egy az illető járási egyletek választmányai által előterjesztett hármass kijelelés folytán a központi bizottmány által történend.

32. §.

A járási mérnökök és mérnöksegédek a központi bizottmány által egyetértéssel az építési főigazgatósággal fognak kineveztetni, s a cs. kir. építési hivatalnokokkal egyenlő fizetést és napi díjakat huznak.

33. §.

Az építési járásbani kisebb szolgálatra a járási hivatal által szolgálati egyének napdíj mellett fognak felvétetni. Hasonlóan felhatalmaztatik a járási hivatal, műtani (technikai) munkálatok halmazakor, a mellőzhetlen szükséglet idejére műtani egyéneket napdíj fizetés mellett felvenni; miről azonban a k. bizottmány azonnal értesítendő.

34. §.

A járási hivataloknál a járási igazgató vezetendi az adminisztratív, a járási mérnök a technikai ügyeket és pedig függetlenül; azonban e két főhivatalnok kötelessége leendő, a szolgálat jólértett és felfogott érdekében, egyesített erővel a válatat hasznára és előnyére közrehatni.

25. §.

Ugyanazok a nekik alárendelt személyzetre szigorúan felügyelendnek és a netaláni szolgálati hibákat illően vaggy magok fenytendik, vagy az ily eseteket a központi bizottmány tudomására hozandják.

36. §.

Mindegyik építményről külön számadás vezetendő és az építés végrehajtása után építési-gazdászati kimutatás készítendő s felterjesztendő.

37. §.

A jóváhagyott műtervtől eltérésnek csak akkor van helye, ha bebizonyítható, hogy annak módosítása lényeges pénz, vagy más előnyökkel, mint célirányosb vagy tartósbb építési móddal, van össze kapcsolva, minden ily esetben azonban a k. bizottmányhoz haladéktalan jelentés leszen intézendő.

38. §.

Ha egy jóváhagyott műnél bekövetkezett körülmények miatt a kiadások 10%-tel szaporodnának, jelentés teendő, s az engedelem vagy a jóváhagyás bevárando.

Azon esetre, ha egy jóváhagyott építésnél kisülne, hogy az előlegesen kiszámlált költségeken, bekövetkezett körülmények miatt 10% túl kellene menni, ez iránt jelentés teendő és a további építésre a jóváhagyás bevárando.

39. §.

Hogy azonban továbbra is az ezzel kapcsolt kiadások a válatat-pénz alapját ne emésszék, jövődre a fentartási mód és eszközökről javaslat teendő, a midőn is jól fontolóra kell venni, ha valjon a biztosi-

tott térnek mérsékelt megadóztatásával nem lehetne e egy oly tőkét kiállítani, melynek kamatai a javítási költségeket fedeznék?

40. §.

Mindegyik járásban arányos távolságban víz-mérczék állítandók, hogy azokat naponta vizsgálva, miről jegyzőkönyv is viendő, lehetséges legyen az építményeknek, a folyó állapotjára való hatásáról, helyes ítéletet következtetni.

41. §.

Minden hét végén a járási igazgató elnöklete alatt, a járási mérnök és osztálymérnökök hozzájárulásával ülések tartandók, melyekben a jövő hét teendőit, a múlt hét eredményeit tárgyalni, a vállalkozókkal számolni, azoknak további rendeleteket adni, szóval a szükséges intézkedéseket megtenni szükséges.

Mind ezen intézkedésekről egy kimerítő jegyzőkönyv viendő.

42. §.

A szabályozási munkálatok meneteléről, úgy szinte a pénztár állapotáról, a járási mérnök és a számvevő által minden hó végén az építési jelentés és pénzbeli számadás a járási igazgató útján a központi bizottmánynak leszen felterjesztendő, mely beadványokhoz az igazgató a fentebbi jegyzőkönyvnek egy másolatát fogja csatolni.

Minden év végén pedig felterjesztendő egy tökéletes építési jelentés és az okmányozott évi számadás.

43. §.

A pénztári és anyagi számadás az országos számvevőség által kiadott szabály szerint pontosan viendő.

A járási igazgató és a számvevő kezeskednek a pénztár pontos ügyeletheért és pedig osztatlan kézre. Kötelességében áll tehát a járási igazgatónak a pénztárt gyakran és véletlenül megvizsgálni.

44. §.

A járási hivatal két főhivatalnokai kötelesek a járási egyleteknek és ezek választmányainak a szabályozási ügy menetéről jelentéseket tenni.

45. §.

A tapasztaltak szerint a ministerium ezen kezelési szabályokat kiegészítendő, változtatja, és átalakítandja.

Bécs, július 18-kán 1850.

VI.

Értesítés

a tiszaszabályozási ügy állásáról az alsó szabolcsi vizszerkezetben.

Ezen társulati vizszerkezet kezdődik Tokajnál a balparton és a füredi magas partokig vonul — a jobb parton pedig magában foglalja a Takta közit, és így ide tartoznak a tokaj-ladányi töltések is.

Készítettett e társulat 1846 óta 14,388 $\frac{1}{2}$ folyó — 119,429 köb öl töltéseket 231,274 frt költségen. A dob-szederkényi 4318 folyó öl, a takta-kenézi 430 folyó öl hosszu átnetszéseket.

A munkálatra merítettett eddig a szükséges pénzforrás: a magas kormány kölcsönéből, melynek összege 144,256 frt 56 $\frac{1}{4}$ krt teszen, melyből azonban 42,000 frt immár meg van fizetve, és a társulat tagjainak önkénytes belajstromozásukkal magukra kötelezett, vagy a felsőbb k. határozmányok szerint a megmentett vagy megmentendő földeknek holdjától egy pfrtjával kiszabott tartozásaik után való befizetéseiből. Miután azonban az ártérfejlesztés immár végrehajtatott, s tudva van, hol, kinek menyi ártérületje van, nem ezen kötelezvények, s nem a holdanként 1 frt mértéke hanem az ártérfejlesztés eredménye szerint a föld minőségéhez képest haszon-aránylag szedetik a tiszaszabályozási költség: e végett a fizetési kulcs is folyó gyűlés alatt megállapított.

Fizetett pedig a fönnebb kijelölt munkálatokra a társulat értékeltsége eddig a balpartról 162,741 frt 54 $\frac{18}{24}$ krt, a jobbpartról 14,586 frt 46 krt. Ehez nem kell egyebet tudni, mint a még teendő munkák mennyiségét és az azokra fizetendő pénzmenyiséget, s tudni lehet kinek kinek menyi s minő földje, menyi költséggel mentetett vagy mentetik meg a tiszaszabályozás által. Ezen kérdés tisztábazását igen könnyítette a következő fontos körülmény.

A társulat siettetni kívánván a munkálat előhaladását, a töltések további építését az erre vállalkozó Hammer Pálnak adta ki, s az a közt és a társulat közt kötött szerződés értelmében köbtartalomként 2 frt 20 krt kötelezván a végrehajlandó munkáért, a végrehajtás gyorsaságához képest jutalmat is biztosított annak részére. Így Hammer fölválalta, hogy a tarjányi határban levő azon ponttól fogva, a meddig a társulat töltései eddig nyultak, elkészíteni a töltéseket a füredi szőlőig. Így műtanilag mind az tudja lehet, menyi munka mind az, menyi költség van hátra, s mi még a társulat tagjai által fizetendő.

Az összes fizetendő a kimutatott adatok szerint 947,518 frtban állapított meg. Enyi négy év alatt multhatatlanul be kell hogy szedessék, hogy a válatat költségei rendesen fedeztethessenek. Ebből esik

1,600 I. rendű szántóföld után .	à 10 frt — kr	16,000 frt — kr
3,878 II. „ „ „ „ „	8 „ — „	30,960 „ — „
16,646 I. „ kaszáló „ „ „	7 „ — „	116,522 „ — „
49,075 II. „ „ „ „ „	5 „ — „	245,373 „ — „
154,953 — „ legelő „ „ „	2 „ 30 „	387,382 „ 30 „
32,751 I. „ posvány „ „ „	2 „ 30 „	81,877 „ 30 „
43,433 II. „ „ „ „ „	— „ 10 „	7,238 „ 10 „
27,865 Berettyó-ártér „ „ „	— „ 10 „	4,647 „ 50 „
13,433 ármentes sziget „ „ „	1 „ — „	13,433 „ — „
23,007 még fejlesztetlen árterületre „	1 „ 30 „	34,510 „ — „
57,465 Berettyó sárrétjére „ — „	10 „	9,577 „ 30 „

Ezen összeg érdekeltiségek szerint szétvetetvén és négy egyenlő részre osztván, az első részlet lenne most az első évben befizetendő. Amennyiben azonban az eddigi befizetésekkel az első részlet leszámítván, csak kevés jönne be az első látható szükségletekre, a társulat határozata szerint a második részlet felerésze is még ez évben 1855-dik Januárius 1-ső napjára beszédetni rendeltetett. És így esik, a mint az alatti jegyzék mutatja, mely összegnek felét azt még october 15-ig már a következő hónap közepéig be kell szállítani, mivel a megkezdett nagyszerű válatat elindítása, s más rendkívüli körülmények rendkívüli sürgetős és pontos intézkedést és fizetést igénylenek.

Elvárja azért a társulat minden egyes tagjaitól, hogy annak idejében tartozását pontosan lerőjja, ellenkező esetre rendelkezett szigorú eszközökről, melyekre azonban reménysége szerint szüksége nem lesz. Mert hiszen miért nem pártolná most már a tisztavölgyi birtokos a tiszaszabályozási válatot, mikor már annak legjobb útja felfedeztetett, mikor már 30 □ mértföldnyi tér lévén megmentve már eddig is a mocsároktól, így annak már hasznát élvezi, mikor immár nem terv, hanem valósággá vált az, mit még tervben és ígérthben is nagyszerű áldozatkészséggel és lelkesedéssel pártolt; mikor már mintegy 200,000 pfrt befektetett pénz-erő veszne hiában, ha a válatat fenakadna, mert a töltések még nem költethetvén össze a magas partokkal; a kirohanó víz megkerülhetné valaha és a töltéseket szétrombolhatná. Félre tehát a részvétlenséggel! hiszen ha a sorstól nehéz feladat és sok viszontagságok jutottak is reánk, de annál édesebb lehet önértetünk, hogy éppen nekünk jutott osztályrészül megvédeni e tájékat a rajta tespedő árvizektől. Ez önértet a legédesebb jutalom. Azonban a tiszaszabályozási költségeket kifizeti csak két-három évi használata is a megmentett területeknek, itt tehát nemcsak szellemi, hanem anyagi nyereség is van.

Kelt Debreczenben, az alsó szabolcsi tiszaszabályozási társulatnak 1854-dik évi sept. 5- és 6-án tartott gyűléséből.

Kiadta Kovács Sámuel, mint a gyűlés jegyzője.

VII.

A Tisza szabályozásának kezelését illető rendelet,

a kereskedelmi-, ipar-, és közmunka-ministeriumtól, oct. 9. 1856. Érvényes a magyar királyság, szerb vajdaság és temesi bánságra.

Ö cs. kir. Apostoli Felsége, 1856. sept. 11-ről kelt legfelsőbb elhatározásánál fogva, a kereskedelmi ministeriumtól, egyetértve a bel- és pénzügyministeriumokkal tett javaslatra nézve, az A. alatt ide-mellékelte utasítást a Tisza szabályozását illetőleg elfogadni, és annak haladéktalan létesítését a kereskedelmi ministeriumra bízni méltóztatott.

Ez azon hozzáadással tételik közzé, hogy a Tiszaszabályozási vízépítészeti hatóságok számára, a B. alatti további csatolványban található szolgálati és ügyszabályzat, miután Ö cs. kir. Apostoli Felsége, azt legmagasb tudomásul venni méltóztatott, a kereskedelmi ministerium által, ezennel megállapittatik.

T o g g e n b u r g lovag sk.

A) A Tisza szabályozását illető utasítás.

Minthogy a tiszaszabályozási munkálatok egymás közti szoros összefüggése, jövőre nézve, azok vezetésegységét és a felügyeletet illetőleg, külön intézkedést tesz szükségessé; és minthogy a Magyarországon és szerb-bánati vajdaságban behozott politikai szervezés folytán, az 1850. jun. 16. kelt határozványokon több változtatások és kiegészítések látszottak czélszerűeknek: ezennel ama határozványok eltöröltetése mellett, következő utasítás bocsáttatik ki a tiszaszabályozási ügykezelést illetőleg.

Ez utasítás határozványai csupán a Tisza vízárterén elforduló szabályozási és véd-vízépítésekre alkalmazandók, míg amazok, a mellékfolymokon, melyek vízártere nem a Tiszáéval esik össze, általános utasítások szerint kezelendők.

Vezető hatóságok és műtani közlönyök.

1. §. A Tiszaszabályozási munkálatok vezetése és felügyelete a politikai országhatóság- s a legfelsőbb vezetés, a belügy, kereskedelem, ipar és közmunka ministerium alatt áll, mindenik saját hatásköréhez képest.

2. §. A műtani ügyekre nézve, saját központi igazgatóság állítatik, székhelylyel Budán, mely a politikai hatóságok és ezek utján a kereskedelmi-, ipar-, és közmunkaministerium alatt áll.

3. §. A Tiszafolyam osztályokra alakíttatik, melyek száma és kiterjedése, külön kibocsátvány által, közelebb fog elhatározatni.

4. §. Minden folyamosztályban, az ott előforduló szabályozási munkálatok vezetése és felügyelete végett, vízépítészeti hivatal állíttatik, mely mint a középponti igazgatóság kiküldötté működik és kizárólag csak ez utóbbitól függ.

5. §. Ugy a központi igazgatóság, mint a vízépítészeti hivatalok az osztályokban: cs. kir. hivatalok és államköltségen állíttatnak fel.

A személyzeti létszám és fizetésszabályzat, továbbá a szolgálati és ügyi táblázatok, saját határozvány által fognak megállapíttatni.

Vízépítések az állam és érdekelték költségén.

6. §. Az állam fedezi mindazon munkálatok költségét, melyek a folyammenet, különösen az átmetszések, javítását a hajózás könnyítésére nézve czélozzák.

Ha ily munkálat, valamely fenyegetett helység vagy más birtoknak különös hasznára válik, helye van az érdekelttek megfelelő versenyének (48. §.)

7. §. Az áradás elleni védgátépítések költségét (ártér-gátak) az azzaljáró föld-kisajátítás mellett, az érdekelttek tartoznak viselni.

Az államkormány — a körülményekhez képest — ily építésekre előlegezést is ajánl meg, melyet egy pengő forintjával évenként és holdjától számítva, az áradás ellen megvédett, s mivelhetővé lett földekből kell visszafizetni.

8. §. Ily előlegezések alaptőkéje az államkormány activájában áll, a tiszaszabályozási vállalatokra, az elővevekben tett előlegezésekből.

A mely mértékben e pénz visszafoly, új előleggé válik a vállalat befejezéseig.

9. §. Ez alaptőkéből előleg-utalvány, kizárólag a kereskedelem, ipar és közmunkaministeriumtól adatik ki, az illető politikai országhatóság javaslatára.

10. §. Minden, a Tiszán foganatba veendő úvjízépítési vagy javítási tervek, különbség nélkül, azok költségei akár az állam, akár az érdekelttek által fedeztetnek, a kereskedelmi ipar és közmunkaministerium jóváhagyása alá terjesztendők, mely azok létesítésének sorozatát is elhatározza.

Vízépítési kerületek alkotása (consortien).

11. §. A 7. § szerint, az érdekeltteket kötelező gátépítések állítására, minden folyamosztály, a vízépítészeti viszonyok arányához képest, vízépítési kerületekre (consortien) osztandó.

12. §. Minden, egy meghatározott vízépítészeti egészet tevő vízártérszin, magában véve, vízépítési kerületet alkothat.

Mint vízépítészeti egész azonban, valamely part vízártere nem tekinthető, ha annak gáthányása, növekedő veszély elhárításakor, a túlpart töltéséhez is feltételezi.

Ez esetben a kétoldali vízártér egy kerületbe tartozik, vagy ha

két külön consortium állittatik, a foganatosítandó vízépítések szempontjából egyiknek a másiktól megfelelő, kölcsönös függésben kell állani.

Hol az egyik part vízártára oly jelentéktelen, hogy megfelelő védgátak állítása, fáradságot jutalmazónak nem mutatkozik, az átellenben fekvő consortium részéről annak kisajátítása megengedtetetik. Van-e kisajátításnak helye, a politikai hatóságok döntenek el rendes folyamodási uton.

13. §. A vízépítési kerületek alkotásánál, a jelenben már fenálló kerületek és külön egyletekre — a mennyiben a fennebbi feltételeknek megfelelnek — tekintettel kell lenni; hol ez eset nem fordul elő, azok szerint átalakítandók.

14. §. A vízépítési kerületek beosztási javaslata, a központi igazgatótól, a felállított műtani nehézségek- és az érdekekkel, a megyeelnök előlulése alatt folytatott bizottmányi tárgyalás alapján, mely alkalommal minden a vízépítési kerület kiterjedésére vonatkozó viszonyok illőleg kifejtetnek, az illető politikai országhatósághoz küldetik.

Minden vízépítési kerület számára egyuttal, a központi igazgató, rendes térképet, s az e kerületben fekvő javak birtokosainak névjegyzékét elkészíttetni és javaslatához mellékelni tartozik.

15. §. A politikai országhatóság, a folyamosztály vízépítési kerületeinek beosztását megállapítja, az illető megyehatóság útján azt közlésezi, s egyuttal két havi határidőt tűz ki, mely idő alatt — ki nehézségnek látná helyét — a megyehatóság útján felszólalhat.

16. §. Az értesítés, a tudvalevő érdekekhez személyes közlés — és a megyehatóság s egyes résztvevő községek előljáróinál, nyilvános kifüggesztés által történik.

A térkép és a birtokosok névjegyzéke, a felszólalási idő alatt, a megyehatóságnál, az érdekek megtekintésére, nyitva tartandó.

17. §. A beérkezett felszólalások, a megyehatóságtól, a határidő végével, a politikai országhatósághoz küldetnek és ettől — Magyarországhban a főkormányzóság útján — minden oldalú fölvilágosításokkal, és a vízépítési kerület beosztására vonatkozó munkalattal egyutt, a keresk. ipar és közmunkaministerium elé terjesztetnek, mely is azok fölött, a belügyministeriummal egyetértve, véglegesen határoz.

18. §. Ha e szerint valamely folyamosztály vízépítési kerületei véglegesen megállapittattak, a politikai országhatóság, az egyetértő megyehatóság által, a vízépítési egylet előljáróinak választását, következő szakasz utmutatásai szerint eszközzi.

19. §. Ha valamely vízépítési kerület a magyar királyságban, két közigazgatási területre esik, a központi igazgató előleges jelentésére, a főkormányzóság jelöli ki azon helytartósági osztályt, mely e vízépítési kerületekbe tartozó ügyeket kezeli; ha azonban nevezett királyságban vagy a szerb vajdaságban temesi bánsággal egyutt, valamely vízépítési kerület több megyében fekszik, a politikai országhatóság, mindjárt a vízépítési kerület beosztása megállapításánál, egyszer mindenkorra, azon megyehatóságot megnevezi, melynek a vízépítési társulat, minden közigazgatási ügyekben alá rendelve van.

Vízépítészeti egyesület-elöljáróságok.

20. §. Minden egy vízépítési kerületben fekvő földek birtokosai egy társulatot kepeznek.

21. §. A társulat, választmány által képviseltetik, mely nem kevesebb mint három, és nem több, mint hét tagból áll.

A választvány tagjainak száma a politikai országhatóság által, a vízépítési kerület alkotását illető határozattal, egy időben állapittatik meg. (15. 17. §§)

22. §. A választmányi tagokat, a vízépítési társulat érdekllettjei választják, kik e célból, a megyehatóság által, gyűlésre összehivatnak.

23. §. A választmányi tagok csakis a vízépítési társulat érdekllettjei által választathatnak.

24. §. Választmányi tagul, mindig elválasztandó egyike azon három birtokosoknak, kik a vízépítési kerületben fekvő földjeiktől, legtöbb adót fizetnek.

25. §. A választmányi tagok elválasztása, a jelenlevők általános szavazattöbbségével történik, kiknek száma, a vízépítési társulat szavazati-jogos egyéneinek, legalább is egy harmadát kell hogy megüsse.

A mennyiben első szavazásnál általános szavazattöbbség nem eszközöltetik, szűkebb körű választásra kell szoritkozni, melynél, minden választási helyre mindig csak két érdekllett és pedig olyanok elválaszthatók, kik aránylag legtöbb szavazatot kapnak.

26. §. Ha semmi választás képes gyűlés, vagy általa semmi rendszeres választás létre nem jön, a választmányi tagok, hivatalos uton, a megyehatóság által különös tekintettel a többet adózókra — neveztetnek ki.

27. §. A választmányi tagok hivatala két évig tart, a kilépők mindig újra megválaszthatók.

Oly választmányi tagok, kik a vízépítési kerületben a három legtöbbet adózó birtokosok közül valók, (24. §.) hivatalukat képviselőik által folytathatják.

28. §. A választmány intézi a vízépítési kerület ügyeit.

29. §. A legnagyobb adót fizető választmányi tag (24. §.) elnököl és vezeti a vízépítési társulat hivatalát. E hivatalhoz egy pénztárnok és a szükséglethez képest egy számvevő és egy mérnök rendeltetik.

30. §. A választmány, hatásköre tárgyaiban szavazati-többséggel határoz.

31. §. Ha a tárgyalás:

a) oly építések vagy munkálatokról, melyek, egy holdat véve, több mint három forint költséget kívánnak;

b) a kivetési kulcs megalapítása- vagy módosításáról;

c) a vízépítési hivatal rendszeresítésében, változásokról;

d) a 29. § említett consortiumi tisztviselők kinevezéséről — foly: a rendkívüli választmányi tagok is meghivatnak.

A rendkívüli választmányi tagok ugyanazon számmal lesznek, mint a rendesek, és ez utóbbiakkal egyszerre s a 22—27. §. értelmében választatnak.

32. §. A rendes és rendkívüli választmányi tagok egyesülése, a

megegerősített választmányt képezi, mely az elébe tett fölterjesztések felett határoz.

Határozatainak foganatosítása: a rendes választmány kötelessége.

33. §. Oly tárgyakban, melyek ez utasítás rendeleti szerint, a hatóság jóváhagyásától függésztvék fel, a rendes mint a megerősített választmány határozatai csak a jóváhagyás kieszközlése után fogantoshatók.

Vízépítések.

34. §. Az államköltségén előállítandó szabályozási munkálatok javaslatai, a központi igazgatótól, a politikai országhatóság elé terjesztetnek, mely a megyehatóság útján, a választmányi vízépítési tárgyalást, az érdektettek megkérdezésével — a körülmények szerint mindkét parton vezeti, és új vízépítés vagy kijavításnál mindig (10. §-), más vízépítéseknel, ha több mint 6000 pfrt beruházási költséget igényelnek, a kereskedelem, ipar és közmunkaministerium jóváhagyását kéri ki, más esetekben e jóváhagyást maga megadhatja, a mennyiben a beruházás az évi előleges költségvetés által fedeztetik.

35. §. Folyam kanyarulatok átmetszése eseteiben, a megyehatóság által felveendő választmányi tárgyalásnál a megyebirtokosokkal, minden egyezségi viszonyok pontosan kipuhatólandók és különösen, ha az átmetszés által valamely helység elvágtatik, ki kell emelni, valyon a másikparttal helyreállítandó-e az összeköttetés, vagy a helységet át kell tenni, mit a politikai hatóságok rendes folyamodási uton döntenek el.

36. §. A vízépítési társulat számára teendő munkálatok javaslatai, a társulat előljárói által a megyehatóság elé terjesztetnek.

37. §. A társulat minden munkálat-javaslatai, különbség nélkül, a megyehatóság által, a központi igazgatóval közlendők, ki azokat, ha új vízépítések vagy kijavításokról van szó, a politikai országhatóság útján, műtani vizsgálat és jóváhagyás végett, a kereskedelem, ipar és közmunka-ministerium elé terjeszti, (10. §.)

Azon vízépítési javaslatokat illetőleg, melyek műtani tekintetben, vagy a központi igazgató által jóváhagyatnak, vagy a keresk. ipar és közmunkaministeriumtól elfogadtattak, a megyehatóság kötelessége a további hivatalos kezelés.

38. §. Ha a központi igazgató véleménye szerint javalt vízépítéseken kívül még mások is szukségesek, vagy a vállalat sikerére tanácsosnak látszik, a vízépítési társulatra eső töltéstért, a tervezettnél rövidebb évsor alatt helyreállítani, a megyehatóság a felett a rendes tárgyalást a vízépítési társulat választmányánál megindítja, és ha ez, a vízépítési javaslatba nem egyezik, a politikai országhatóság útján, a ministerium véleményét kéri ki.

39. §. Ha félbenhagyja vagy megtagadja a vízépítési társulat, az elfogadott vagy megrendelt vízépítések foganatosítását; azok hivatalos uton, a vízépítési társulat költségén állíttatnak helyre.

40. §. A vízépítési társulat által végzendő munkálatok közé tar-

tozik: a vízlecsapolásra ásandó árkok, és a töltéseknél készitendő zsilipek pontos szemmeltartása is.

41. §. A vízépítési társulat minden vízépítési és munkálatainak létesítése, a folyamosztály vízépítési hivatalának felügyelete és vezetése alatt végzendő, mely az elfogadott terv megfelelő foganatosításaért felelős marad.

42. §. Ugy az államköltségen eszközözendő szabályozási munkálatok, mint azokra nézve is, melyek a vízépítési társulat által a hatóság jóváhagyásával történnek, a szükséges föld megszerzése, kisajátítás után megengedtetik.

43. §. A vízépített folyammeder az állam tulajdona lesz, a megyebirtokosoké, ha azért, koronként kiszabott határidő alatt, arányos karpótlás mellett folyamodnak.

Kivetési kulcs.

44. §. Az érdekeltek részvéte a vízépítési társulat költségeit illetőleg, tekintettel a rájuk háramló hasznok fokozatára, állapittatik meg.

45. §. A megerősített választmány e felett szakértők hozzájárultával tanácskozik (31. §.)

46. §. A felvett kivetési kulcsot a választmány juttatja tudomására az érdekelteknek és hatheti határidőt enged azoknak, minden idevonatkozó felszólalásaik benyújtására a megyehatósághoz.

A határidő eltétele után a megyehatóság határoz az előfordult felszólalások (reclamatio) felett és jóváhagyja, vagy megújítja a kivetési kulcsot.

További felszólalások a megyehatóság által elfogadott kulcs ideiglenes alkalmazását nem tartóztatják fel s netalán csak az utólagos kiegyenlítés utja marad fen.

47. §. A már fenálló vízépítési társulatok (kerületek s külön társulatok)nál a foganatba vett kivetési kulcs alkalmazásának változtatása végett a politikai hatóságok előtt az érdekeltek panaszaíra, és ha a kulcs feltűnőleg méltánytalan- vagy különben használhatlannak mutatkoznék, hivatalos uton is folyamodványszerű tárgyalás kezdendő.

48. §. Ha az államköltségen tett vízépítéseknél a költségilleték kipuhatolásáról van szó, melyet a közkinestár a 6. §. értelmében a megyebirtokosoktól vagy községekől vesz igénybe, a megyehatóság a központi igazgatóság egy képviselőjének hozzájárultával — az érdekeltekkel választmányi úton ereszkedik tárgyalásba és a politikai országhatóság e tárgyalás alapján méltányos elvek szerint határozza meg a költség-illetéket.

Kivetések.

49. §. Minden évben octob. havában minden vízépítési társulatnál a választmány költségvetést tesz a jövő év bevétele és kiadásáról s a földbirtokosokra átruházandó összeg kimutatását, a megyehatóságnak jóváhagyás végett előterjeszti.

50. §. Ha ez megtörtént, a választmány az egyes földbirtokosokat illető befizetések jegyzékét összeállítja, és azt a megyehatóság által,

mely a kivetett befizetés megajánlását helybenhagyta, a választott adóhivatalhoz utalja.

51. §. E befizetések felvétele az adóhivatalok által történik — a telekadó behajtására nézve fenálló eljárás szerint s az ugyancsak erre megállapított határidőkben.

A behajtott pénz az illető vízépítési társulat előjáróságának adatik át rendelkezés végett.

52. §. Hasonló módon történik a visszatérítési fizetések felvétele, melyeket a földbirtokosok, az államkincstárból vett előlegezésekért a 7. §. szerint teljesíteni kötelesek.

53. §. E végből minden évben, a vízáradás ellen megvédett, s mivelhetővé lett földterület, a megyehatóságtól eszközrendő szemle útján megállapittatik, a birtokosok névsora és a holdszámok táblázata fölvéttik, és ennek alapján, a kivetési illeték az adóhivatalnak kézbesittetik, mely ennek folytán, minden hónapban, a behajtott pénzt, az illető országos fő- és illetőleg a vízszabályozási alaptőke gyűjtőpénztárába szolgáltatja. Az utóbb nevezett pénztárak, a begyűlt pénzösszeget, évnegyedenként, a központi igazgatóságnak közvetlen kimutatni tartoznak.

54. §. Ha a vízépítési társulatok jobbnak látják, a visszatérítési fizetéseket, az általános kivetési kulcs szerint kiosztani, azok behajtása a vízépítési társulat befizetéseivel esik össze.

55. §. Ha valamely vízépítési társulat, a reáeső töltésépítéseket nem vállalkozás útján, de saját kezelése mellett, természetbeni munka alkalmazásával kívánja eszközölni, vagy ha a vállalkozónak, természetbeni szolgalmak fognának rendelkezésére állíttatni; mindkét esetben, az érdekeltek által viselendő munkaszolgalmak aránya és azon időközök, melyek alatt azok végrehajtandók, továbbá a munkásoknak mindenesetre adandó kárpótlás, a társulat részéről megállapítandó, egyszersmind az is eldöntendő, valjon — azon esetre, ha munkaerő adatik a vállalkozó rendelkezése alá — a megállapított kárpótlást a vállalkozó, vagy a társulat pénztára fizesse-e, mikor is a természetbeni szolgalomnak pénzül számítva, a netalán még történendő pénzfizetésekkel együtt, nem szabad, az egyes érdekelteket illető évi befizetést felülmulni. (49. 50. §§.)

56. §. Ezek folytán, a körülményesen és teljesen szerkesztendő kiviteli tervet, a társulat választmánya, a megyehatóságnak jóváhagyás végett előterjeszti, melynek feladata megítélni, valjon a fenebbi kárpótlás szabályosan eszközöltetett-e és valjon az érdekeltek oly helyzetben vannak-e, hogy a rájuk háruló munkaszolgalmakat általában, különösen pedig házi és gazdasági viszonyaik csorbulása nélkül teljesíthetik, mire nézve a megyehatóság köteleztetik, a jóváhagyást csak saját módosítványok alatt megadni, vagy teljesen megtagadni.

A megyehatóság ez igényei ellen, a vízépítési társulat előjáróinak, rendes folyamodási úton a felelőzés meg van engedve.

Ha azonban a természetbeni szolgalmak véglegesen meg vannak állapítva, a megyehatóság, mindannyiszor, valahányszor a szolgalmak-

bani fennakadások szükségessé teszik, törvényes kényszereket alkalmazni köteles.

57. §. Minden év vége után, egy hónap alatt, a társulat választmánya működéséről a megyehatóságnak számadást terjeszt elő.

Ez jóváhagyást nyervén, a vízépítési társulattal közöltetik.

Töltés-fentartás és felügyelet.

58. §. A töltés fentartása és felügyeletéről, a kibocsátott, saját töltés-rendőrségi szabályzat határozatai szerint kell gondoskodni. Ez által szabályoztatik egyszersmind a vízáradás és gátszakítások alkalmával megkeresendő községi szolgálat is.

B) Szolgálat- és ügy-szabályzat, a Tiszaszabályozás- vízépítési hatóságok számára.

Hivatkozva a Tiszaszabályozás számára kiadott utasításra, mely a Tiszaszabályozásnál allitandó vízépítési hatóságok ügyfeladata, s ezeknek a politikai hatóságok és vízépítési társulatokhoz állása, továbbá a vízépítés vezetésére vonatkozó hatáskörük feletti rendeleteket foglalja magában, jelen szolgálat- és ügy-szabályzat által még, e vízépítési hatóságok föllallítása, azok személyzet- és fizetési kimutatásával, úgyszintén az őket illető személy és hivatal-ügyekben hatáskörük állapittatik meg.

Elrendezés.

1. §. A központi igazgatóság: a fővízépítési hatóság, a Tisza folyamra, úgy a magyar királyságban, mint a szerb-bánati vajdaságban tartozó vízépítési ügyekben.

2. §. A központi igazgatóság áll, egy vízépítési igazgató, aztán a szükséges műtani, kezelési és szolgaszemélyzetből.

A vízépítési igazgató, elnöke és hivatalvezetője a központi igazgatóságnak; megbízásait és rendeleteit, az összes többi hivatal-személyzet teljesíteni tartozik.

A vízépítési igazgató hiánya, nem léte, vagy akadályoztatása esetére, ha más intézkedés nem történt, őt a hozzá rangban legközelebb álló vízépítési hivatalnok képviseli.

3. §. A műtani és egyéb számolási ügyekről gondoskodás, különösen a pénzkezelés nyilvántartása végett, a központi igazgatóság mellé egy számvizsgáló, egy számvevői irnokkal együtt adatik.

A számvizsgálónak, a vízépítési hivatalnoktól általán megkívántat műtani előkészülettel kell birni. Ő a központi igazgatóságnak nem alárendeltje, azonban köteles, a központi vízépítési igazgató minden szolgálatbeli felhívásának megfelelni és mindazon hivatalos tisztet teljesíteni, mely állása céljával megegyezik, vagy utasítás szerint, a vízépítési hatóságoknál, általában a számvevő osztály feladatai közé tartozik.

4. §. A Tisza folyam, a mennyiben ezúttal a Tiszaszabályozási utasítás alkalmazása alá esik, t. i. Tisza-Ujlaktól, Titel alatt a Dunába

ömléseig, e felosztás netaláni változtatásának fentartása mellett — következő hat osztályra osztatik.

I. osztály. Bereg, Tisza-Ujlaktól Csapig;

II. „ Felső-Szabolcs a Bodrogtöközzel, Csap-tól Tokajig;

III. oszt. Alsó-Szabolcs Tokajtól Füredig;

IV. „ Heves, Füredtől Csongrádig;

V. „ Csongrád, Csongrádtól a magyar királyság tartományi határszéleig.

VI. oszt. Bács, mely a folyamot, a szerb-bánati vajdaságban Józseffalváig, és onnan kezdve, a katonai határszálen Titel alatt a Dunába ömléseig foglalja magában.

5. §. Mindegyik folyamosztály számára egy vízépítési hivatal állittatik, melynek személyzete, egy mérnök és megkivántató mérnök-segédekből, a kezelési ügyekre rendelt irodai díjokból, továbbá szolgál-segédekből áll.

E vízépítési hivatalokra, egyelőre, következő hivatal-székhelyek állittatnak.

I. osztály. Namény;

II. „ Elhatározása fentartatik;

III. „ Polgár;

IV. „ Szolnok;

V. „ Vásárhely;

VI. „ Török-Becse;

6. §. Az osztály-vízépítési hivatal közvetlen vezetése és a hivatalos iratok elkészítése az osztálymérnök kötelessége, s a vízépítési hivatal többi személyzete, rendeleteit teljesíteni tartozik.

A netán szükséges képviseltetés esetére, a központi igazgatóság számára előirt határozvány hasonszerű alkalmazásában részesül.

7. §. Hol helyi vagy külön viszonyok, a szolgálat túlnyomó előnyére célszerűnek tündetik fel, a keresk. ipar és közmunka-ministerium beleegyezésével egyes mérnök-segédek, a vízépítési osztályhivatal, székhelyén kívül, a Tiszához állandóan vagy időközileg kiküldethetnek.

A kiküldött mérnök-segéd azon vízépítési-hivatal tisztviselője marad, melynek osztályába tartozik, és közvetlen annak van alárendelve.

8. §. Az ügyforgalom, az osztályhivatal és központi igazgatóság közt, kölcsönösen megállapított helyzetök szerint, a felebbvaló hatósághoz alárendelt viszonyban és e viszonyoknak megfelelő formák közt történik.

9. §. A hivatalnokok száma, a szolgálati rangfokozatok és a központi igazgatóság hivatalnokainak, ugy szintén a hat osztályhivatalnak viszonylatai, nemkülönbén a hivatalnokok napdíjosztalya, a függelé-kül csatolt átnézetben vannak meghatározva.

Az egyforma vízépítési hivatalnokok (mérnök és mérnök-segédek), a szolgálati időbség viszonyos rangjában állanak, azon minőséghez képest, melyhez tartoznak, és azon körülmény, hogy a központi igazgatóság, vagy valamely osztályhivatalnál alkalmaztatnak, vagy hogy

valamely mérnöksegéd egyedül kiküldetett (7. §.) szolgálati rangjukra semmi befolyással nem bír.

10. §. A központi igazgatóságnak a megkívántató hivatalhely vagy valamely középületben tüzetik ki, vagy béreltetik; az osztályhivatalok irodahelyiségéről a vezető mérnököknek kell gondoskodni; részükre azonban, a helyszokásos bérilleték két szobára adományoztatik.

11. §. A Tiszaszabályozási hivatalok, hivatalos butorokkal látatnak el.

A szükséges mérési és helyszintezési eszközök és egyéb a hivatalshoz tartozó készülétek, a központi igazgatóságnak saját és az osztály-hivatalok használatára megszereztetnek.

Az írási és rajzolási kellékek, továbbá egyéb hivatal- és irodai szerek, míg csak ezen kiadás nem átalányoztatik, a központi igazgatóságtól, beszámítás mellett szereztetnek meg, mely egyúttal, az osztály-hivatalokat is; az ellenőrzendő valóságos szükséglet szerint ellátja.

A hivatalos használatra vett, s elhasználás alá nem eső tárgyakról hivatalos leltárt kell vinni.

12. §. A Tiszaszabályozási hivatalok, a magyar királyság egyetemes építészeti hivatalaival együtt, egy közös létszám-egyetemet alkotnak, és pedig olyképen, hogy a tiszaszabályozási különböző rangfokozatú tisztviselői, a magyarországi egyetemes építészeti szolgálat egyforma rangfokozatuival egyenlőknek tekintendők.

13. §. A központi igazgatóság, minden év dec. havának végén, a magyarországi főkormányzóság útján, az év folyamában történt egyéni személyváltoztatásokról, ide értve a mérnökök és mérnöksegédek állomásaikban előfordult változást, hivatalos kimutatást terjeszt elő.

Hatáskörök, személyzeti és hivatal-ügyekben.

14. §. A központi vízépítési igazgató és számvizsgáló, a magyarországi főkormányzóság közvetlen előterjesztése folytán, a mérnökök és mérnök-segédek, a központi igazgatóságnak a nevezett kormányzóság útján, kiadott javaslatára, a keresk. ipar és közmunka-minisztériumtól neveztetnek ki.

A központi igazgatóság vízépítési gyakornokai, a számvizsgáló és irnokok kinevezése, a központi igazgatóság előterjesztése folytán, a főkormányzóságot illeti.

A hivatalszolga és szolgálasegéd, a központi vízépítési igazgató által — a sereg közvitétzei- és altisztjeinek polgári alkalmazásba lépését illető külön utasítások szemmeltartása mellett — fogadtatnak fel.

A számvevő-díjnak a számvizsgáló által, továbbá az irodai díjnak — és minden osztályhivatalnál a szolgálasegéd, a vezető mérnöktől vétetik fel, és belátása szerint bocsátatik el.

15. §. A magyarországi főkormányzóság, a központi igazgatóság és a hat osztályhivatal tekintelbe vételével, fel van hatalmazva, a központi igazgatóságtól kimutatott elkerülhetlen szükség esetére, mindaddig míg e szükség tart, kivételesen és időközileg, segéddíjnokoknak illő napidíj mellett alkalmazását jóváhagyni, ha e költség fedezése, a tiszaszabályozási hatóságoknak, hivatal- és irodaszükségeleire szánt

alaptőkéjéből kitelik; ennek hiányában a szükség illő előterjesztése mellett, ez alkalmazások jóváhagyása, a keresk. ipar és közmunka-miniszteriumnál javaslatba hozandó.

Jóváhagyás esetére, az egyének megválasztása a központi igazgatóságnál ennek elnökén, az osztályhivataloknál a vezető mérnökökön áll.

16. §. Minden szolgálat-betöltési eset, melyre nézve a keresk. ipar és közmunka-miniszterium az újbólkinevezést fentartja, ugyanennek, a központi igazgatóság által a magyarországi főkörmányzóság útján, bejelentetik.

17. §. A központi vízépítési igazgató és számvizsgáló megesketeése, a magyarországi főkörmányzóság által történik; a mérnökök, mérnök-segédék, vízépítési gyakornokok, lajstromzó, őrök és hivatal-szolga, a központi igazgató által eskettetnek fel.

Ha az eskü letévése végett, az osztályhivataloknál találtató, vagy azokhoz kinevezett hivatalnokoknak utasítást kellene tenni, a központi igazgatóság, ha mérnökről van szó, a legközelebb fekvő megyefőnököt, vagy szolgabírókat keresi meg az eskütel elfogadása végett, és ha mérnök-segéd megesketéséről van szó, megbizza az illető osztály-mérnököt.

Az eskütételéről okmány mindkét esetben a központi igazgatósághoz átküldendő.

18. §. A mérnökök- és mérnök-segédéknek, a középponti igazgatóság- és az osztályhivatalokhoz beosztására, és azoknak, alapos okokból mindenkor áttételére, a magyarországi főkörmányzóság hatalmaztatik fel.

Szolgálati áttételeknek oly esetekben, melyek költözködési illeték-igényre jogosítanak, csak tulnyomó szolgálati tekintetekből lehet helye.

19. §. A központi vízépítési igazgató felhatalmaztatik, alárendeltjeinek a központi igazgatóság, ugyszintén az osztály-hivataloknál, annál fogva a számvizsgáló kivételével, lefelebb nyolcz napra szabadság-időt engedni.

20. §. Hivatalcsere, szolgálatról-lemondás, nyugdíj, leköszönés, szabadságidő, jutalmazások, kisegítés, illeték-előlegezések, helyettesítési és áttelepedési díjak, uti költség-pótlékok tekintetében, továbbá a fegyelmi hatalom gyakorlatát, ideértve a hivatalától felfüggesztést is, ugyszintén a pénzhány, megtérithetlen számadási hiányok, valamint be nem hajtható hátralékok törlesztése iránt mutatott elnézést illetőleg, hivatalos szerelvények előállítása, végre, előforduló fizetés-megbizások alkalmából — a magyarországi főkörmányzóság, továbbá a politikai országos hatóságok és azok főnökei a központi igazgatóság s a hat osztályhivatal irányában azon jogosultságot gyakorolják, melyek azoknak, a kijelölt vonatkozásokban, az egyetemes víz-építészeti szolgálatot illetőleg, a fenálló utasításokban tulajdonítvák.

21. §. A központi igazgatóság számára állítandó hivatalhelyiségek bérletének jóváhagyása, amennyiben azok valamely középületben el nem helyezhetők és ha a bérszerződés három évet, vagy az évi bérlet 600 frtot meg nem halad — a budai helytartósági osztályra ruháztatik.

22. §. A magyarországi főköormányzóság és politikai országos hatóságok örködnek a felett, hogy a Tisza szabályozását illető évi költségvetés, időszaki pénzkövelelési utalások, számadási kimutatások és egyéb pénzkezelésre vonatkozó beadványok az ez idő szerint fenálló rendelkezésekhez képest, a központi igazgatóság s más különben ezzel megbízott hatóságok által, idejekorán s annak rendje szerint szerkesztessenek és megvizsgáltassanak

A főköormányzóság aztán ezeket, megjegyzéseivel együtt, a keresk. ipar és közmunka-miniszteriumhoz benyújtja.

Általános határozatok.

23. §. A vízépítési tervek szerkesztését, a vízépítészeti munkálatok árlejtését és kibérlését, a vízépítés-vezetés körüli eljárást bérbeadás és saját költségen felállítás esetében, különösen pedig a vízépítészeti naplókat, továbbá uti költségeket stb. illetőleg, az egyetemes építészetre nézve érvényes rendszabályok, a tiszaszabályozási szolgálatra is alkalmazandók.

24. §. Minden a jelen szolgálati és ügyszabályzatban érintett tárgyak, amennyiben ezek, a magyarországi főköormányzóság és politikai országos hatóságok vagy ezek főnökeinek, a fenálló határozványok által szabályozott hatáskörén túlmennek, felebbvitel útján, a kereskedelem, ipar és közmunka-miniszterium jogkörébe tartoznak.

25. §. A keresk. ipar és közmunka-miniszterium határoz, továbbá hivatalos felebbvitel útján, vagy az érdekeltek felhívására, a jelen szolgálati és ügyszabályzat azon körülményeiben, melyekről a magyarországi főköormányzóság, vagy a politikai országos hatóságok, vagy ezek főnökei hatáskörüknél fogva intézkedtek.

A keresk. ipar és közmunka-miniszteriumnak ezenkívül megvan engedve, oly esetekben, melyek arra alkalmasaknak találtnak, a tiszaszabályozási hatóságok oly ügyeit is, melyek különben, a jelen szolgálati és ügyszabályzatban valamelyik politikai országos hatóság, vagy azok főnökei hatáskörébe tartoznának, saját határozata és intézkedése alá venni.

26. §. Jelen szolgálati és ügyszabályzat a későbbben kijelölendő naptól fogva, érvénybe lép.

F ü g g e l é k.

Személyzeti és fizetés-állománya a tiszaszabályozás vízépítészeti hatóságainak.

Hivatalnokok száma	Szolgálati rangfokozat	Fizetés és különdíjak		Napdíjosztály	Jegyzés
		Egyenként	Öszvesen		
		Forint			
A. Közp.-igazgatóság.					
Főnök és műtani személyzet:					
1	Közp. vízépítési igazgató	1800	1,800	VIII.	
1	Első osztálybeli mérnök	1000	1,000	IX.	
1	„ „ mérnöksegéd	700	700	X.	
1	Gyakornok	400	400	XII.	
Számvevői ügyek:					
1	Számvizsgáló	800	800	X.	
1	Számvevő díjnok	naponként 1 f.	365	—	
Iroda:					
1	Lajstromzó	800	800	X.	{ felesküzszik és hivatalruhát visel
1	Írnok	500	500	XI.	
1	Hivatalszolga	300	300	—	
1	Szolgasegéd	216	216	—	
B. Hat osztály vízépítési hivatal.					
2	Első osztálybeli mérnök	1000	2,000	IX.	
4	Második oszt. mérnök	900	3,600	IX.	
5	Első oszt. mérnöksegédek	700	3,500	X.	
7	Második oszt. mérnöksegédek	600	4,200	X.	
6	Iroda díjnokok	{ napidíj 48 kr vagyis: évenként 292 frt }	1,752	—	
6	Szolgasegédek		1,296	—	
		23,229			

VIII.

Hirdetés.

A nagyváradí cs. kir. nagyméltóságú Helytartósági osztály folyó évi június 2-án 6023. sz. alatt kelt magas intézményénél fogva, — mult évi September hó 17-én a Tiszaszabályozási utasítás 14-dik §-sa értelmében, elnökletem alatt Polgáron folyt bizottmányi tárgyalások — az az Alsó-Szabolcsi Tiszaszabályozási társulat mult évi November 9-én Debreczenben felvett tanácskozmányi jegyzőkönyv — nem különben az ide vonatkozó Tiszaszabályozási központi felügyelőségnek folyó évi april 15-én 209. sz. alatt beadott javallatai alapján, a Tisza folyam szakaszainak építési járásokra leendő felosztása érdemében — a mennyire a fentisztelt magas kormányzék hatáskörét illetné intézkedni, illetőleg határozni méltóztatott; mely iktézkedés illetőleg határozatnak azon része, mely a III-ik folyamszakaszt illeti a tiszaszabályozási utasítás 16-dik §-sa értelmében és felsőbb meghagyás folytán következőkben közhirré tétetik.

A III-ik Rakamaztól lefelé Abádig terjedő tisza-folyam szakasz számára, a mennyire ez a nagyváradí Helytartósági osztály hatáskörébe esik, két rendbeli társulatok alakíttatnak; az első Szabolcsmegyének alárendeltetik, a Rakamaztól Tisza-Lökig terjedő vonalra nézve, egy rendes három tagból, és egy szinte ily számú rendkívüli bizottmánynyal; — a másik pedig a mostani Alsó-Szabolcs, vagy inkább Észak-Bihari társulat határain belül, tehát Takta-közt is belefoglalván, mely egy rendes 7 tagból álló és egy hason számú rendkívüli bizottmány által fog képviseltetni és Észak-Bihar megyének alárendeltetik. —

Az előbbi járásnak érdekeltjei csak annyira adak életjelét létezésüknek a mennyire a gátvezetés igényelte költségeket kiszámíttaták, minek folytán Szabolcsmegye egyetértőleg e tárgyban érdeklett más kerületbeli hatóságokkal buzditólag működend, és szükség esetében az érdeklettekkel arról tanácskozend, mikép lenne a járás feladata a költségek lehető kimelésével megoldandó. Ellenben az utóbbi Alsó-Szabolcsi vagy Észak-Bihar-szabályozási társulat teljes tevékenységben működik, miért is a Borsodi jobb parti Tiszaszabályozási társulatnak Ő Fenségéhez az ország főkormányzójához 1857. február 27-én benyújtott, s később tanácskozmányi jegyzőkönyvileg 1857. június 27-kén megújított, az Alsó-Szabolcsi társulatba leendő bekebeleztetését illető kérvénye nem teljesíthetett. —

Mellözvén azt, hogy az érintett Borsodi érdekelték már 1848 óta külön társulatot, külön elnökkel képeztek; mellözve azt is, hogy Gencsy kir. tanácsos kivételével tetteleg amazok egyike sem csatlakozott az Alsó-Szabolcsi társulathoz, és ezen társulat, jelesen az 1851-dik évben bekövetkezett tiszaszabályozási ügy rendezése óta önállólág fenáll,

a nélkül, hogy az 1854. óta keletkezett igényeit a jobb partnak esemerte volna, — tagadhatlan tény: hogy az Alsó-Szabolcsi társulatnak, főleg a rohanó mellék folyamat szabályozását igénylő jobb partnak érdekeivel ellenkező feladata van, és ennek felsőbb engedelemmel már is nagyobb részében megfelelt.

Tekintetbe vévén tehát a technikai-administrationalis nehézségeket, melyek az Alsó-Szabolcsi, már is igen kiterjedt egyletnek még további kiterjedése által keletkezhetnék, továbbá tekintve az administralionalis nehézségeket, melyek azon majdnem két egyenlő részben két igazgatási kerületben létező egylet által a politikai hatóságoknak okoztathatnának; végre figyelembe vévén, hogy a két rendbeli egyletek egybeolvadása esetében, a balpart érdekeivel ellentétbe álló borsodi érdekeltek, elegendő képviseltetésre úgy sem számolhatnának; mind ezen okoknál fogva, mint fentebb érintetett a jobbparti borsodiak kérvénye nem teljesíthető, annál kevésbé pedig, mert a technikai véleményezés szerint, a balparti gátok által, a jobbpart nagyobb veszélynek nem tétetett ki, ezen különös esetre tehát a legfelsőbb helyen jóváhagyott tiszaszabályozási útasítás 1-ső §-sa egyáltalában nem lévén alkalmazható, sőt a következő 13-dik §-nak — melynek tartalma szerint a már fenálló egyletek tekintetbe veendőik érvényt kellett szerezni.

Más részről azonban a csak 30,000 hólányi árterületeket igen kiterjedt gátművek által védeni képes borsodiak nehéz helyzete nem lévén félreismerhető, és miután tekintve ezen körülményt, a magas kereskedelmi ministerium 1857-dik évi mártius 12 én ^{3987/360} szám alatt abbéli kívánatát méltóztatott kinyilatkoztatni, hogy a borsodi érdekeltek az Alsó-Szabolcsi társulat részéről illő segedelemben részesüljenek, és ezen kívánságnak 1857. évi november 9-én kelt tanácskozmányi Jegyzőkönyv szerint, a társulat egész készséggel meg is felelt: mindezeknél fogva elhatároztatott, hogy a borsodi jobbparti érdekelteknek az Alsó-Szabolcsi tiszaszabályozási társulat részéről egyszer mindenkorra kiségités gyanánt Nyolczvanezer pengő forint, még pedig négy félévi részletekben számítván, folyó évi November 1-ső napjától kifizetessék. — A jobbparti borsodi tiszáérdekeltek által alakítandó járás, valamint egy netaláni második szinte a harmadik folyam szakaszba eső, az arra képezített hevesi tizamellékiek által képezendő társulat létesítése iránt, az e részben egyedül jogosított Budai Helytartósági Osztály határozand.

A Körös-berettyó folyam szabályozási érdekeltek, a tiszaszabályozáshoz csak annyiban fognak járulni, a mennyiben a tiszai gátok által megvédett térek birtokában lennének.

Ezen felsőbb határozat oly hozzáadással tétetik köztudomásra, miszerint az ellen mindenkinek, ki magát általa terhelve érezné, folyó évi Augustus 31-ik napjáig Északbihar megyei hatóság útján felszólamlani szabadságában áll, és hogy a fentidézett hatarnapig, úgy a térkép, valamint a tiszaszabályozást III-ik szakasz érdekelteinek névszerinti kimutatása is cs. kir. Észak Bihar megye hatósági irodában Debreczenben az érdekeltek által bármikor megtekinthető. Debreczen Junius 17-én 1858.

Cs. kir. Helytartósági Tanácsos és Észak-Biharmegye Főnöke

Reviczky Menyhért mk.

IX.

Gát-rendtartás a Tiszára nézve.

Általános határozatok.

1. § Mhelyest valamely az 1856. oct. 9-n kelt tiszaszabályozási rendszabály (bírod. törv. lap XLVIII. darab 194. sz.) szerint alakult építészeti járásban valamely gát vagy olyas gátdarab, mely az építészeti járás egy nevezetes részét vízáradások ellen védi, elkészült, ezen gát vagy gátdarab utóvizsgálat alá vétetik.

Ezen utóvizsgálat az illető megyei (kerületi) hatóság vezérlete alatt, egy kirendelendő műértő utóvizsgálati biztos által, az építészeti főügyelőség s az építészeti választmány egy tagjának meghívása mellett történik. Az utóvizsgálatra keletkező elintézésben megállapítatik azon időpont, melytől a gát szabályszerű föntartása kezdődik. A mi a gátakra nézve érvényes, az áll az azokhoz tartozó építészeti tárgyakra, jelesen: vízcsapoló árkokra, zsilipekre, hidakra sat. nézve is.

2. §. A gátak föntartására szükséges személyzet az egylet által rendeltetik ki. Az egylet köteles beszerezni a szükséges szerszámokat és eszközöket is, mint: lapátokat, sarlókat, kapákat, pözs- vagy vágókéseket, csákányokat, taligákat, lámpásokat, köteleket sat. továbbá a megkívántató munkaerőket, az anyagszereket, mint: karókat, czölöpöket, deszkákat, léczeket, nádat sat. s a föntartásra szükséges egyéb kellékeket biztosítani.

3. §. A gátak s az azokhoz tartozó építészeti tárgyak, nemkülönben a vízcsapoló árkok rongálása mindenkinek tiltatik. Különösen pedig tilos:

a) a gátakat leásni, azokról gyepet szelni s azokat kivölgyelni vagy bevágni;

b) a gátakon s a vízcsapoló árkok partjain marhát legeltetni;

c) a gátaknak akár tetejére akár pedig lejtőjére bármiféle anyagszereket lerakni, gyepüt s egyebet ültetni, még pedig a száraz felőli oldalon a gát aljától négy ölnyi távolságban;

d) az előtéren (a gátak s a vízmeder között) létező s a gátaknak az árvizek habverései elleni biztosítására rendelt ültetvényeket rongálni;

e) a száraz felőli oldalon a gát aljától 15 ölnél csekélyebb távolságban árkokat, a víz felőli oldalon ellenben a gát aljától 5 ölnél csekélyebb mennyiségben árkokat és földet ásni;

f) a gátakba bármiféle magánczélokra czövekeket, rudakat vagy egyéb tárgyakat beverni;

g) a gátakon keresztül, az a végre rendelt és sajátlag előkészített helyeken kívül szekerezni s lovagolni;

h) a vízcsapoló árkokon keresztül szekerezni vagy marhát hajtani;

i) a vízcsapoló árkok medrét bármiféle tárgyakkal elrekeszteni, azokban halászati és lenáztatási készülleteket állítani, s beléjük megkeményítés végett faczölöpöket rakni sat.;

k) a víz mentén a gátak alján s netalán a vízcsapoló árkok mellett föllállított vízmérőket rongálni.

4. §. Vízáradások idején az építészeti járásbeli községek és egyes földbirtokosok kötelesek, a politikai vagy építészeti hatóság, avagy az építészeti egyletek alkalmazottjainak fölszólítása folytán, a birtokukban létező s veszélyezett gát tüsténti védelmére szükséges anyagszerelket, szerszámokat és eszközöket, valamint a szállítóeszközöket s a szükséges munkaerőket, a folyó árak szerinti megtérítés mellett rendelkezés alá bocsátani.

5. §. Jelen szabály áthágásai, a mennyiben a büntető bíró illetősége alá nem tartoznak, az 1855. apr. 3-ki (bírod. törv. lap XVIII. darab 61 sz.) s 1857. sept. 30-ki ministeri rendeletek (bírod. törv. lap 198. sz.) határozatai szerint fenytendők.

A gátak föntartása.

6. §. Mindenik gát kellő darabokra osztatik s mindenik darabra nézve, melynek egy mértföldnél nem szabad hosszabbnak lenni, egy gát-fölvigyzó rendeltetik. Ha a gát egyszersmind szekérutul használtatik, úgy a fölvigyzó — a gátnál s az utaknál netalán érdekelt különböző felek közötti kiegyezés föntartása mellett — egyszersmind útegyengetővé is rendelendő, s ez esetben az ilyen gát-fölvigyzóra bizandó darab hosszának 2000 ölet nem szabad meghaladnia. A gát-fölvigyzó köteles a reábizott gátdarab jó karban tartásáról gondoskodni. A fölvigyzónak a gát közelében kell laknia; s ha a gát lakott helyektől föltte távol esnék, úgy számára valamely alkalmas helyen fog lakás készíttetni.

7. §. A gát-fölvigyzó a reá bizott darabot, valahányszor a szolgálat vagy egyes események kívánják, de legalább is hetenként kétszer, köteles bejárni. Az ezen bejárás alkalmával észrevett vagy bármi módon tudomására jutott fogyatkozásokot és rongálásokat tartozik azoknak okával együtt, a mennyibnn ez tőle kitelik, elhárítani, s a szükséges kijavításokat és helyreállításokat tüstént teljesíteni, vagy azoknak teljesítése végett közvetlen előjárójának jelentést tenni.

A gát-fölvigyzó különös gondot tartozik az ültetményekre fordítani, s azoknak ápolása, valamint egyéb kötelezettségei teljesítése, p. o. a gátnak bokroktól, bogácsoktól sat. nemkülönbben vakondakturásoktól s ezek általi egyéb rongálásoktól tisztán tartása végett, magával mindig egy lapátot s egy pözs — vagy vágókést hordani.

A 3. §-ban elősorolt tilalmak áthágásait s jelen szabály egyéb megszegéseit, köteles tőle kitelhetőleg megakadályozni s azoknak megtörténte esetében a szolgabírói (járási) hivatalnak vagy közvetlenül vagy pedig előjárója utján jelentést tenni.

Általános határozatok.

8. §. A gátfelvigyázó köteles azon anyagszereket, kellékeket és szerszámokat, melyek lakása mellett vagy annak közelében egy alkalmas helyen tartatnak, jó karban s rendben tartani.

9. §. A gátfelvigyázó egy előrenyomtatott szolgálati könyvvel láttatik el, melybe szolgálati működéseit s minden figyelmet érdemlő körülményeket naponként köteles bejegyezni.

10. §. A gátfelvigyázónak közvetlen előljárója az egyleti mérnök. Ha az építészeti egyletnek saját mérnöke nincs, úgy az egylet a gátfelvigyázók feletti felügyelet és ellenőrködés végett az egyleti választmány egy bizonyos tagját vagy valamely különben alkalmas személyt tartozik kirendelni.

A gátfelvigyázó köteles a reá bízott gátdarab állapotáról az egylet mérnökének vagy különbeni kirendeltjének minden hónapban kellő jelentést tenni, mi végre megfelelő előrenyomtatott mintalapokkal láttatik el.

11. §. Az egylet mérnöke vagy kirendeltje köteles minden két hónapban legalább is egyszer valamennyi gátakat s azok tartozékait bejárni.

Ezen bejárások alkalmával figyelmét a gátmű s különösen a zsilipek állapotára, vajjon azok teljesen használható minőségben vannak-e, a vízcsapoló árkok medrének tisztaságára, az ültetvényekre stb. fordítsa, a gátfelvigyázók szolgálati könyveit tekintse meg, az ezen felvigyázóknak átadott kellékeket, szerszámokat és anyagszereket vizsgálja meg, általában a gátfelvigyázók kötelességeinek kellő teljesítéséről győződjék meg, őket oktassa s buzdítsa stb.

12. §. Az egylet mérnöke vagy kirendeltje tartozik az időszaki bejárásokon kívül is, valahányszor az egyleti választmány által a végett megbízatik, vagy valamely gátfelvigyázó által alapos okból a végett megkeresetik, avagy ha különben valamely arra alkalmat nyújtó eseményről értesül, a hely színére menni, s a körülményekhez képest szükséges munkákat megtételni, vagy a mennyiben azok az ő hatáskörét meghaladnak, a választmánynál indítványozni, melynek ő a helyszínén tartott szemlékről jelentést tenni köteles.

13. §. A Tisza mentében Tisza-Ujlaktól egész a Tiszának a Dunába szakadásáig vízmérők állíttatnak fel, melyeknek nem szabad egymástól 2 mértföldnél csekélyebb s 5 mértföldnél nagyobb távolságra lenniök. Mindenik vízmérőn következő pontok jelöltetnek meg:

a) a légcsekélyebb vizállás (null-pont);

b) emelkedő víz, t. i. azon pont, melynek elérésénél a víz az előtért előnteni s a gát alját érinteni kezdi;

c) árvíz, jelesen azon pont, melynek elérésénél magas vizállás létezik s a gátaknak éjjel-nappali szorgos őrzése szükségessé válik;

d) az ismeretes legmagasb vizállás.

Egyébiránt a vízmérő foknyával láttatik el; jelesen lábakra és hüvelyekre osztatik, még pedig „az emelkedő víz“ pontjától le és felfelé.

A vízmérők álláspontjai, azoknak felállítása s fenebbi megjelölései a tiszaszabályozási központi felügyelőség rendelete szerint s annak

vezérlete és ellenőrködése alatt határozatnak meg s létesíttetnek. Ezen fővzmérőkön kívül, a gátfelvigyázóra bízott mindenik gátdarab közepén a gát alján egy vízmérő állíttatik fel, s azon — az illető fővzmérő megjeleléseivel vízmérlegileg megegyező módon — következő pontok: „emelkedő víz“, „árvíz“ és „legmagasabb vízállás“ kijellettetnek.

Árvizek alkalmávali eljárás.

14. §. Az építészeti egyletek kötelesek intézkedni az iránt, hogy alkalmazottjaik által, mind azon esetben, midőn a víz tartós esőzések, felhőszakadások vagy jégzajlások folytán a vízmérőn az „emelkedő víz“ pontot elérte, mind pedig akkor is, ha a víz az „árvíz“ pontig nőtt, az illető politikai hatóságoknak s a szakasz építő hivatalának tüstént jelentések tétessenek.

Ha a víz az „emelkedő víz“ pontot elérni, az egyletek s alkalmazottjaik kötelesek minden előintézkedéseket megtenni s készen állani, hogy a valóságos árvizek minden módon meggátoltassanak. Ha a víz a vízmérőn az „árvíz“ pontot eléri, ugy az előkészített rendszabályok foganatosítandók.

15. §. Ha a politikai hatóságok küldöttjei a hely színén megjelennek, mindenki köteles magát az ő rendelkezésük alá adni, s intézkedéseiknek engedelmeskedni. Hol a politikai hatóságok küldöttjei jelen nincsenek, a szakasz építészeti hivatalának egy hivatalnoka, vagy annak megérkezése előtt az egyleti mérnök, vagy különben az egylet által kirendelt közlőny vezérli a biztosítási rendszabályokat a gátak s a hozzájuk tartozó tárgyak tekintetében.

16. §. Mihelyest a víz az „emelkedő víz“ pontot eléri, a gátfelvigyázó az egylet mérnökének vagy különbeni kirendeltjének jelentést tesz. Ez arról az egyleti választmányt értesíti, az illető gátfelvigyázók kíséretében, a reá bízott egész gátvonalt s az abban létező árokszilipeket bejárja, az anyagszer-, szerszám és eszközökbeli készleteket megvizsgálja, a gátfelvigyázók mellé kellő magatartási szabályok kijelölésével a körülmények szerint szükséges számú segédőröket rendel, a távollevő, vagy beteg gátfelvigyázók helyére más alkalmas egyéneket állít, s kijelöli azon helyeket, és melyekre a gáton nem lakó gátfelvigyázók és segédőrök számára szükségbeli gunyhók állítandók.

A gátvonat bejárása után a leletről s a tett intézkedésekről az egyleti választmányának jelentést tesz.

17. §. Az egylet mérnöke vagy különbeni kirendeltje oly helyen tartózkodik, a melyről a biztonsági intézkedések a leggyorsabban és legbiztosabban megtételhetnek, s tartózkodása helyéről a gátfelvigyázókat, az egyleti választmányt s az illető községek előjáróit értesíti. Ő köteles 24 óránként az egyleti választmányának jelentést tenni.

18. §. Az illető községekben, valamint az egyleti választmány székhelyén egy egyén rendeltetik ki, a ki éjjel nappal a beérkező jelentéseket s a politikai és építészeti hatóság vagy az építészeti egyletek alkalmazottjai által a 4. §. alapján tett követeléseket átveszi s tüstént a körülmények szerint szükséges intézkedéseket megteszi.

19. §. Azon mértékben, a melyben a víz az „emelkedő víz“ ponton túl nő, a segédőrök száma, kiknek választása sürgelős esetekben

a gátfelvigyázót illeti, szaporíttatik, s a hiradások közlésének gyorsítása végett az építészeti egyletek alkalmazottjai számára felállított ideiglenes tartózkodási gunyhóknál kellő számú lovas egyének tartandók készen. Ezen gunyhók mellett, hogy ismerhetővé tétessenek, éjjel, a gátak tetején elegendőleg felülemelkedő két nagy lámpás állíttatik fel.

20. §. A gátak a gátfelvigyázó vezérlete alatt álló segédőrök által éjjel nappal őrszemmel tartandók. E végre kötelesek a segédőrök kettesével, mindegyik egy lapáttal és kapával s éjjel egy lámpással is el látva, a gátművet bejárni s megvizsgálni, és az észrevett fogyatkozásokat és rongálásokat, általában mindazt, a mi ártalmas lehetne, a gátfelvigyázónak jelenteni.

21. §. A gátfelvigyázó tartozik, mihelyest ezen jelentés hozzá érkezik, ezt az egylet mérnökének vagy különbeni kirendeltjének jelenteni, egyszersmind pedig a szükséges védintézkedéseket megtenni s a rendelkezése alatti segédeszközöket tüstént kellőleg alkalmazni.

22. §. A gátakra nézve a legnagyobb veszélyek, melyeknek elhárítása a legnagyobb sietséggel törekedni kell, következőkből keletkezhetnek:

a) a gát tetején, lejtőjén vagy alján vízátzivárgásokból és repedésekből. Mihelyest az átszivárgások nevednek és zavarosak kezdenek lenni, vagy a száraz oldal felőli lejtő elválni kezd, avagy repedések mutatkoznak, a gát megett annak alján ponk készítendő.

b) a gátból vagy annak alján fakadó forrásokból. Ha ezen eset áll be, a vízfakadás tüstént földgáttal veendő körül, mely meder alakjában oly magasra emelendő, hogy az abban meggyűlő víz ellennyomása a fakadást meggátolja. Egyszersmind a víz felőli lejtőni átszakadásnak földdel, ganéjjal vagy földdel töltött zsákokkal elzárása megkísérlendő;

c) a habverésből. Az az elleni ótalom végett a gát lejtője és teteje haladék nélkül lezövekelts náddal és pözszzel fedendő be.

d) a gát víz felőli lejtőjének kimosásaiból vagy leszakadásaiból. A kimosott lejtő megfordított fákkal, melyek galyaikban földpözsökkel vagy földdel töltött zsákokkal vannak terhelve, akkép rakandók meg, hogy azok a lejtő aljára huzódjanak, s oly fedelet képezzenek, mely a víz ömlését mérsékli, vagy legalább a kimosott helyről elhárítja;

e) az árvíznek oly rendkívüli növekedéséből, mely a gátakat átfolyás veszélyével fenyegeti. Ha ezen végső eset forog fen, úgy a gát tetején vert-földből, vagy a netalán létező egyéb anyagból gátacsákák alakítandók, hogy azok által, ha az árvíz a gátak tetején túl ér, a gátakon átfolyás megakadályozassék.

Árvizek alkalmávali eljárás.

23 §. Ha minden fölhasznált védeszközök daczára gátszakadástól lehet tartani, vagy ha az valóban megtörtént, erről az az által veszélyezett helységek, melyekben óvó vagy mentő intézetek lehetnének szükségesek, haladék nélkül értesítendő. Ha a gátszakadás már megtörtént, mindenek előtt az az által okozott nyílás tágulása, a gátfőknek a szakadás helyéni megerősítése által megakadályozandó. Továbbá a már korábban lehetőleg készen tartott, s a szakadás elzárására megkívántató

anyagszerek gyors előszerzése eszközrendő, s mihelyest azok odavitettek, és az árvíz annyira lepadt, hogy az elzáráshoz lehet fogni, annak létesítése tüstént megkezdendő s lehető gyorsasággal eszközrendő.

Ha a kiöntött vizeknek a Tiszabai visszavezetése forog fönn, azon rendkívüli esetben, ha az e végre az 1856. oct. 9-én kelt tiszaszabályozási rendelet 40. §. szerint készült árkok és zsilipek nem elegendők, túlnyomó károk elhárítása végett a létező gátak keresztülvágathatnak. Ily kivételes intézkedés tételére azonban csak a megyei (kerületi) hatóságok, a szakaszmérnök s egy megyei (kerületi) építészeti hivatalnok meghallgatása mellett vannak följogosítva.

24. §. Árvizek alkalmával a gátak pillanatnyi védelme végett mindenekelőtt a segédeszközök gyors alkalmazása szükséges. Ez okból az illető védintézkedések és munkák saját kezelés alatt teljesítendők.

Alku útján csak azon munkák létesítendők, melyek ily módon eszközölhetők a nélkül, hogy a munkák kezdete és folyama legkevésbé is késleltetnék.

25. §. Ha az építészeti egyletek az árvizek által okozott kiadások számbavétele végett saját személyeket nem rendelnek ki, úgy a gátfőlvigyzó vezeti mind a melléje rendelt segédőrökről, mind pedig a védintézkedésekkel foglalkozó munkásokról lajstromot, nemkülönben a községek vagy egyes földbirtokosok által szolgáltatott anyagszerekről, munkákról és szállítóeszközökről jegyzéket, melyeknek szolgáltatását ő a küldeményt kísérő jegyeken is bizonyolja.

26. §. Az építészeti egylet mérnöke vagy különbeni kirendeltje köteles az árvíz lefolyása után az illető gátfőlvigyzókkal az egész gát-darabot bejárni s átnézeti előadást szerkeszteni:

a) a gátakon s az azokhoz tartozó építményeken történt rongálásokról;

b) azon munkákról, melyek ezen építmények pillanatnyi védelme végett létesítettek, vagy azoknak teljes biztosítása végett még létesítendők;

c) azon különös építményekről, melyek az árvíz alkalmával szerzett tapasztalatok szerint szükségeseknek látszanak a végett, hogy a gátak s építészeti tárgyak jövődöbeli árvizek ellen kellőleg biztosítsanak;

Ezen előadás körülményes jelentés mellett, további intézkedés végett — mihez ezen jelentésnek a szakasz építészeti hivatalával való közlése is tartozik — az egyleti választmány elé terjesztendő.

Toggenburg lovag sk.

Nagyobb sajtóhibák.

<i>lap</i>	<i>sor</i>	<i>nyomtatva</i>	<i>olvasd</i>
10	4	alelnöké	alelnökökké
—	6	Jan. 20-a	Jan. 20-ki
15	33	részesültek	létesültek.
17	5	akolházi	akolhái
—	9	Urkoru	Urkom
21	9	vidéke	vidéki
—	12	Ferengyen	Ferenczéri
22	32	alól	által
25	25	ha azok	hogy azok
27	28	gondolkodás	gazdálkodás
29	utolsó	hagyatott	hagyattak.
35	30	ugyan, de	ugyan a száraz, de
—	—	reszivel	rezsüvel
—	31	részút	rézsütt
41	6	e, Kemény-Luczi	e, Kenéz-Lúczy
43	6	gátrendőrség ezért	gátrendőrség eránt.
45	8	maradott	mondatott
46	27	ártérfejlesztéseket	ártérfejlesztések és
—	29	mentesítést	mentesített
48	2	lemészolás	leszámolás.

